ЛіМ

Газета творчай інтэлігенцыі Беларусі

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ISSN 0024-4686

№ 25 (4569) 25 чэрвеня 2010 г.

У нумары:

24 чэрвеня людзі, неабыякавыя да нашай культуры, адзначалі 110-годдзе з дня нараджэння выдатнага беларускага пісьменніка Кузьмы Чорнага (Мікалая Карлавіча Раманоўскага). Яго проза дагэтуль вабіць сваёй глыбінёй і важкасцю. Тое, што яна ўвайшла ў "залаты фонд" нацыянальнай літаратуры, сёння ні ў каго не выклікае сумневаў.

Вастрыня харáства

Кузьма Чорны шукаў цэласнасці. І яна жыла ў вёсцы. У вёсцы няма таямніц, і людзі — як на далоні. Магчымасць згубы, лёгкі шлях у невараць, нішчымніца і цяжкая праца — усё гэта Чорны спазнаў яшчэ ў раннім дзяцінстве. Ды і юнацтва не было салодкім. Цікавы дакумент трапіўся мне ў Нацыянальным архіве. Гэта заява Чорнага-студэнта дэкану Педагагічнага факультэта БДУ: "Находясь в очень тяжелых материальных условиях, я не имею возможности оставаться до 25-го декабря. Кроме того, не имея на дорогу денег, мне приходится идти домой пешком — 110 верст. Поэтому прошу разрешить мне отпуск на каникулы с 15 декабря. 13 / 12 — 23 г. Н. Романовский". І ўяўляеш сабе: снежань, замеценая снегам дарога, мароз. Ісці яшчэ вельмі доўга, і, каб не замерзнуць, не аслабнуць і не паддацца спакусе адпачыць, жывой гарачай крыніцай імкне думка, ствараюцца ў свядомасці новыя апавяданні, будуюцца раманы. І колькі ў дарозе сустрэч, размоў з незнаёмымі, але самавітымі людзьмі-беларусамі! І хочацца пазнаёміцца з імі, паслухаць іх гісторыю жыцця, зазірнуць у самыя далёкія куточкі іх душ, каб пасля паспрабаваць самому нанова прыдумаць іх...

Для Кузьмы Чорнага гэтая бясконцая прага ўдасканалення вельмі характэрная: ён пастаянна шукае, увесь час хоча напісаць яшчэ лепш, чым раней. Таму ён звяртаўся і да вопыту класікі сусветнай прозы, а таксама часта перарабляў ужо напісанае і апублікаванае апавяданне (часам — і з пытанняў нелітаратурнага характару, а працей — цэнзуры). Чорнаму быў уласцівы "абсалютны слых" на слова. Паэт Мікола Аўрамчык у нядаўнім інтэрв'ю распавядаў, што ў часе вучобы ў школе даслаў быў у Мінск сваё апавяданне і неўзабаве атрымаў адказ ад самога Кузьмы Чорнага. Увесь той вучнёўскі твор быў пакрыты заўвагамі, праўкамі і парадамі мінскага літаратурнага настаўніка. А такіх твораў і карэспандэнтаў было ў Кузьмы Чорнага дзесяткі і сотні. Пра тую ж датклівую працу над словам, над будовай твора, пра ўменне адчуць у творы іншага дысананс і ўменне парадавацца чужому свежаму вобразу, трапнаму народнаму слову, удала скроенай фразе гаварылі ў сваіх успамінах Я. Скрыган і І. Мележ.

Гэта вылучала яго з агульнага шэрага празаікаў 1920-х, дзе панавала бурапена, валадарыла эмоцыя. Пачынаў Чорны таксама з эмоцыі, з лірычных імпрэсій у бядулеўскім ключы. Масавая проза 1920-х была заснаваная на лірычным плыўкім фундаменце, напоеная рэвалюцыйнымі песнямі, рыторыкай пракламацый і газет. Чорны вырас на гэтым, але ён захацеў гэта пераадолець. Год за годам расло яго майстэрства апавядальніка і паступова пераходзіла ад абстрактнай эмоцыі да чыстай, як сёння сказалі б, "нарацыі". Асабіста мне дарагія на гэтым ягоным шляху сталення гады "ўзвышэнства", калі празаік знаходзіўся на памежжы лірычнай плыні аповеда (і апавяданне гучала як верш ці, хутчэй, версэт) і класічнай чыстай прозы. Тады стварыўся сапраўды непаўторны сінтэз двух творчых метадаў. Пазней, у трыццатыя, прыйдзе гвалтоўны рэпрэсіўны злом, самацэнзура, а ў гады вайны зноў разняволіцца рука, ды бачыцца будзе ўсё не ў святле, а ў змроку, сімвалах і знаках бяды. Позняя сімвалізацыя ў Чорнага падобная да метаду Платонава, апошні, праўда, даводзіў часам гэта да крайняга экспрэсіянізму, на што Чорны пайсці не мог, як проста іншы па ментальнасці чалавек.

Будзе правільным гаварыць і пра тое, што для самога Кузьмы Чорнага важней была не форма, не метад, а іншае — як мага больш дакладна адлюстраваць душу беларуса, паказаць яе глыбіню. Але гэта не сталася самамэтай. Чорны вельмі любіў сваю Бацькаўшчыну і вельмі любіў літаратуру. Ён быў з кагорты тых творцаў, якія не перастаюць быць літаратарамі, выйшаўшы з кабінета рэдакцыі. Тут таксама прыгадваецца імітацыя гаворкі сялян-дзядоў на пасядзелках у футурыстычнай камуне Шукайлы, а пазней і блуканне па кірмашах, прыслухоўванне, прыглядванне (успаміны Я. Скрыгана); у выдрукаваных нядаўна часопісам "Нёман" лістах В. Віткі ваеннага часу знаходзім захапленне паэта ўменнем К. Чорнага пераўвасабляцца ў случакоў, трапна перадаваць іх манеру размовы.

Ён любіў, як гэта ні пафасна гучыць, сваю краіну і тых людзей, што спрадвеку жылі на ёй. І Чорны, гаворачы і такое: "Хто мае права залазіць у чужую душу? Асабліва, калі не ўпэўнены, што словы твае будуць лекамі. Глядзі, каб не залезці ў чужую душу з цвёрдымі капытамі…", — працягваў прыадчыняць свету беларускую душу і беларускую зямлю. Ён ведаў цану нашай "вастрыні харáства" і праз адлюстраванне гэтай спаконвечнай гармоніі (а ў гады вайны — антынамічна — дысгармоніі) жадаў злучыць і цвёрда паставіць на "пачэсны пасад" свой шматпакутны народ.

Чорны-пісьменнік, як ніхто іншы, адчуваў, што танчэй за ўсе з'явы і эйдасы наструнены між сабой ніці чалавечых адносін. Іх вельмі проста разарваць, але як нялёгка аб'яднаць нанова. Гэта, мусіць, і з'яўляецца галоўным напамінам, які пакінуў нам, чытачам з беларускай будучыні, чалавек вялікага сэрца Кузьма Чорны.

Ціхан ЧАРНЯКЕВІЧ

Пункцірам

• Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка павіншаваў з 75-годдзем народнага артыста СССР Юрыя Саломіна, з юбілеем — заслужаную артыстку Рэспублікі Беларусь Нэлі Багуслаўскую.

• Дакументальны фільм «Днюка» маладых беларускіх рэжысёраў Андрэя Куцілы і Аляксандра Налівайкі ўзнагароджаны галоўным прызам XVI міжнароднага фестывалю лакальных тэлеканалаў, які адбыўся ў славацкім горадзе Кошыцэ. Хлопцы здымалі фільм у вёсцы Лышча на Піншчыне, гэта адначасова смешнае і самотнае кіно, прысвечанае непаўторнаму ладу жыцця палескага сяла.

• У Будапешце адкрылася фотавыстава "Нацыянальная бібліятэка Беларусі". На ёй прадстаўленыя выявы будынка ў выкананні беларускіх майстроў фота — Анатоля Дрыбаса, Лолія Македонскага, Аляксандра Жарнасека, Віктара Суглоба і Валерыя Харчанкі.

• На фэсце "Be2gether", які распачаўся сёння каля літоўскага замка Нарвілішкес, упершыню працуе павільён беларускай культуры. Экспазіцыя актыўная і розная: ад старажытных рамёстваў і гульняў да сучаснага мастацтва і дакументалістыкі.

• Перабродскі сельскі выканкам Міёрскага раёна атрымае фінансавую падтрымку ў рамках сумеснага праекта Еўрапейскага саюза і Праграмы развіцця ААН "Устойлівае развіццё на мясцовым узроўні! для стварэння музея рыбалоўства на шляху Зялёнага маршруту з Полацка ў Браслаў.

• 30 чэрвеня ў Літаратурным музеі Максіма Багдановіча адбудзецца першы музейны hand-made фестываль "Поруч…". У межах мерапрыемства чакаюцца выставы аўтарскіх работ, кірмаш, майстар-класы па вышыўцы, пляценні, пластыцы, арыгамі, музычная імпрэза, дэманстрацыя самаробных інструментаў, а таксама прэзентацыя рэчаў, зробленых рукамі продкаў М. Багдановіча (шафа, змайстраваная А. Я. Багдановічам, бацькам паэта, саматканыя, вышытыя ручнікі і інш.)

• Дзяржаўны музей гісторыі тэатральнай і музычнай культуры Беларусі прадставіў адно з новых паступленняў сваёй калекцыі — унікальны кантрабас, як мяркуецца, зроблены ў 1750 годзе італьянскім майстрам П'етра Антонія Ландольфі. Раней інструмент належаў выдатнаму савецкаму музыканту Ігнацію Салодчану (1888 — 1951), аднаму з заснавальнікаў кантрабасавага мастацтва ў Беларусі.

• Дні культуры Беларусі ўпершыню пройдуць у Венгрыі на пачатку ліпеня. У праграме выступленні Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага ансамбля "Харошкі", а таксама выстава графікі.

• У нацыянальным мастацкім музеі адбылося ўручэнне міжнароднай прэміі імя Міхаіла Шолахава ў галіне літаратуры і мастацтва за 2010 год. Узнагароду атрымаў народны мастак Беларусі, ветэран вайны Віктар Грамыка.

• 15 гадоў таму, 23 чэрвеня 1995 года, быў адкрыты для наведвальнікаў Аршанскі этнаграфічны музей "Млын", філіял Музейнага комплексу гісторыі і культура Аршаншчыны. Размешчаны гэты музей у гістарычным цэнтры горада, паміж ракамі Днепр і Оршыца, у будынку вадзянога млына, які з'яўляецца помнікам прамысловай архітэктуры пачатку XX стагоддзя.

Падрыхтавала Саша ДОРСКАЯ

У Саюзе пісьменнікаў Беларусі

У братняй лучнасці і згодзе

Дэлегацыя Саюза пісьменнікаў Беларусі — першы сакратар СПБ Генадзь Пашкоў, старшыня Мінскага гарадскога аддзялення СПБ Міхась Пазнякоў, старшыня Мінскага абласнога аддзялення СПБ Рыгор Сакалоўскі, галоўны рэдактар часопіса "Белая Вежа" Васіль Шырко, паэт Казімір Камейша, празаік і публіцыст Анатоль Смалянка — прыняла ўдзел у Днях літаратуры і мастацтва "Нам дороги эти позабыть нельзя", а таксама ў рабоце першага выязнога пленума Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі. Мерапрыемствы, прысвечаныя 65-годдзю Вялікай Перамогі, прайшлі ў горадзе Курску і іншых гарадах рэгіёна.

Па традыцыі на тэрыторыі Цэнтральнай федэральнай акругі Расійскай Федэрацыі штогод адбываюцца Дні літаратуры і мастацтва славянскіх народаў. У мінулыя гады Дні праходзілі ў Разані — да 100-годдзя з дня нараджэння Сяргея Ясеніна, у Белградзе, дзе адбылося адкрыццё памятнага знака Рускаму слову, у Ліпецку — у Год рускай мовы, у Калузе.

Сёлетнія Дні літаратуры і мастацтва адбыліся на свяшчэннай Курскай зямлі, імем якой названа адна з галоўных бітваў Вялікай Айчыннай вайны, на зямлі, якая дала культуры ў XX стагоддзі імёны слынных пісьменнікаў Яўгенія Носава і Канстанціна Вераб'ёва, кампазітара Георгія Свірыдава і скульптара Вячаслава Клыкава.

Знакавай падзеяй сёлетніх Дзён літаратуры і мастацтва стаўся пленум Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі, які прайшоў у будынку Курскай абласной бібліятэкі. На пленуме выступілі старшыня Саюза пісьменнікаў Расіі, сустаршыня Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы Валерый Ганічаў, першы сакратар Саюза пісьменнікаў Беларусі, член прэзідыума Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы Генадзь Пашкоў, старшыня Курскай абласной пісьменніцкай арганізацыі Мікалай Грабнеў, пісьменнік Уладзімір Праскурын, галоўны рэдактар часопіса "Север" (Карэлія) Алена Пеціляйнен, украінскі пісьменнік галоўны рэдактар часопіса "Славянін" Леанід Мачулін, сакратар Саюза пісьменнікаў Расіі Генадзь Іваноў і іншыя літаратары.

На пленуме была агучана інфармацыя аб прысуджэнні вядомаму беларускаму пісьменніку Алесю Савіцкаму міжнароднай літаратурнай прэміі "Прохараўскае поле".

Каля 130 пісьменнікаў з Расіі, Беларусі і Украіны выступілі ў працоўных калектывах і студэнцкіх аўдыторыях у г. Курску і ў гарадах рэгіёна Железнагорску, Курчатаве, Лігове, Рыльску, у пасёлках Паныры і Мядзвенка. Былі ўскладзены кветкі да манументаў Славы, да помнікаў Я. Носаву, К. Вераб'ёву, Г. Свірыдаву. Пісьменнікі наведалі Літаратурны музей, пабывалі на адкрыцці новага Дома літаратара ў Курску.

Чарговы выязны пленум Саюза пісьменнікаў Саюзнай дзяржавы Беларусі і Расіі вырашана правесці на тэрыторыі Брэстчыны ў дні 70-годдзя пачатку гераічнай абароны Брэсцкай крэпасці (чэрвень 2011 года).

Людміла КАЛЕНДА

На здымку: дэлегацыя Саюза пісьменнікаў Беларусі.

Нататкі з Дзён літаратуры і мастацтва славянскіх народаў у Курску чытайце ў адным з наступных нумароў "ЛіМа".

Кінапрэм'еры

22 чэрвеня ў гадзіну ночы ля Тэрэспальскай брамы легендарнай цытадэлі-героя, якая ў 1941 годзе першая прыняла на сябе ўдар ворага, распачаўся паказ новага фільма "Брэсцкая крэпасць". Перад прэм'ерай, на якой прысутнічалі журналісты, афіцыйныя асобы, ветэраны, аб працы над карцінай распавялі гледачам акцёры, а таксама аўтар ідэі і генеральны прадзюсер фільма, старшыня Тэлерадыёвяшчальнай арганізацыі Саюзнай дзяржавы Ігар Угольнікаў.

Ноч у Брэсцкай крэпасці

Гэта першы расійска-беларускі праект такога маштабу, зняты сумесна тэлекампаніяй "Цэнтрал Партнершып" і кінастудыяй "Беларусьфільм" — праца над ім вялася каля двух гадоў. Але не апошні: ужо вядома, што другім кінапраектам Саюзнай дзяржавы стане "Чорны замак Альшанскі" па знакамітым рамане Уладзіміра Караткевіча.

Тры гадзіны драматычнага дзеяння на экране пад адкрытым небам праляцелі хутка. Пасля паказу людзі сімвалічна ўсклалі кветкі і напоўненыя біклагі да манумента "Смага". А ў 4 гадзіны раніцы — у час пачатку Вялікай Айчыннай вайны — адкрыўся канцэрт-рэквіем "Вахта памяці", галоўнай падзеяй якога стала прэм'ера кантаты "Брэсцкая крэпасць" Антона Лубчанкі. Нягледзячы на ранні час, сустрэць світанак у Брэсцкай крэпасці сабралася вельмі шмат людзей, некаторыя брастаўчане прыйшлі з дзецьмі.

Вечарам гэтага ж дня гала-прэм'ера патрыятычнай драмы адбылася ў Маскве на Міжнародным маскоўскім кінафестывалі. Нагадаем, што некалькімі днямі раней перадпрэм'ерны паказ прайшоў і ў Мінску. Сярод гледачоў прысутнічаў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка, які станоўча ацаніў высілкі стваральнікаў карціны і засведчыў, што "фільм вельмі моцны".

Алена НАЧАЛАВА

На здымку: акцёр Аляксей Капашоў у ролі выхаванца музычнага ўзвода Сашкі Акімава.

Фота аўтара

Конкурсы

Лепшы з лепшых

Калі вы ўяўляеце бібліятэкара "шэрай мышкай" альбо "сіняй панчохай", значыць, вам не пашанцавала трапіць на конкурс "Бібліятэкар Мінска-2010". Мерапрыемства адбылося ў сталічнай Цэнтральнай бібліятэцы імя Янкі Купалы і было прымеркавана да гадавіны з дня ўтварэння Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі.

Наведвальнікі мелі магчымасць ацаніць творчыя праекты дзевяці ўдзельнікаў конкурсу — сучасных бібліятэкараў розных устаноў: пабачыць прадэманстраваныя імі мадэлі прафесійнага касцюма і вызначыць уладальніка прыза глядацкіх сімпатый. Крэатыўнасць і аптымізм бібліятэкараў пераўтварылі конкурс у сапраўднае свята прадстаўнікоў гэтай карыснай прафесіі, што застанецца запатрабаванай нават у эпоху Інтэрнэта.

Бо экспрэс-бібліятэкі і бібліятэкі "level — up", ідэі стварэння якіх былі прапанаваныя канкурсантамі, бясспрэчна, выпрабоўваюць канкурэнцыю з сайтамі электронных бібліятэк! Падрабязны расповед пра конкурс — у адным з бліжэйшых нумароў "ЛіМа". Званне ж лепшага бібліятэкара атрымала Наталля Нікіціна!

Алеся ЛАПІЦКАЯ

Канферэнцыі

Падрыхтоўка да жыцця-творчасці

У Акадэміі паслядыпломнай адукацыі прайшла Рэспубліканская навукова-практычная канферэнцыя "Роля педагога ў рабоце з адоранай моладдзю", у якой прынялі ўдзел навукоўцы, метадысты, настаўнікі. З вітальным словам да ўдзельнікаў канферэнцыі звярнуўся міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь Аляксандр Радзькоў.

На пленарным пасяджэнні, якое вёў намеснік міністра адукацыі Рэспублікі Беларусь Казімір Фарыно, былі абмеркаваны праблемы кіравання развіццём інтэлектуальнага патэнцыялу адоранай моладзі (Алег Таўгень, рэктар Акадэміі паслядыпломнай адукацыі), стварэння навукова-метадычнага забеспячэння работы з адоранай моладдзю (Генадзь Пальчык, дырэктар Нацыянальнага інстытута адукацыі), выкарыстання дасягненняў псіхолага-педагагічнай тэорыі ў школьнай практыцы (Міхаіл Волкаў, настаўнік матэматыкі гімназіі № 8 г. Віцебска). З дзейнасцю спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы адораных вучняў і студэнтаў пазнаёміла прысутных старшыня савета згаданага фонду Алена Бялова.

Падчас працы сямі секцый адбылося зацікаўленае, часам даволі вострае абмеркаванне пытанняў, звязаных з навуковым і арганізацыйна-метадычным забеспячэннем, асаблівасцямі прафесійнай педагагічнай падрыхтоўкі сучаснага настаўніка да працы з адоранай моладдзю, правядзеннем рэспубліканскіх алімпіяд па вучэбных прадметах і інш.

У рэзалюцыі, якая была прынята па выніках канферэнцыі, знайшлі адлюстраванне найбольш актуальныя, надзённыя праблемы адпаведнага сегмента адукацыйнай прасторы, а таксама быў акрэслены шэраг стратэгічна важных задач, ад эфектыўнага вырашэння якіх у значнай ступені залежыць плённасць працы ўсёй сістэмы адукацыі.

Ірына ШАЎЛЯКОВА

Акцыі

Завітаць у кнігарню

Акцыя "На канікулы — з падарункам" распачалася ў "Кнігарні пісьменніка". Установа праводзіць яе сумесна з выдавецтвам "Харвест". Калі чалавек набывае дзве дзіцячыя кнігі, то ў падарунак атрымае яшчэ адну. Таму праект мае яшчэ рабочую назву "Два роўна тром".

Акцэнт на дзіцячай кнізе робіцца для таго, каб далучыць маладое пакаленне да чытання. "Не толькі камп'ютэр робіць нашае жыццё займальным і цікавым. Хочацца, каб дзеці чыталі, ведалі, што ёсць выдатныя кнігі, — заўважае дырэктар кнігарні Святлана Цішкевіч. — Пакупнікі ды чытачы ў нас ад трох год і да дзевяноста. І ўсім у кнігарні цікава".

Агулам жа ў сістэме кнігагандлю "Белкніга" цяпер распачаты тры акцыі. Акрамя згаданай, якая таксама дзейнічае ў кнігарні "Кніжная скарбонка", ёсць яшчэ "Чамаданны настрой" і "Усё па восем тысяч". Назвы акцый гавораць самі за сябе. "Усё па восем тысяч" — гэта ўцэненыя кнігі, сярод іх — проза і паэзія, і можна сустрэць даволі рэдкія і патрэбныя экземпляры. Такія кнігі — у жодзінскім "Кніжным свеце", таксама ў крамах "Кнігачэй" і ў кнігарні "Эўрыка" (Мінск).

Пры набыцці двух мастацкіх выданняў трэцяя кніга ўручаецца бясплатна і ў мінскім "Светачы" ды маладзечанскай "Спадчыне". (Такі "Чамаданны настрой").

Акцыі гэтыя сезонныя, і разлічаны на працяг дыялога з пакупніком ды чытачом улетку, падчас канікулаў ды адпачынкаў.

Летась такая акцыя праходзіла ў адзінкавых кнігарнях, сёлета ў ёй удзельнічаюць 7 кнігарняў ААТ "Белкніга", аб'яднаных агульным сацыякультурным праектам "Чытаць — гэта модна".

Ірына ТУЛУПАВА

Літ-абсягі

Лічыў сваёй радзімай

Вёску Цімкавічы, што ў Капыльскім раёне Мінскай вобласці, Кузьма Чорны, хоць нарадзіўся ён у вёсцы Боркі, лічыў сваёй радзімай. Тут прайшло дзяцінства пісьменніка, тут ён працаваў у аддзеле народнай асветы, настаўнічаў. Прататыпамі многіх герояў твораў раманіста з'яўляюцца жыхары роднай вёскі. І менавіта ў Цімкавічах не так даўно прайшло свята, прымеркаванае да 110-годдзя з дня нараджэння Кузьмы Чорнага.

Калісьці Гётэ сказаў, што каб сапраўды зразумець паэта, трэба наведаць яго радзіму. З мэтай прайсціся па роднай зямлі класіка беларускай літаратуры ў Цімкавічах сабраліся літаратары, навукоўцы, знакамітыя землякі Кузьмы Чорнага.

Удзельнікі святкавання наведалі вёску Боркі, дзе нарадзіўся Кузьма Чорны, усклалі кветкі да памятнага знака, што стаіць на месцы, дзе калісьці была хата пісьменніка, і да знака, устаноўленага да 100-годдзя з дня нараджэння празаіка. Свята ў Цімкавічах сталася своеасаблівым завяршэннем шэрага мерапрыемстваў, што ўжо былі праведзены з нагоды юбілею празаіка. Прайшоў фотапленэр па мясцінах Кузьмы Чорнага, па выніках якога ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры ладзілася выстава. Адбыўся і конкурс малюнкаў да твораў К. Чорнага "Чалавек — гэта цэлы свет", што праводзіўся сумесна з аддзелам адукацыі Капыльскага раёна.

Лідзія Макарэвіч, дырэктар музея гісторыі беларускай літаратуры заўважыла: сённяшняя падзея — не проста свята, гэта працяг традыцыі, што была запачаткавана папярэднікамі, у першую чаргу Зінаідай Раманенкай, якая арганізавала літаратурны музей К. Чорнага ў Цімкавічах.

Дырэктар Інстытута мовы і літаратуры імя Янкі Купалы і Якуба Коласа НАН Беларусі Аляксандр Лукашанец адзначыў, што таленты такога ўзроўню, як Кузьма Чорны, нараджаюцца не часта. Нягледзячы на тое, што творчасці празаіка прысвечана шмат навуковых прац, ён яшчэ не ацэнены, як належыць. Вялікая роля гэтага пісьменніка не толькі ў тым, што ён узняў на новы ўзровень беларускую літаратурную мову, нацыянальную прозу, але і ў тым, што ён апяваў беларускі народ, родную прыроду.

У той жа час у прэзентацыі літаратурнай спадчыны пісьменніка ўсё яшчэ існуюць недахопы, на якія звярнуў увагу ўнук Кузьмы Чорнага перакладчык Мікола Рамануоўскі: адсутнасць сапраўды поўнага збору твораў класіка, вывераная паводле арыгінальных тэкстаў з узнаўленнем лакунаў. Было падкрэслена, што ўсё яшчэ не створаны слоўнік мовы Кузьмы Чорнага, цалкам не апублікавана ліставанне празаіка і пераклады, якіх ён зрабіў шмат: ад Аляксандра Пушкіна да Караля Ванэка.

Марына ВЕСЯЛУХА

На здымку: ля помніка Кузьме Чорнаму.

Фота аўтара

Арт-лінія

Павіншуем нашу моладзь!

Трэці раз удзельнічалі ў гэтым творчым спаборніцтве маладыя артысты Беларускага дзяржаўнага акадэмічнага музычнага тэатра, і зноў наша краіна была прадстаўлена на міжнародным узроўні не толькі годна, але і па-сапраўднаму ярка. Сведчаннем — важкі ўраджай конкурсных лаўраў, прывезены маладымі беларускімі талентамі.

Міжнародны конкурс маладых артыстаў аперэты і мюзікла імя народнага артыста СССР Уладзіміра Курачкіна, дзе прадстаўнікі Беларусі выступаюць з нязменным поспехам, праводзіцца ў Екацярынбургу раз на два гады. Ці трэба тлумачыць, наколькі гэта прэстыжная імпрэза? Акцёр, рэжысёр, мастацкі кіраўнік і галоўны рэжысёр Свярдлоўскага тэатра музычнай камедыі быў сапраўдным карыфеем г. зв. "лёгкага" жанру, стварыў яскравы тэатр-ансамбль, вядомы далёка за межамі Свярдлоўска (цяпер Екацярынбурга). Таму не дзіўна, што конкурс яго імя, хаця праводзіцца сёлета толькі трэці раз, ужо зрабіўся адметнаю з'явай у арт-прасторы не толькі Расіі, але і замежжа. Маладыя артысты маюць магчымасць не толькі паспаборнічаць у розных намінацыях ("аперэта", "мюзікл", "харэаграфічнае мастацтва"), але і абмяняцца творчым досведам, павысіць свой прафесійны ўзровень.

Як жа выглядае беларуская старонка ў пакуль яшчэ невялікім летапісе конкурсу? Лаўрэатамі самага першага з іх былі Дзмітрый Якубовіч (2-я прэмія ў намінацыі "мюзікл") і Юлія Шпілеўская (2-я прэмія ў той жа намінацыі). На другім вызначыліся Дзяніс Нямцоў (2-я прэмія ў намінацыі "мюзікл"), Кацярына Дзегцярова (2-я прэмія ў той жа намінацыі ды спецыяльны прыз упраўлення культуры Адміністрацыі Екацярынбурга), а таксама Ілона Казакевіч ды Аляксей Грыненка, якія сталі дыпламантамі.

А вось — вынікі 2010 года: Ілона Казакевіч і Аляксей Грыненка атрымалі кожны па 2-й прэміі ў намінацыі "мюзікл", артысты балета Рына Івакіры і Рыгор Крукоўскі, адпаведна, — 3-ю і 1-ю прэміі ў намінацыі "харэаграфічнае мастацтва". Дзмітрый Якубовіч, малады галоўны балетмайстар БДАМТ, які сёлета ездзіў у Екацярынбург як мастацкі кіраўнік беларускай творчай дэлегацыі, таксама не застаўся без узнагароды: журы ўручыла яму прэстыжную прэмію імя народнага артыста Расіі Анатоля Марэніча за ўнёсак у развіццё і захаванне жанру музычнага тэатра (як лепшаму партнёру конкурсу — а Дзмітрый быў партнёрам сваіх калег у пяці нумарах). "Такім чынам, — мяркуе Д. Якубовіч, — міжнароднае журы ацаніла і "камандную гульню" беларусаў, і яркую праграму з крэатыўным падборам нумароў, і памкненне максімальна тэатралізаваць сцэнічнае дзеянне". Дарэчы, мінулым разам такую статуэтку ўручылі легендзе расійскай аперэты Герарду Васільеву.

Нашы артысты, якія ездзілі на конкурс у Екацярынбург і раней, асабліва "камплексавалі" перад шматлікімі расійскімі канкурэнтамі (былі таксама моцныя спаборнікі з Украіны, Азербайджана). Потым заўважылі, што нехта імкнецца пераймаць у беларускай каманды колішнія пастановачныя ідэі, пазычаць сцэнічныя прыёмы, а нашы новыя арыгінальныя нумары, як і рэдкаснае, адмысловае рассянне, уменне самааддана танцаваць і спяваць, не збіваючы дыханне, уражваюць публіку, "зрываюць" апладысменты журы, выклікаюць увагу ў мясцовых СМІ... А ў выніку — прымалі віншаванні!

С. Б.

На здымку: галоўны балетмайстар БДАМТ Дзмітрый Якубовіч (у цэнтры), са статуэткай) і салісты Кацярына Дзегцярова, Аляксей Грыненка, Ілона Казакевіч, Рыгор Крукоўскі, Рына Івакіры.

Фота Віктара Кавалёва

Повязі

Мы таксама ўбачым гэта

Парыж, Лондан, Рым... Буйныя еўрапейскія сталіцы авацыямі віталі фенамен мастацтва пачатку ХХ стагоддзя — праект "Рускія сезоны", заснаваны славутым тэатральным дзеячам Сяргеем Дзягілевым у 1907 годзе. Праект, "сэрцам" якога стала балетная антрэпрыза С. Дзягілева, праіснаваў каля шасці гадоў, паспрыяўшы ўплыву рускага мастацтва на замежнае творчае асяроддзе і распаўсюджванню новых поглядаў на балет як на сімбіёз сучаснай музыкі, жывапісу і харэаграфіі.

4 чэрвеня 1910 г. у Парыжы дзягілеўскі балет прадставіў спектакль "Шахеразада" на музыку М. Рымскага-Корсакава. А роўна праз сто гадоў, чэрвеньскімі днямі 2010-га, пра тую пастаноўку загаварылі ў Мінску, куды завітаў заснавальнік, ідэйны натхняльнік "Рускіх сезонаў XXI стагоддзя" Андрыс Ліепа. Выдатны танцоўшчык, рэжысёр, кліпмейкер, прадзюсер, старшыня праўлення Дабрачыннага фонду імя Марыса Ліепы, ён ажыццявіў мару свайго легендарнага бацькі пра адраджэнне справы С. Дзягілева: у 2007 годзе на парыжскай сцэне ўрачыста адкрыўся міжнародны гастрольны тур праекта "Рускія сезоны XXI стагоддзя".

Гастролі, якія ўжо ахапілі Францыю, Украіну, Расію і Латвію, сёлета пройдуць і ў нас. Упершыню на сцэне Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі 22 кастрычніка адбудзецца паказ аднаактовых спектакляў "Шахеразада" на музыку М. Рымскага-Корсакава і "Жар-птушка" на музыку І. Стравінскага. Унікальнасць у тым, што яны ідуць у нязменным, як і 100 гадоў таму, выглядзе: з адноўленай харэаграфіяй М. Фокіна, рэканструяванымі арыгінальнымі дэкарацыямі і касцюмамі Л. Бакста і А. Галавіна. Дзеля аднаго гастрольнага вечара ў Мінск выпраўляцца 85 артыстаў (у тым ліку зоркі Марыінскага тэатра, "Крамлёўскага балета", Вялікага тэатра Расіі, сярод якіх Марыя Аляксандрава, Ілзе Ліепа, Мікалай Цыскарыдзе) ды два трэйлеры з дэкарацыямі і касцюмамі ды з работамі мастакоў-сцэнографаў Ганны і Анатоля Нежных — для выстаўкі ў тэатральным фае. "Рускія сезоны XXI стагоддзя" — праект прыватны, яго арганізатары не могуць адразу прапанаваць мінскай публіцы больш працяглыя гастролі. Але калі першы візіт пройдзе паспяхова, супрацоўніцтва паміж фондам Марыса Ліепы і НАВТ оперы і балета Беларусі працягнецца — гэта пацвярджае адпаведны пратакол пра намеры, падпісаны кіраўнікамі тэатра і праўлення фонду.

Андрыс Ліепа распавёў пра рэканструкцыю спектакляў дзягілеўскай антрэпрызы — скрупулёзную працу з дапамогай старых здымкаў, малюнкаў, згадак відавочцаў, эпісталярнай спадчыны, даўняй аматарскай кінахронікі. Калі ён згадваў знаныя імёны: С. Юрок, В. Ніжынскі, Л. Бакст, І. Стравінскі, — міжволі думалася, што ўсе яны нейкім чынам, праз глыбокія сямейныя карані, спрычыненыя і да беларускай зямлі... У сыходзе В. Елізар'ева з тэатра наш госць не ўбачыў нічога надзвычайнага і трактаваў гэта як пэўны перыяд, уласцівы жыццю і кожнага творчага чалавека, і кожнага тэатра (прыгадаўшы сыход і вяртанне Ю. Грыгаровіча, прыклады з М. Барышнікавым, сітуацыі ў тэатрах Італіі). "Вечнага нічога няма: ні на зямлі, ні ў тэатры. А тое, што з Елізар'ева зняты адміністратыўныя клопаты, палягчае яму жыццё, дае свабоду ставіць уласныя спектаклі", — падкрэсліў А. Ліепа, дадаўшы, што плануе пагаварыць з В. Елізар'евым наконт супрацоўніцтва.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

На здымку: намеснік генеральнага дырэктара НАВТ оперы і балета Беларусі Валерый Гедройц і народны артыст Расіі Андрыс Ліепа.

Фота Віктара Кавалёва

З-пад пяра

У мінскай бібліятэцы № 5 адбылася сустрэча з музыкай і паэзіяй. Перад наведвальнікамі з новай праграмай выступілі паэт Юрась Нераток і гітарыст Юрась Шышко. У вечарыне таксама прымалі ўдзел паэты Юрый Сапажкоў, Валерый Грышкавец і Вольга Норына. Добра вядомы чытачам аўтар зборнікаў "Закуцце", "Фотаальбом" і іншых паэт і празаік Юрась Нераток выступіў на гэты раз у якасці барда ў тандэме з не менш таленавітым гітарыстам Юрасём Шышко. Маршрут у краіну Паэзіі Юрась прадумаў цікавы. Карыстаючыся часам такім прыёмам, як кавер-версія (калі да знаёмай мелодыі іншага кампазітара пішуцца свае словы), ён заваяваў безумоўныя сімпатыі падлеткаў адсутнасцю павучальнай інтанацыі.

Вольга ПАЎЛЮЧЭНКА

У газеце Брэсцкага абласнога Савета дэпутатаў "Народная трыбуна" цёпла адзначылі 60-гадовы юбілей пісьменніка, лаўрэата прэміі Беларускага саюза журналістаў Уладзіміра Сітухі, які зараз працуе ў гэтым выданні намеснікам галоўнага рэдактара. Сёння У. Сітуха вядомы як аўтар шматлікіх кніг, якія кранулі сэрцы многіх людзей: "Сваты", "Акрылены верай", "Споведзь пра Бядулю", "Скакуны", "Генералы Зямлі", "Званы над Шкловам", "Аб Веры, Вернасці і Вечнасці", "Возвышенно сердце стучит"… Многія з вершаў паэта пакладзены на музыку прафесійнымі кампазітарамі і загучалі песнямі. Юбіляр і зараз вельмі энергічны і малады. У выдавецтвах рыхтуюцца да выхаду ў свет новыя творы празаіка і паэта.

Аляксандр ЮДЗІЦКІ

У Гомельскім дзяржаўным універсітэце імя Францыска Скарыны адбылася навукова-практычная канферэнцыя, прысвечаная творчасці вядомага ў Еўропе паэта, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь імя Янкі Купалы, лаўрэата Прэміі Гердэра Алеся Разанава. Канферэнцыя прымеркавана да 40-годдзя выхаду першай кнігі пісьменніка — "Адраджэнне" (першапачатковая назва "Адрачэнне"). Дацэнт кафедры беларускай літаратуры ГДУ А. Мельнікава звярнула ўвагу прысутных на яскравыя дамінанты творчасці паэта. Пра гады вучобы з Алесем Разанавым у БДУ успамінаў паэт В. Ярац. У рамках канферэнцыі адбылася прэзентацыя кнігі Івана Штэйнера "Криница, из которой пил святой: Философия поэзии Алеся Разанова" (Мінск, 2010). Доўгачаканым, а таму яшчэ больш значным, стала выступленне самога Алеся Разанава, які з задавальненнем адказваў на пытанні прысутных.

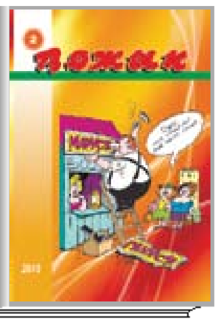
Ірына БАЖОК

У Інстытуце павышэння кваліфікацыі і перападрыхтоўкі кадраў Беларускага дзяржаўнага універсітэта культуры і мастацтваў адбыўся рэспубліканскі семінар спецыялістаў па фальклоры абласных і раённых метадычных цэнтраў, арганізатараў традыцыйных свят і абрадаў па тэме "Рэгіянальныя фальклорныя традыцыі каляндарных свят і абрадаў беларусаў і іх выкарыстанне ў сацыякультурнай дзейнасці". Па выніках семінара праводзіўся "круглы стол" "Выкарыстанне лакальных святочных традыцый у сучасных гарадскіх традыцыйных святах".

Ганна БАСОРЫНА

У. Караткевіч — гумарыст, мастак? Так!

«Вожык» № 2

Альманах сатыры і гумару "Вожык", які пабачыць свет у ліпені, будзе звычайным і незвычайным адначасова. Звычайны (у лепшых сваіх традыцыях) тым, што літаральна ўсе яго старонкі будуць напоўненыя дзе мяккім, добразычлівым гумарам, дзе колкай сатырай, дзе добрай усмешкай, дзе тонкай іроніяй… У нумары чытач знойдзе знаёмыя вожыкаўскія рубрыкі, але змест некаторых яго здзівіць, дазволіць па-новаму зірнуць на звычныя факты і падзеі.

Уладзімір Караткевіч, як вядома, валодаў шматгранным літаратурным талентам. У любым жанры ён не меў сабе роўных. А быў яшчэ, дзякуючы прыродным здольнасцям, і выдатным педагогам, акцёрам, апавядальнікам, спеваком. Любіў гумар і сам выпраменьваў яго. Пісаў пародыі, жарты, экспромты…

Але не ўсе ведаюць, што Караткевіч быў яшчэ і выдатным мастаком. Ён цудоўна валодаў лініяй і кампазіцыяй, мог лёгка некалькімі штрыхамі перадаць характар чалавека, часам мякка, часам гратэскна-падкрэслена, а то і падколіста. Любіў маляваць партрэты не толькі сяброў, але і сібе, зразумела, дадаючы да вядомых рысаў і шмат смешнага.

Не без усмешкі сузіраеш аўташарж паэта ў лісце да рэдактара сваёй першай кнігі Антона Бялевіча з наступным вершаваным подпісам:

Я — аўтар кашмарных
паэм і санетаў,
Мне людзі заплоцяць
бяссмерцем за гэта.

Самага рознага кшталту малюнкі, ілюстрацыі, аўтапартрэты, шаржы слыннага пісьменніка, 80-годдзе з дня нараджэння якога мы сёлета адзначаем, змогуць убачыць чытачы "Вожыка" ў другім нумары ў рубрыцы "Класікі смяюцца".

У той жа рубрыцы з нагоды 90-гадовага юбілею выдатнага гумарыста, самага вясёлага нацыянальнага пісьменніка Андрэя Макаёнка ўзгадваецца адзін з прыпамінаў яго найлепшага сябра Івана Шамякіна. Галоўны камедыёграф краіны ўмеў не толькі працаваць. Любіў Андрэй Ягоравіч і добры вясёлы адпачынак, не праміnaў выпадку, каб рассмяшыць, а то і разыграць сваіх сумнаватых калег…

Асаблівай увагі заслугоўвае 100-гадовы юбілей Уладзіміра Корбана, шматгадовага галоўнага рэдактара "Вожыка". Ён меў сапраўды яркі дар сатырыка, які найбольш праявіўся ў жанры байкі. І хоць з часу, калі пісаліся яго байкі, мінулі дзесяцігоддзі і шмат што змянілася ў краіне, творы Уладзіміра Корбана жывуць і сёння, а гучаць нібы толькі што напісаныя.

Альманах прапануе чытачу вершаваныя падборкі вядомых гумарыстаў, даўніх вожыкаўцаў Б. Хізауца, М. Чарняўскага, М. Мірановіча, В. Макарэвіча, цэлы россып пародый В. Жуковіча, М. Пазнякова, У. Ермалаева, В. Кунцэвіча, М. Кутаса, празаічныя творы розных жанраў — апавяданні з цыкла "Дунілавіцкія былі" Ю. Зарэцкай, гумарэскі М. Пападзеда, мініяцюры "Смешна — не грэшна" В. Вольскага, гумарыстычныя апавяданні І. Стадольніка, пераклады з курдскай (апавяданне Г. Чарказяна) і ўкраінскай моў (байкі П. Глазавога і П. Грышко) і шмат іншага.

Юрый ВЯРБІЦКІ

Ад шчодрага сэрца

Традыцыі мецэнацтва і дарэння існавалі ў нашай краіне стагоддзямі і працягваюцца па сённяшні дзень. Пацвярджэннем гэтаму служыць той факт, што за перыяд з 2006 па 2010 гады ў бібліятэку Палескага дзяржаўнага універсітэта паступіла ў якасці дару 1630 экземпляраў кніг.

Сягоння бібліятэка самай маладой ВНУ ў Палескім рэгіёне мае універсальны фонд па розных галінах ведаў. З адкрыццём новых спецыяльнасцей бібліятэка збірае, захоўвае і пастаянна папаўняе свой фонд выданнямі па эканоміцы, фінансах, банкаўскай справе, сельскай гаспадарцы, біятэхналогіі, хіміі, праве, псіхалогіі, турызме і інш.

Немалаважнае значэнне надаецца збіранню і сістэматызацыі літаратуры па адраджэнні нацыянальнай спадчыны. Цікавасць да мінулага, да сваіх каранёў выклікае неабходнасць як мага больш назапасіць інфармацыі па краязнаўстве і данесці яе да студэнтаў. Супрацоўнікі паставілі мэту збіраць дакументы аб рэгіёне, набываць звесткі пра прамысловасць, экалогію, сельскую гаспадарку, геаграфічнае становішча і прыродныя ўмовы Палесся, развіваць цікавасць да беларускай літаратуры праз лепшыя творы беларускіх пісьменнікаў і паэтаў.

У пошуку патрэбнай літаратуры было вырашана звярнуцца да грамадскіх арганізацый, вучоных і аматараў-краязнаўцаў, выкладчыкаў і студэнтаў.Першым, хто адгукнуўся на зварот бібліятэкі, быў вядомы беларускі вучоны, літаратуразнаўца Адам Мальдзіс. Яго каштоўны дар з навуковых і навучальных выданняў, літаратурна-крытычных матэрыялаў, мастацкіх твораў, а таксама манаграфій, аўтарэфератаў дысертацый, перыядычных выданняў налічвае каля 300 экземпляраў.

Усе падораныя кнігі маюць паметку "З кнігазбору Адама Мальдзіса". На некаторых з іх ёсць экслібрысы. Кнігі з аўтографамі і дарчымі надпісамі аўтараў маюць не толькі мемарыяльную каштоўнасць, але і сваю гісторыю. У нашай бібліятэцы яны клапатліва збіраюцца для асобнай калекцыі "Аўтограф".

Мы вельмі ўдзячны паважанаму Адаму Мальдзісу за суправаджальныя надпісы: "Палескаму універсітэту ў Пінску — вы пачатак гуманітарнай кніжнай справы. Аўтар А. Мальдзіс.

Вялікую цікавасць прадстаўляюць выданні з дарчымі надпісамі вядомых празаікаў і паэтаў З. Яцкевіча, Дз. Бугаёва, М. Махнача, М. Тычыны, У. Калесніка, І. Чыгрына, М. Кенькі, К. Хромчанкі, Б. Сачанкі, М. Арочкі, І. Штэйнера, С. Цярохіна, В. Сакалоўскага і інш.

Чытачам, якія захапляюцца гістарычным мінулым, будуць карысныя кнігі: Мальдзіс А. "Як жылі нашы продкі ў XVIII стагоддзі", Тарэнка А. "Недозволенная память. Западная Беларусь в документах и фактах", "OS-Тарбайтеры. Принудительный труд белорусского населения в Австрии", "…Пачуць, як лёсу валяцца муры. Памяці Генадзя Кісялёва", Купчын Н. "Развитие естествознания в Белоруссии: середина XIX — нач. XX в.", Казлоў Л. "Падарожжы Мікалая Радзівіла Сіроткі" і іншыя.

Аматары беларускай паэзіі змогуць бліжэй пазнаёміцца з паэтычнай спадчынай Я. Янішчыц, Н. Мацяш, В. Іпатавай, С. Грахоўскага, Н. Гілевіча, М. Купрэева, А. Лойкі, Р. Барадуліна, М. Арочкі ды іншых, а таксама з перыядычным выданнем "Кантакты і дыялогі", рэдактарам якога А. Мальдзіс быў з 1996 г.

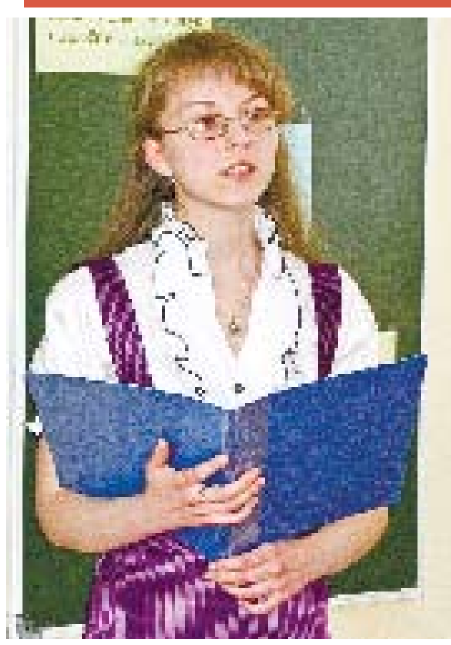
Дзякуючы А. Мальдзісу, фонд бібліятэкі папоўніўся выданнямі на замежных мовах: польскай, англійскай, латышскай. Усе атрыманыя кнігі адзначаны спецыяльным штампам "Дар", а на тытульных лістах многіх выданняў кожны чытач змажа ўбачыць імя таго, хто падарыў кнігі.

Дзякуючы выставе "З хатняга архіва — на бібліятэчную паліцу" чытачы змогуць ацаніць унікальны кніжны дар Адама Мальдзіса.

Кнігі, падораныя вядомым беларускім вучоным, зоймуць належнае месца ў нашай бібліятэцы і стануць для выкладчыкаў і студэнтаў Палескага дзяржаўнага універсітэта не толькі неабходнай інфармацыйнай крыніцай, але і выдатным праваднiком у свет беларускай гісторыі, культуры і літаратуры.

Святлана МАКАРЭВІЧ

Нядаўна адбыўся абласны форум дзіцячых і маладзёжных ініцыятыў "Сваімі справамі мы моц краіны прымнажаем". Арганізатарамі выступілі ўпраўленне адукацыі Мінаблвыканкама і абласны вучэбна-метадычны кабінет. На мерапрыемства было запрошана 230 вучняў школ Мінскай вобласці. Пачынаўся форум у Сенніцкім доме культуры, дзе ўдзельнікі мелі магчымасць задаваць пытанні, абмяркоўваць тэмы, якія хвалююць сёння маладое пакаленне.

Паляцелі галубы ў Бараўляны

Другая частка праходзіла ў Азярцоўскай сярэдняй школе. Тут працавалі дзесяць секцый пад агульнай назвай "Вясёлка талентаў". Літаратурную гасцёўню "Спроба пяра" для вучняў старэйшых класаў правяла начальнік аддзела арганізацыйна-метадычнага забеспячэння якасці адукацыі Мінскага дзяржаўнага абласнога вучэбна-метадычнага кабінета Зінаіда Булахава. Кожны з юных удзельнікаў ужо спрабуе свае сілы на ніве літаратуры. І першыя поспехі ёсць. Перамогі ў конкурсах, удзел у буйных мерапрыемствах, выступленні на творчых імпрэзах і пасяджэннях літаратурных суполак.

Падчас літаратурнай гасцёўні адбылася прэзентацыя творчасці юнай паэтэсы Кацярыны Баблеўскай. Сёлета Кацярына скончыла 9 клас Заслаўскай агульнаадукацыйнай сярэдняй школы. Нядаўна маладая творца стала лаўрэатам І ступені рэспубліканскага конкурсу "Юныя таленты Беларусі". Падчас прэзентацыі Каця чытала свае вершы, выконвала песні. Удзельнікі літаратурнай гасцёўні даведаліся, што юная паэтка піша пра родны горад Заслаўе, прысвячае творы матулі і блізкім, расказвае пра школу, настаўнікаў і сяброў. Ёсць у творчай скарбонцы філасофскія вершы і, зразумела, не абмінаецца ўвагай тэма кахання.

Таксама перад школьнікамі выступіла маладая пісьменніца Кацярына Хадасевіч-Лісавая.

Завяршальным акордам творчай гасцёўні стала акцыя "Лісты дабрыні". Кожны з удзельнікаў атрымаў папяровага голуба, на якім напісаў добрыя словы і пажаданні. Гэтыя лісты будуць удручаны маленькія пацыенты Рэспубліканскага дзіцячага анкалагічнага цэнтра, а таксама ветэраны Вялікай Айчыннай вайны, якія знаходзяцца цяпер на лячэнні ў Бараўлянскім шпіталі.

Кася СТАСЕВА

На здымку: юная паэтка Кацярына Баблеўская.

Фота аўтара

Сучасны цырк стаў неад'емнай часткай жыцця любой краіны. Яго любяць людзі ўсіх узростаў. Менавіта там мы можам убачыць чарадзейства прафесіяналаў сваёй справы. Дэвіз цырка — "зацсёды здзіўляць", што і адбываецца на кожным прадстаўленні. Планавалася, што пасля рэканструкцыі Беларускі дзяржаўны цырк адчыніць свае дзверы сёлетняй восенню. Якім ён будзе? Прафесійныя сакрэты чытачам "ЛіМа" адкрывае галоўны рэжысёр Беларускага дзяржаўнага цырка, лаўрэат міжнародных конкурсаў Сяргей Бандарчук.

...І цуды на манежы

— Памяшканне зачынена на рэканструкцыю з красавіка мінулага года. Якія тэхнічныя навінкі мы ўбачым у абноўленым цырку?

— Рэканструкцыя — працэс досыць складаны. Дай Божа, будаўнікам завяршыць тое, што яны робяць, таму што ўсе тэхнічныя прылады манежа, купала робяцца за мяжой, і мы спадзяёмся, што праектанты і выканаўцы вытрымаюць тэрміны. Што да нашых будаўнікоў, то яны вядуць ужо завяршальныя работы, усё вельмі прыгожа, праект грандыёзны, на самай справе гэта будзе самы лепшы і самы новы цырк не толькі ў Еўропе, але і ў свеце.

— Прэм'ера Белдзяржцырка "Шчаўкунчык" адбылася ў Паўднёвай Карэі, яна мела грандыёзны поспех. А хутка беларускі глядач зможа ўбачыць яго на манежы "адрэстаўраванага" беларускага цырка. Раскажыце пра спектакль.

— "Шчаўкунчык" — гэта цыркавы спектакль, які паказвалі ўжо 37 разоў у Паўднёвай Карэі. Ён створаны сумесна з Карэйскай кампаніяй, і ўмовы праекта прадбачаць прэм'еру ў Мінску. Але справа ў тым, што прэм'ера залежыць ад здачы нашага памяшкання пасля рэканструкцыі, і "Шчаўкунчык" павінен быць прымеркаваны да навагодніх святаў, да Каляды. Сёлета, калі мы адчыніем наш цырк, хутчэй за ўсё гэта будзе не "Шчаўкунчык", а міжнародны праект з выкарыстаннем шматлікіх цыркавых жанраў, каб максімальна паказаць усе магчымасці манежа і ўсяго цырка.

— Хто прымаў удзел у спектаклі?

— У спектакль уключаны цыркавыя нумары Белдзяржцырка, цырка Юрыя Нікуліна, у ім прымаюць удзел саліcты балета харэаграфічнага каледжа, артысты з Амерыкі. Планавалася далучыць да праекта і шмат заходнееўрапейскіх артыстаў.

Самае незвычайнае ў сцэнарыі — менавіта змяшэнне жанраў класічнага балета і цырка. Мы выдатна ведаем пра шыкоўную кітайскую праграму "Лебядзінае возера", якая прайшла ўжо ва ўсёй Еўропе, Амерыцы і Азіі. Але справа ў тым, што класічных танцораў балета там практычна няма, іх адзінкі, а ў нас у спектаклі ўдзельнічае балетная трупа ў складзе каля 30 чалавек.

— У асноўным артысты выступаюць без страхоўкі, але ж кожны цыркавы нумар мае вялікую долю рызыкі, чаму ж у складаных нумарах усё-такі назіраецца тэндэнцыя не выкарыстоўваць страхоўку?

— Такая тэндэнцыя на самай справе існуе, але трэба разумець, што ёсць такія нумары, у якіх немагчыма працаваць са страхоўкай, яна перашкаджае, не дазваляе выконваць якія-небудзь трукі, нават падчас рэпетыцый. Артыст сам пачувае сябе пераможцам і рэкардсменам, калі трук выконваецца чыста, без нейкай дадатковай падтрымкі. Чалавек павінен выпрацаваць у сабе смеласць, рашучасць. Таму праца без страхоўкі найперш выклікае павагу і захапленне не толькі калег, але і гледачоў.

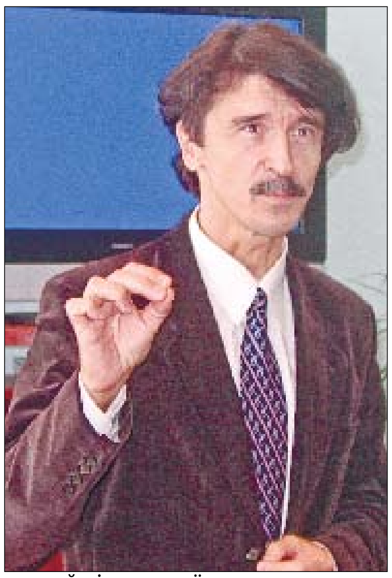
— Мы ўбачым вас як галоўнага рэжысёра ў праграме новага цырка?

— Бясспрэчна. Вы мяне ўбачыце не толькі ў якасці рэжысёра, а і ў якасці артыста. Мы плануем правесці гастролі ў Расійскай Федэрацыі, у Афрыцы і ўвосень паехаць у Карэю. І славім мы не толькі імя цырка, галоўнае, што пра нашу краіну даведваюцца ўсё больш і больш людзей. А гэта нас можа толькі радаваць.

Уладзіслаў ШЫКУРАЎ

У сучаснай літаратурнай прасторы мала людзей, сапраўды апантаных ідэяй узбагачэння беларускай дзіцячай паэзіі перакладнымі творамі сусветнай літаратуры. Ды і сама літаратура для дзяцей зараз перажывае не лепшыя часы. Наш суразмоўца — кандыдат педагагічных навук, выкладчык англійскай мовы і вопытны перакладчык дзіцячай паэзіі, які, па яго словах, "перакладае шмат, ды рэдка друкуецца", Юрый Маслаў. Хоць працуе Юрый Усеваладавіч з рускай мовай, яго досвед можа быць карысны і перакладчыкам на беларускую мову.

Маленькі чытач: інтэлектуальныягарызонты

— Ці даўно вы займаецеся перакладам твораў для дзяцей? Што стала тут галоўнай прычынай?

— Пачаў перакладаць дзіцячую паэзію ўжо даволі даўно, яшчэ калі працаваў у школе настаўнікам англійскай мовы. Спачатку цікавымі з пункта гледжання спробы перакладу былі творы, уключаныя ў вучэбную літаратуру, пазней інтарэсы пашырыліся. Зараз жа мяне цікавіць англамоўная дзіцячая паэзія розных аўтараў з розных краін. У працэс перакладу спачатку я ўключаў і сваіх вучняў, так атрымліваліся неблагія сумесныя праекты.

— Якімі рысамі характару, на ваш погляд, павінен валодаць перакладчык дзіцячай паэзіі?

— У ідэальным свеце, дзе не трэба перакладаць дзеля грошай, дзе пераклад робіцца ў адпаведнасці з поклічам душы і сэрца, а не па заданні, перакладчык заўсёды падсвядома або свядома выбірае сугучны сабе матэрыял. І па сутнасці, добры перакладчык заўсёды валодае тымі рысамі характару, якімі валодае і аўтар, чые вершы ён перакладае. Калі аўтар вясёлы, жыццярадасны, аптымістычны, такім жа павінен быць і перакладчык. У адваротным выпадку як вынік працы атрымаецца хутчэй за ўсё толькі бледная копія, а не перакладны твор, набліжаны да арыгінала.

— Пісаць вершы для дзяцей — справа нялёгкая. Перакладаць іх гэтак жа складана?

— Так, гэта адназначна складана. Па той прычыне, што перакладчык любой паэзіі з'яўляецца ў нейкай меры сааўтарам, і пра ступень яго ўдзелу ў працэсе стварэння верша можна весці бясконцыя спрэчкі. Нявырашаным лічыцца і пытанне свабоды перакладчыка ў сваёй працы. Што да дзіцячай паэзіі, тут ёсць некалькі спецыфічных момантаў. Перакладчык працуе з рознымі мовамі, і калі ён хоча зрабіць дакладны і літаральны пераклад, нічога добрага з гэтага не атрымаецца: структура моў розная. Таму тое, што па-англійску гучыць добра, у літаральным перакладзе добра выглядаць не будзе. Трэба шукаць іншы шлях: захаваць дух арыгінала і, па магчымасці, яго матэрыяльную абалонку, а яшчэ дадаць тыя рысы мовы перакладу, якія зробяць новы па сутнасці твор часткай культуры, што яго ўспрымае. Добры пераклад з часам стане такой часткай, і гэтаму ёсць шмат прыкладаў (пераклады С.Маршака, К.Чукоўскага). Але для пачатку верш трэба зрабіць перш за ўсё чытэльным, і гучаць ён павінен гэтак жа весела і цікава, як арыгінал.

— Англійская дзіцячая кніга і беларуская кніга для дзяцей — ці ёсць прынцыповая розніца?

— Па-першае, колькасць дзіцячых кніг, што выходзяць на англійскай мове, не супастаўляльная з колькасцю, што маем мы. Сёння на Захадзе пануе культ дзяцінства. На рынку шмат дзіцячых кніг для розных узроставых катэгорый, напісаных з рознымі мэтамі: адукацыя, сямейнае або самастойнае чытанне, стымуляцыя ранняга развіцця. У нашым выпадку гэта яшчэ не так. Да таго ж у англамоўным свеце дзіцячая кніга пішацца з разлікам на дакладную мэтавую аўдыторыю: маленькіх школьніц, дзяўчынак 12—13 год, якія маюць свае спецыфічныя праблемы. Ёсць аўтары, што пішуць менавіта для іх, таму рынак кніг дакладна сегментаваны.

— Якога дзіцячага паэта вы можаце назваць любімым?

— Любімых аўтараў многа, але ёсць адзін, якога ў Беларусі ведаюць мала, хоць і мае ён прозвішча з беларускім гучаннем. Гэта вельмі вядомы дзіцячы амерыканскі паэт, ужо амаль класік, які выдаў шмат кніг, Джэк Прылуцкі. Зараз яму семдзесят, але нягледзячы на ўзрост, ён піша вельмі вясёлыя, смешныя дзіцячыя вершы, пабудаваныя на гульні слоў, гумары і на ўсіх магчымых спосабах стварэння новага свету для дзяцей, якія ўмеюць чытаць між радкоў.

— Якія парады вы хацелі б даць маладым перакладчыкам?

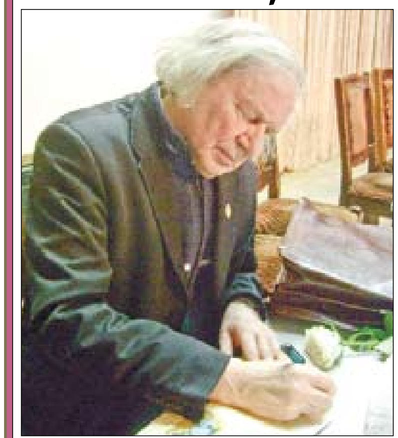
— З вышыні свайго невялікага перакладчыцкага вопыту хачу адзначыць наступнае: сябры, калі пачынаеце перакладаць дзіцячую паэзію, спачатку падумайце, дзеля чаго вы гэта робіце. Затым вырашыце, наколькі добра ў вас атрымліваецца проста напісаць штосьці зразумелае дзецям. І самае галоўнае, паспрабуйце "злавіць хвалю" крэатыўнасці, гумару, "жывапіснай прастасці" ў адносінах з мовай — менавіта гэта служыць асновай добрай дзіцячай паэзіі. Яна павінна пашыраць межы мовы і інтэлектуальныя гарызонты чытача. А гэта зрабіць не проста, бо разам з забаўленнем, дзяцей трэба яшчэ і вучыць. Далёка не ўся англамоўная паэзія гэта ўмее. Наша дзіцячая літаратура традыцыйна так рабіць умела, але часам вельмі прамалінейна, занадта дыдактычна. Трэба пазбягаць і адкрытага дыдактызму, і "заігрывання" з чытачом.

— Ці маглі б нашы пісьменнікі чамусьці павучыцца ў сваіх замежных калег?

— Увогуле пісьменнікі і паэты заўсёды вучацца адзін у аднаго. Калі чалавек прафесійна штосьці піша, ён жыве ў віртуальнай суполцы сваіх калег-пісьменнікаў, для яго гэта і прафесія, і жыццё, і вучоба. Англамоўным аўтарам можна павучыцца ў нас дабрыні і глыбіні разумення чалавечай натуры. Нашым жа пісьменнікам у замежных калег трэба пераймаць прыгажосць зносінаў з мовай, усведамленне таго, што чалавек — істота недасканалая. Увогуле, павучыцца можна многаму. Але, напэўна, дзеяслоў вучыцца ў дадзеным выпадку не зусім правільны, таксама як і дзеяслоў пераймаць. Нічога пераймаць не трэба, трэба рабіць так, як у нас заўсёды робіцца. Іншая справа, што трэба выходзіць на больш шырокія культурныя абагульненні: не спыняцца на з'явах роднай культуры, больш вольна выкарыстоўваць рэаліі іншых культур: тэхніку напісання вершаў, культурныя асаблівасці жыцця ў той ці іншай краіне. Такім чынам беларуская паэзія нічога не страціць, а толькі ўзбагаціцца.

Гутарыла Марына ВЕСЯЛУХА

Казка з вуснаў акцёра, спевака, палітыка

Прыгадваецца "круглы стол" "Адраджэнне дзіцячага чытання", які прайшоў у межах Вербнага кірмашу. У абмеркаванні актуальных пытанняў літаратуры для дзяцей прынялі ўдзел пісьменнікі, выдаўцы, бібліятэкары з Беларусі і Расіі. Кожны з гасцей выказаў уласны пункт гледжання на праблему, прапанаваў шляхі яе вырашэння.

Ганна Храпіцкая, маці дзевяцярых дзяцей, звярнула ўвагу на тое, што сёння існуе шмат рознай дзіцячай літаратуры, аднак многа добрых кніг застаецца па-за ўвагай чытача. Праблемай рынку дзіцячай літаратуры яна бачыць недахоп новых выданняў беларускіх народных казак, казак іншых народаў.

Цікавасць да казкі не знікне, падкрэсліў Дзмітрый Харчанка, дырэктар выдавецтва, але сёння не кожнаму выдаўцу пад сілу выдаць зборнік твораў гэтага жанру з якаснымі ілюстрацыямі. Да таго ж, дзіцячая кніга часта не мае адраснасці на пэўны ўзрост. Важна, каб самім маленькім чытачам было цікава знаёміцца з кнігай. Заўважаем, што страчваецца культура пісання і малявання для дзяцей: самі аўтары недастаткова выхаваны для таго, каб пісаць дзіцячыя творы, а мастакі развучыліся маляваць для гэтай аўдыторыі.

Праблему дзіцячага чытання Ігар Палевікоў, рэдактар выдавецтва Свята-Елізавецінскага манастыра, бачыць яшчэ і ў тым, што дарослыя не ўмеюць чытаць услых. Важна, каб дзіцячая кніга чыталася выразна, з інтанацыяй.

Алена Міхаленка, дзіцячая пісьменніца, выказала занепакоенасць тым, што з-за адсутнасці ў дзяцей цікавасці да чытання ў школу прыходзяць вучні з дрэнна развітым маўленнем і ўяўленнем. Разам з чытаннем правільнай кнігі ў дзяцей фарміруецца культура, мастацкі густ. У той жа час важна не "перакарміць" дзяцей кнігамі: кожны твор трэба чытаць у свой час.

Наводзіць на роздум сказанае Валянцінай Місевіч, намеснікам дырэктара Мінскай гарадской цэнтралізаванай сістэмы дзіцячых бібліятэк. Асаблівую цікавасць да кнігі паказваюць вучні 4—5 класаў, пры гэтым цяжка зразумець прынцыпы, у адпаведнасці з якімі яны выбіраюць творы для чытання. Дзеці 11—12 гадоў аддаюць перавагу творам у жанры фэнтэзі. Беларуская літаратура не запатрабавана ў маленькіх чытачоў. На паліцах стаяць добрыя і якасна аформленыя кнігі, але іх не чытаюць, бо нічога не ведаюць ні пра аўтараў, ні пра іх творчасць. У той час як кнігі нізкага гатунку, але разрэкламаваныя, карыстаюцца папулярнасцю.

Аліна Дальская, шэф-рэдактар дзіцячай літаратурнай серыі "Насця і Мікіта", падзялілася ўласным вопытам папулярызацыі дзіцячай кнігі. Выдавецтва часопіса «Фама» акрамя выдання новай серыі кніг праводзіць акцыю «Зоркі чытаюць дзецям»: збіраецца 20-25 дзяцей, запрашаецца знакаміты акцёр, спявак, палітык са станоўчым іміджам, які проста ўслых чытае дзецям казкі. Такія праграмы маюць шырокі рэзананс, і ў выніку ад іх больш карысці, чым ад прагляду тэлеперадач.

Прычыну адсутнасці цікавасці да чытання Барыс Ганага, аўтар многіх кніг для дзяцей, бачыць у змене прыроды чалавека. Папярэдняя цывілізацыя была заснавана на слове, на сутворчасці вобраза разам з аўтарам. Зараз жа, у час мультфільмаў, дзеці карыстаюцца гатовай карцінкай. Сапраўдная ж мэта чытання — разумець аўтара на ўзроўні думкі. Важную ролю адыгрывае і інтанацыя, з якой чытаецца твор. Як варыянт выхаду з гэтай сітуацыі Барыс Аляксандравіч бачыць аўдыёкнігу: твор, выразна прачытаны, правільна аформлены музычна, можа спрыяць эстэтычнаму выхаванню дзяцей.

Марына ВЕСЯЛУХА

На здымку: пісьменнік Барыс Ганага.

Фота аўтара

Далучэнне да святла

У жыцці добрае і дрэннае пераплецена нябачнымі ніцямі. Яшчэ раз я пераканаўся ў гэтым, калі ўпершыню сустрэўся з Надзеяй Лебедзевай — абаяльнай, энергічнай жанчынай.

Пазнаёміліся мы на адным з літаратурных пасяджэнняў у бібліятэцы прыватнага унітарнага прадпрыемства "Элект" грамадскага аб'яднання беларускага таварыства інвалідаў па зроку, дзе яны вырабляюць розныя электрычныя прыстасаванні. І яшчэ некаторыя з іх пішуць і друкуюць свае вершы, як, напрыклад, Мікалай Агееў і Галіна Пруднікава.

Дык вось тады заўважылася, што хворыя людскія вочы нібыта свецяцца і цяплеюць ад добразычлівасці, прыязнага настрою і не думаюць паддавацца змроку, далучаючыся да святла і дабрыні словам, узыходзячым з глыбіні душы.

Сем гадоў дапамагала ім рабіць гэта жанчына, пра якую ідзе размова, і тады, калі працавала тут бібліятэкарам, і цяпер у якасці валанцёра сваёй добрай волі. Сама Надзейка, па яе ж словах, яшчэ з дзяцінства дрэнна бачыла — вялікая блізарукасць. І ці магла яна ведаць тады, што праз дзесяткі год жыццё звядзе яе з невідушчымі людзьмі?

Жыццё ж распарадзілася менавіта так. Блізарукая дзяўчынка змагла скончыць бібліятэчны факультэт Мінскага педагагічнага інстытута імя Горкага і пачала працаваць у Віцебскай абласной бібліятэцы, пазней — спецыялістам па бібліятэках абласнога ўпраўлення культуры.

Крыху забягаючы наперад, яна скажа: "І на пенсіі буду прыходзіць сюды. Чым змагу, дапамагу людзям, з якімі пасябравала і без якіх не ўяўляю далейшага жыцця..."

Словы яе спраўдзіліся. А тады на "Элекце" было 175 хворых па зроку. Большасць з іх наведвала сваю бібліятэку. Часта сама Надзея Максімаўна ішла да чытачоў, каб дапамагчы, скажам, давесці ім да ладу камп'ютэр або правесці да прыпынку невідушчага і адчуць на сваёй руцэ ўдзячную руку.

Ну якія чытачы са сляпых, — скажа нехта. Не кажыце так неабачліва: чытачы яны сапраўдныя, дасведчаныя, са сваімі густамі і прыхільнасцямі. Апрача чытання па кропкавай сістэме Брайля, для іх паслуг запісы беларускіх і рускіх класікаў — увесь Мележ, Шамякін, Быкаў. Побач з цікавымі дэтэктывамі слухаюць яны Дастаеўскага, Астроўскага і Асадава. Апошні, як вядома, таксама меў дрэнны зрок і пісаў цудоўныя вершы.

— Увогуле, — зазначае жанчына, — такой "касетнай" і "дыскавай" літаратуры ў бібліятэцы было закуплена на мільёны рублёў. Меліся падручнікі сістэмы Брайля, за якімі прыходзілі маладыя, каб пакарыстацца імі ў будучай вучобе. А з якой вялікай увагай слухалі яны землякоў-паэтаў Тамару Краснову-Гусачэнку, Вольгу Русілку, Алеся Шпыркова. Да слова, ён — інвалід па зроку, у апошні час не бачыць, але піша вершы, рыхтуе чарговы паэтычны зборнік. І не без дапамогі такіх, як Надзея Лебедзева.

Так, сляпы чалавек — незвычайны чытач. І бібліятэкару трэба стаць для яго і псіхолагам, і настаўнікам, і дарадцам, і амаль маткай роднай. Мая суразмоўца валодае ўсімі патрэбнымі якасцямі.

Жывая паўсядзённая сувязь адбывалася паміж невідушчымі чытачамі і бібліятэкарам падчас перадач мясцовай радыёкропкі, калі ў ролі дыктара ці, хутчэй, суразмоўцы выступала яна, расказвала навіны, рабіла агляды новай літаратуры, дапамагала выканаць тую ці іншую просьбу падапечных.

Сёння сваёй бібліятэкі на "Элекце" няма. Не ўпэўнены я, што тут робіцца тое, што рабілася пры Надзеі Максімаўне. А вось што былы бібліятэкар працягвае трымаць сувязь са сваімі падапечнымі, ведаю дакладна. Яна — актывіст інфармацыйнага цэнтра "Залаты ўзрост", што працуе на базе бібліятэкі імя Крылова ў Віцебску. Тут ладзяцца сустрэчы з псіхолагамі, урачом-валеолагам, чытачы навучаюцца працаваць з камп'ютэрам. А для тых, хто не мае магчымасці наведаць бібліятэку самастойна, працуе служба "Кніга-103". Набіраюцца паэтычнага дыхання тыя, хто прыходзіць у паэтычны клуб "Натхненне". Тут ды яшчэ ў бібліятэцы імя Горкага рабоце з інвалідамі па зроку надаецца вялікая ўвага. Менавіта работа з невідушчымі з'яўляецца адным з прыярытэтных накірункаў дзейнасці віцебскіх бібліятэк.

Алег САЛТУК

На здымку: Надзея Лебедзева (у цэнтры) з паэтамі Мікалаем Агеевым і Галінай Пруднікавай.

«Залатое пяро» Віктара Гардзея

Імя Віктара Гардзея ў літаратуры займае самавітае месца. Вуліца ў роднай вёсцы Малыя Круговічы на Ганцаўшчыне носіць прозвішча свайго знакамітага гадаванца. Бадай, рэгулярна выходзяць кнігі (хоць і не ўсе з запланаваных). Вось і зусім нядаўна ў серыі выдавецтва "Мастацкая літаратура" "Залатое пяро" выйшла яго кніга паэзіі "Трыадзінства", якую можна назваць своеасаблівай анталогіяй. Своеасаблівай таму, што пад яе вокладкай сабраны лепшыя паэтычныя творы як апошніх часоў, так і… самага пачатку творчага шляху В. Гардзея.

І ўсё ж, думаецца, увагі з боку прафесійных чытачоў да яго творчасці малавата. Гэта адзначае ў прадмове з трапнай назвай "Зямное і вечнае" Алесь Марціновіч. Затое хто "паспытаў" Гардзеева Слова, якое ўскаласілася на жывым палескім вострaве матчынай мовы, той заўсёды будзе затрымлівацца на радках пад гэтым прозвішчам, якое за амаль паўвека (як час ляціць!) стала нечым накшталт, як сёння модна казаць, брэнда. Праўда, слова "брэнд" прынята прымяняць хутчэй да "раскручаных" тавараў. А з "раскруткай" тут слаба. Дый таварам назваць паэзію цяжка — нерэнтабельная яна. А можа, і лепей, што ўсё гэтак. Інакш магло б не быць той камернасці і інтымнасці, што нясе паэзія В. Гардзея.

Некалі семнаццацігадовым юнаком В. Гардзей стварыў паэтычную замалёўку веснавога лесу пад назвай "Камертон". А сёння ўжо пяро самога аўтара, якое столькі дзесяткаў гадоў ходзіць без фальшу па белых клавішах аркушаў, можна смела называць так.

На жаль, жыццё не заўсёды песціць. І гэта асабліва вострa адчуваюць паэты. Нездарма і кніга В. Гардзея названа трыадзінствам — Беды, Журбы і Віны. Яны — як рэверс медаля, на аверсе якога трыяда Веры, Надзеі, Кахання. Такая дыялектыка. Але — парадокс! — мы не знойдзем нараканняў на жыццё. Яно прымаецца (з не меншымі па пачуццёвай сіле Верай, Надзеяй і Каханнем!). Паэт усведамляе, што "няма цяпла без дзён самотных":

Непастаянны дзень асенні,
І стогн, і ўздых,
што рвецца часу ніць.
Ды ўсё ж цудоўныя імгненні,
Калі яшчэ душа баліць.

Паэзія В. Гардзея традыцыйная — і па форме, і ў тэматычным плане. Здавалася б, нічога новага. Але якраз дзякуючы яго някідкай, ды імпліцытна яскравай чалавечай індывідуальнасці лірычны свет вершаў непаўторны. І ў той жа час — тыповы ў сваёй надзённасці, таму і блізкі, зразумелы, бадай, для ўсіх. І калі ён піша пра прыроду, і калі пагружаецца ў філасафічныя нетры быцця, калі адлюстроўвае боль абпаленага вайной пакалення, калі спавядаецца ў нечым асабістым — усё замешана на шчырасці, якую прынята называць гранічнай.

Дзяцінства і вобраз рана страчанай маці перадаюцца ў вершах В. Гардзея з тонкім трымценнем, без гучнага надрыву, малітоўным шэптам: каб пачуць яго, трэба мець адпаведна далікатнае, чулае сэрца.

Забудзецца
вобраз сірочы
І час, што мільгнуў
паміж траў.
Успомніць бы
матчыны вочы.
Згадаць бы,
хто хлеба даваў.

Тэма апошняй вайны ў нашай літаратуры прадстаўлена, мусіць, як рэдка ў якой, і шырока, і глыбока. Ды В. Гардзей і тут знайшоў свае ноты ці, дакладней, іх спалучэнне. Так, у "Баладзе пра тытунь", датаванай трыццаць першым пасляваенным годам, паэт распавядае відавочна нявыдуманую трагедыю цёткі Мілы, якая столькі часу чакае свайго суджанага Сцяпана. Сімвалам таго чакання стаў яго самасад, які, пераняўшы яшчэ раней мужчынскую работу, пачала курыць і кабета:

— Мой родны,
міленькі Сцяпанка,
Куру я ў смутку
і ў журбе,
Бо той тытунь,
што ўзрос ля ганка,
Не даў забыць,
забыць цябе.

У горы цёткі Мілы высвечана доля ўсяго народа, пасляваенныя фарбы якой можна параўнаць толькі з адценнямі чарнобыльскай жуды:

Дзе сеялі жыта — аблога,
Дзе бульбу садзілі —
папар.
Над вёскай
арлана крутога
Збянтэжана "ловіць"
радар.

Паэзія В. Гардзея характарызуецца сама па сабе павышанай чуйнасцю лірычнага героя да розных праяў гэтага свету, які бывае не толькі белым. Аднак і за смугой суму ды болю бачыцца тое, што не дае апусціць рукі, тое, што мацуе жыццёвыя сілы, нягледзячы на экзістэнцыйны драматызм. Таму той жа вобраз матулі паўстае тоесным анёлу-ахоўніку:

З белай завеі
ты горкай часінай
Выйдзеш у белым,
і мне ласкавей
Свет усміхнецца
ў самоце адзінай
Воблакаў снежных
і шумных завей.

Дый кніга ў цэлым пакідае рэха матыву мажорнага, аптымістычнага, бо іншага і не магла навеяць "Навагодняя паштоўка землякам", размешчаная, напэўна ж, невыпадкова ў кнізе на завяршэнне:

Не пагасне
язычніцкі Зніч —
Яркі бляск
асвятляе загоны.
На пагорках маіх Кругавіч
Дабравестам
царкоўныя звоны.

А значыць — жыццё не спыняецца і доўжыцца знакаміты міг паміж мінулым і будучым, абяцаючы і надалей адкрыцці, новыя радасці, свежыя вершы…

Анатоль ТРАФІМЧЫК

Распраўляючы крылы

Зборнік "Не наступайте птице на крыло" гомельскіх паэтаў Дар'і Дарошкі і Уладзіміра Чараухіна выйшаў у выдавецтве "Кнігазбор" у серыі "А3" — першая кніга паэта", заснаванай паэтам з Гомельшчыны Іванам Бісевым. Зборнік з трох частак. Першая частка (28 вершаў) "Объятия — источник мира" — аўтарскія творы Дар'і і Уладзіміра, другая (19 вершаў) "А за окнами снег" — вершы Дар'і, трэцяя (5 вершаў) — "Татмир" — супольная паэзія Дарошкі і Чараухіна. Прадмову напісала Ніна Шклярава, якая "дабраславіла" на сапраўдную паэзію многіх творцаў Гомельшчыны, пачынаючы з Анатоля Сыса.

Структурна зборнік можна прадставіць як пэўную паралель гадавому колу царкоўнага Богаслужэння: пачатак выклікае алюзіі з Іаанам Прадцечам, а заканчэнне падводзіць да ўзгадкі Святога Духу, галоўнае свята якога прыходзіцца на Тройцу.

Як і ў хрысціянскай класіцы — "Хроніках Нарніі" — Бог ані разу наўпрост не згадваецца, тым не менш, шлях да Яго праз зборнік, як і ўва многіх добрых кніжках, праходзіць. Праходзіць праз боль, пакуты, расчараванні, праз быт і іншыя вельмі зямныя з'явы.

"Объятия" — гэта пасыл да Старога Запавету. І як Стары Запавет пачынаецца са стварэння Свету і Эдэму, так і тут — першыя вершы — стварэнне творчага Сусвету і Эдэм:

Золотые подсолнухов пяльцы
Подарило планете лето,
Чтобы солнце лучами света
Вышивало в оранжевом танце…
(Дарошка)

Здесь не слышно городского шума
Тишина прозрачна и легка.
И скользят неторопливо думы,
Словно пальцы ветра у виска.
(Чараухин)

Далей, заканамерна — распровед пра тое, што пасля Эдэму:

Кусты — колючей проволокою — в ряд
И тополя — суровою охраной —
Безмолвно вышли на ночной парад…
Мой город — растревоженная рана.
(Дарошка)

Только посох да кусок сухого хлеба —
Вот и всё… вверху пустое небо.
(Чараухін)

І гэтак далей.

Частка "А за окнами снег…" ужо называю выклікае асацыяцыю з чаканнем Калядаў і Хрыстовага нараджэння. Вершы ў ёй — дзіцячая гатоўнасць да свята: "Мне почему-то хочется смеяться…", і, як і ў Евангеллі, — аспрэчванне канчатковасці зямных законаў і рытуальных павадзін: "…Я не согласна слушать споры // О том, кто в гонке фаворит… // Огни Вселенной — моя площадь, // А не манежные огни" і рэальнасць Уваскрасення: "А знаете, когда земля воскреснет…".

"Мы взлетим, обязательно взмоем…
…Будто птицы, а вроде — люди,
Вроде люди, а будто — рыбы.
Будто сотни несчастных судеб
Обрели наконец-то нимбы;
Будто сотни морских песчинок
Стали жемчугом безупречным;
Будто каждый из нас, вне чина,
Удостоился главной встречи.

Заключны акорд часткі пра тое, што "…огонь воскрес // И ликовало Слово". На этапе гэтага зборніка такім маленькім уваскрасеннем стаў пераход Дарошкі і Чараухіна да супольнай (саборнай, хоць, быць можа, і з пэўнымі агаворкамі) творчасці, вынікам чаго стала нараджэнне "Татміра" (ад частак імён аўтараў: Дар'і (у сапраўднасці Таццяны) і Уладзіміра.

Заключная, "апостальская" частка — пачынаецца з верша, які даў назву частцы першай: "Объятия — источник мира, животворящего тепла…", а сканчваецца вершам, што даў назву зборніку "Не наступайте птице на крыло".

У рэальным жыцці і Дарошка, і Чараухін знаходзяцца на даволі значнай адлегласці ад зямной Царквы. Тым не менш, іх супольны зборнік яшчэ раз даводзіць, што сапраўдная паэзія — гэта заўжды больш за самавыражэнне. Не факт, што кніжачка гэтая ўсіх чытачоў кране, але ўжо факт, што атрымалася сведчанне пра Вечнасць. Нягледзячы на прыкладзеныя абставіны.

Андрэй МЕЛЬНІКАЎ

Калонка Міхася ЮЖЫКА

Герой, вышэйшы за час

Неяк я ўжо вёў размову пра сучаснага героя ў рамане "Адзінота ў Сеціве" польскага пісьменніка Януша Вішнеўскага — і высветлілася, што праз сваіх персанажаў аўтар насамрэч люструе сапраўднага і ўсеўладнага "героя" сучаснасці — грэх чалавечы.

Не шукаючы паралелі, хацеў бы згадаць і ўсім добра вядомы раман Івана Шамякіна "Атланты і карыятыды", які, на мой погляд, з'яўляецца вяршыняй творчасці пісьменніка. Ні да, ні пасля Шамякін не дасягаў такой вышыні мастацкага ўвасаблення сваіх ідэй. Хоць набліжаўся да яе, намацваючы каларытныя вобразы сучаснікаў у папярэдніх раманах – "Сэрца на далоні" і "Снежныя зімы".

Галоўны архітэктар абласнога цэнтра Максім Карнач з "Атлантаў і карыятыдаў" бачыцца мне непераўзыдзеным ва ўсёй беларускай літаратуры рэалістычным вобразам станоўчага героя.

Шамякін малюе надзвычай рэалістычную карціну "саўковай" рэчаіснасці пачатку 70-х гадоў. Інтрыгі ў праектным бюро, самадурства чыноўнікаў, нягнуткасць савецкіх законаў, абыякавасць да патрэбаў простых грамадзян... І сярод усяго гэтага жыве і дзейнічае галоўны архітэктар горада Максім Карнач — талент ад Бога, да таго ж надзелены жалезнай воляй і прабіўнымі якасцямі. Прыгажун брутальнага тыпу, сямейны чалавек, бацька... Гарачлівы, рэзкі да грубасці, бескампрамісны.

Пісьменнік бярэ той адрэзак жыцця Карнача, калі руйнуюцца шмат якія яго ідэалы, калі вось-вось будзе аддадзена на глум бяздарнасцям ягоная пасада, дзякуючы якой ён меркаваў палепшыць жыццё гараджан. З-за наравістага характару ён стаў у небяспечную апазіцыю да ўладаў…

Акрамя таго, наспявае разрыў з жонкай, сумеснае жыццё з якой ператварылася ў суцэльны кашмар. А яшчэ дачка выскоквае ў сталіцы замуж, патрабуючы грошай. Ён матаецца ўзімку з дачы на працу і назад, на таксі, а то і пешкі. Дача, у якую ён уклаў столькі душы, аказваецца не патрэбнай ні дачцэ, ні жонцы... А яшчэ памірае ў вёсцы маці. Захварэўшы на грып, які дае ўскладненне, ён ляжыць адзін на дачы, але нікога не кліча на дапамогу... У жары, кволы, падымаецца і пачынае выразаць з камля вобраз памерлай маці, скульптуру.

Урэшце Карнач адужвае ўсе злыбеды, апроч непаразумення з жонкай, якая, даводзіць аўтар, усё жыццё мардавала яго беспадстаўнай рэўнасцю. Адноўлены на пасадзе. Высокі чыноўнік сам прыязджае ў яго мядзведжы кут, выпівае з ім чарку, цісне руку. Перад моцнымі людзьмі скараюцца жыццёвыя навальніцы.

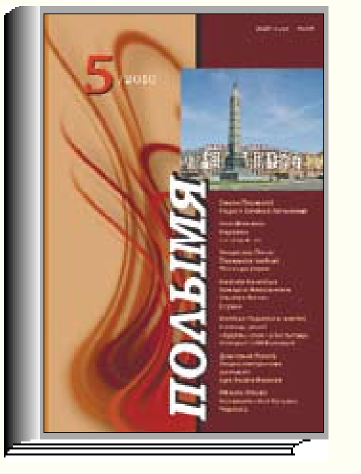
Як кантраст няўступліваму Карначу Шамякін дае прыклад сапраўднай хрысціянскай сям'і яго сябра Віктара Шугачова. Звычайны інжынер, "працоўны конік" архітэктуры, ён зарабляе нашмат менш за Карнача, але яго шматдзетнай сям'і ўсяго як быццам хапае. Бо ў іх ёсць галоўнае — любоў і, як вынік, бескарыслівае жаданне ісці адно аднаму на дапамогу ў жыццёвых калізіях.

Гэтым кантрастам пісьменнік ставіць пытанне лёсу і прызначэння. Ва ўсіх на гэтай зямлі свае ролі, свае задачы. Карнач — на вяршыні, а там холадна, ветрана, адзінока. Ягоны сябар — у падмурку той піраміды, якая мацуе чалавецтва праз галоўную жыццёвую каштоўнасць — любоў. Але абодва — атланты, героі на ўсе часы.

Прачытаўшы раман Януша Вішнеўскага "Адзінота ў Сеціве", мне захацелася пакласці яго на далёкую паліцу. Смакаванне чалавечага граху ва ўсіх яго праявах — не самы лепшы спосаб зрабіць чытача шчаслівейшым. Раман Івана Шамякіна я перачытваў мноства разоў, бо часам хочацца пабываць у свеце хрысціянскай маралі і хрысціянскай любові, пагрэцца каля гэтага вогнішча, зацепленага пісьменнікам у самы застойны савецкі, атэістычны час.

Беларуская літаратура ў сілу асаблівасцей статусу нацыянальнай мовы пакуль не скацілася ў прорву камерцыі, як гэта адбылося амаль з усімі еўрапейскімі літаратурамі, што даўно і ўстойліва пакланяюцца яго "вялікасці" граху. Дык давайце ж адкрываць герояў свайго часу, скарыстоўваючы унікальнасць нашай нацыянальнай культуры.

Быў месяц май…

Усе літаратурныя выданні РВУ "Літаратура і Мастацтва" ў юбілейныя дні 65-годдзя Перамогі над фашызмам прысвяцілі свае майскія нумары пераважна ваеннай тэматыцы. Кожны з часопісаў, вядома, падышоў да гэтай справы па-свойму, з уласнай меркай і ўласнай падачай матэрыялаў, таму ва ўсіх трох выпадках атрымалася карціна вельмі разнастайная і арыгінальная. Паглядзім жа на кожнае з выданняў паасобку, не вызначаючы, зразумела, пераможцы, бо і спаборніцтва тут было б недарэчным.

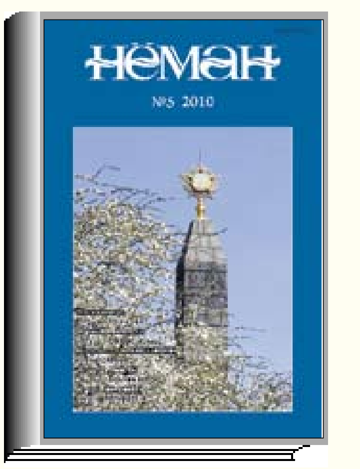
У "Полымі" пасля ўступнага слова А. Савіцкага пра значэнне Дня Перамогі чытач мае магчымасць пазнаёміцца з падборкай вершаў 14 паэтаў з былых саюзных рэспублік (у перакладзе М. Мятліцкага), напісаных як непасрэдны водгук на дні вайны. Завяршаецца падборка вершам П. Панчанкі "Беларусі". Працягвае тэму публікацыя фрагментаў няскончанай аповесці І. Шамякіна "Караван", што пісалася 24-гадовым аўтарам у 1945 годзе, адразу пасля вайны. Твор друкуецца ўпершыню з рукапісу.

З прозы ў майскім "Полымі" таксама апавяданне В. Праўдзіна "Пяць цукерак ад фрыца", апавяданне Я. Каршукова "Спадчына". Арыгінальнай уяўляецца і публікацыя нядаўняга юбіляра У. Ліпскага "Пакланіся любові. Лісты да ўнука". Аўтар на працягу года напісаў 37 лістоў да свайго ўнука Толіка, пачынаючы ад самага дня яго нараджэння і да першай гадавіны. У лістах — дзедавы запаветы ўнуку. Друкуецца і працяг перакладу рамана С. Пясецкага "Пяты этап".

У лірычнай частцы нумара — вершы К. Камейшы, А. Нафрановіча і Э. Ярчак.

У крытыка-публіцыстычным аддзеле — артыкул М. Мішчанчука "Сваёю сцежкаю ісці: паэзія апаленых пялёсткаў" пра творчасць паэтаў, якіх вайна пазбавіла жыцця. "Круглы стол" Інстытута гісторыі НАН Беларусі і часопіса "Полымя" "Вялікая Перамога: вынікі, памяць, урокі" мае пэўнае падабенства з тым, што надрукаваны ў "Нёмане", але ў той жа час знаёміць з меркаваннямі іншых гісторыкаў-навукоўцаў, а таксама пісьменнікаў і літаратуразнаўцаў па дадзенай праблеме (удзельнікі — А. Каваленя, А. Савіцкі, У. Гніламёдаў, Я. Бараноўскі, І. Валахановіч, І. Варанкова). А. Яскевіч у артыкуле "Творчая культура Івана Навуменкі" аглядае творчасць народнага пісьменніка Беларусі, які нядаўна мог бы святкаваць свой 85-гадовы юбілей. Д. Бугаёў аналізуе ў рэцэнзіі "Энцыклапедычны даведнік пра Васіля Быкава" двухтомную працу С. Шапрана, што летась пабачыла свет.

А. Корда ў рубрыцы "Старонкі лёсу" дзеліцца ўспамінамі пра ваенныя дні — матэрыял "Па прыступках памяці". Тут жа — публікацыя К. Вікенцьева "Летапісцы ляснога фронту" пра партызанскія і падпольныя выданні. Адным з самых цікавых артыкулаў нумара з'яўляецца нарыс М. Хілько "Мілая сястрыца Маша!.." пра сястру пісьменніка Кузьмы Чорнага Марыю Карлаўну Раманоўскую. Тут жа ўпершыню друкуюцца і фотакопіі 2 лістоў Кузьмы Чорнага да сястры (жнівень 1944 г.), а таксама франтавых лістоў сына Марыі Карлаўны, Уладзіміра, забітага на вайне.

Часопіс прапаноўвае сумесны нумар "Беларусь — Расія" выдадзены пры падтрымцы Пастаяннага Камітэта Саюзнай дзяржавы.

Падборка "Каб вайна была толькі на сцэне…" змяшчае ў сабе адказы на пытанні карэспандэнта часопіса Т. Кувырынай — "Які след пакінула вайна ў жыцці Вашым і Вашай сям'і?", "Як вайна паўплывала на Вашу творчасць?", "Што б Вы пажадалі нашым ветэранам?", атрыманыя ад вядомых дзеячаў культуры і мастацтва: М. Савіцкага, Р. Янкоўскага, У. Гасцюхіна, М. Фінберга, А. Дударава. У выніку адказы на немудрагелістыя пытанні перарастаюць ва ўспаміны дзяцінства.

Працягвае ваенную тэму пісьменнік-франтавік А. Савіцкі з апавяданнем 1963 года "Зялёнае поле" ў перакладзе з беларускай мовы А. Ждана. За апавяданнем — падборка вершаў М. Чарняўскага ў перакладзе А. Цяўлоўскага, сярод якіх ёсць і твор, прысвечаны "сынам палка".

Лепшым празаічным творам нумара з'яўляецца, безумоўна, апавяданне вядомага рускага пісьменніка Ю. Бондарава. Закранаючы між іншым і тэму вайны, празаік распавядае гісторыю старога вучонага філолага, які разважае пра сэнс, сутнасць і хуткабежнасць жыцця, смешнасць славы і поспеху. Ключавым момантам у творы з'яўляюцца дыялогі старога з унучкай. Як і ў выпадку з А. Васілевіч — вельмі "маладая" проза, што азначае, відаць, тую самую амаль пафасную, але сапраўды цяпер і заўсёды наяўную непадуладнасць таленту часу.

З вядомых рускіх паэтаў у нумары таксама — вершы нядаўна памерлага В. Бокава і вельмі навaт жывога па танальнасці К. Ваншэнкіна (большасць вершаў падборкі прысвечаны жанчынам).

Матэрыялы на тэму перамогі над фашызмам працягваюць дакументальная аповесць А. Смалянкі "Мы не скарыліся. Фашысцкая блакада Налібоцкай пушчы вачыма хлопчыка" (заснаваная на рэальных падзеях), апавяданне А. Майко "Цукерка з Вялікай зямлі" (лірычная замалёўка, якую можна аднесці і да так званай "літаратуры для падлеткаў"). І. Сабіла ў невялікай аповесці "Адзін дзень на ўсіх" расказвае меладраматычную гісторыю пра магчымую сустрэчу двух знаёмцаў, якіх некалі звяла вайна. Напісана рэч няблага, але сюжэт — малаверагодны, таму і кажу: "меладрама". Трошкі змазана канцоўка. Адзначана асобнай старонкай сёлетняя выпускніца 29-й гімназіі Мінска В. Семяненка. Надрукаваны толькі адзін верш з прадмовай Ю. Сапажкова, рэдактара аддзела паэзіі часопіса.

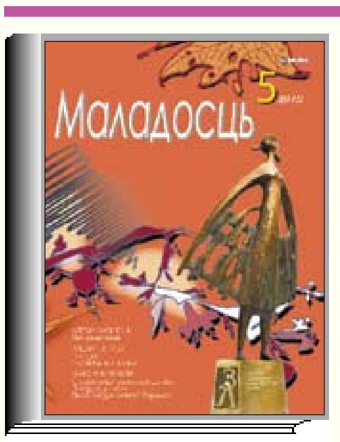
Асобны раздзел "Нёман" прысвяціў творам, напісаным пра вайну пасляваенным пакаленнем — "дзецьмі вайны". Але класічных твораў вядомых празаікаў (Пташнікава, Адамчыка, Стральцова) там няма; прадстаўлены толькі новыя аповеды — Б. Беляжэнкі "Асколак", І. Стадольніка "Лекар", А. Малярэнкі "Незабыўны дыялог".

У рубрыцы "Адзін верш" — лірыка М. Шашкова, А. Васільева, Б. Вароніна, А. Скарынкіна, В. Рамашкі, М. Пягасіна ("Баладу о раненом солдате" апошняга хочацца згадаць асобна — твор вельмі яркі, сур'ёзны і сапраўды таленавіты). Завяршаюць літаратурную частку два апавяданні А. Суслава на сямейна-бытавую тэматыку, не надта добра сюжэтна-стылёва прадуманыя.

Раздзел "Дакументы. Запіскі. Успаміны", як заўсёды насычаны і цікавы, прапаноўвае публікацыі на ўсё тую ж юбілейную тэматыку. Аднак ад тэматыкі яны не становяцца менш каштоўнымі. Так, упершыню цалкам друкуецца франтавы дзённік пісьменніка і мовазнаўцы М. Лобана (пераклад з беларускай мовы і публікацыя У. Кулажанкі). С. Міхеенкаў у зборным нарысе "Калі былі мы на вайне… Салдацкія гісторыі" распавядае эпізоды з рэальнага салдацкага жыцця, часам трагічныя, часам нават і анекдатычныя. Друкуецца таксама і заканчэнне эпісталярнай спадчыны В. Віткі ваеннага часу.

У раздзеле "Да 65-годдзя Вялікай Перамогі" прадстаўленыя гутарка Н. Чайкі з міністрам абароны Рэспублікі Беларусь Ю. Жадобіным, разгорнуты аналітычны артыкул А. Кавалені і А. Калеснікавай "На вякі ў памяці людзей" (закранае пытанні ўвекавечання памяці загінулых на Вялікай Айчыннай) і матэрыялы "круглага стала" ў Інстытуце гісторыі НАН Беларусі, у якім прынялі ўдзел вядомыя вучоныя У. Адамушка, А. Літвін, У. Кузьменка, С. Новікаў, Я. Новік. Тут жа — артыкул М. Смірнова "Немудрагелісты беларускі рэзістанс" пра калабарацыянісцкі рух на Беларусі.

Рубрыка "Час. Жыццё. Літаратура" прапаноўвае эсэ рэдактара "Литературной газеты" Ю. Палякова "Бітва за памяць" і артыкул В. Куляшовай "У водсвеце сцягу" пра гісторыю стварэння А. Куляшовым паэмы "Сцяг брыгады". Завяршаецца нумар яшчэ адным ваенным дакументальным сведчаннем відавочцы "з пошты часопіса" — успамінамі Я. Клокава "Канікулы працягам у тры гады".

"Дэбютам" адкрывае пяты нумар "Маладосці" А. Арцёмаў, паэт ужо вядомы многім удзельнікаў беларускамоўнага сегмента інтэрнэт-прасторы як незнарокавы "спадкаемца" літаратурнага лёсу М. Багдановіча — 19-гадовы А. Арцёмаў нарадзіўся і жыве па-за межамі Беларусі, у расійскай Туле, але жыве Беларуссю, яе праблемамі, піша вершы на беларускай мове, пільна сочыць за падзеямі ў нацыянальным літаратурным бытаванні. У "Маладосці" — дэбютуе. Наконт яго вершаў можна зрабіць тыя ж самыя закіды, што некалі рабіліся і ягонаму геніяльнаму папярэдніку: адчувальная літаратурнасць, замкнёнасць на пісьмовай мове, імкненне да "правільнасці" паэтычнага выказвання дае свае, не заўсёды добрыя вынікі. Вось жа, Багдановічу гэтыя закіды не перашкодзілі стаць Багдановічам. Будзем з цікавасцю назіраць за тым, што станецца з Арцёмавым.

Далей ідзе ўжо ўласна "ваенная" частка. Апавяданне І. Карэнды "Скрыпка з Берліна" адлюстроўвае эпізод з біяграфіі ветэрана. Рамантызаваная частка твора, у якой гаворыцца, як салдат знаходзіць у Берліне скрыпку і грае на радасць аднапалчанам народную песню, выглядае больш бляклa, у параўнанні з сучаснай "пaслягісторыяй", калі ветэран хоча перадаць гэты інструмент маладым скрыпачам. Асабліва добра і праўдзіва-рэалістычна атрымаўся ў аўтара тэлефонны дыялог героя з дырэктарам музычнай школы.

У працяг тэмы "Маладосць" прапаноўвае выбар вершаў А. Пысіна, выдатнага беларускага паэта, чыё 90-годдзе сёлета прайшло амаль незаўважна. Сярод надрукаваных тут вершаў — не толькі "франтавыя", але і класічныя ўзоры філасофскай пысінскай лірыкі.

П'еса А. Паповай "Бліндаж" — фантасмагарычная трагедыйная замалёўка, пэўны час ідзе на падмостках Беларускага рэспубліканскага тэатра юнага гледача, а таксама пастаўлена многімі моладзевымі тэатральнымі студыямі ў Расіі. У "Маладосці" ўпершыню загучала на беларускай мове праз перакладчыцкую дапамогу Р. Баравіковай.

Вершы В. Лукшы ваенную тэматыку абмінаюць і адлюстроўваюць эмацыянальныя ўзрушэнні аўтара ад сузірання карцін прыроды, у тым ліку і падчас падарожжаў.

Мабыць, лепшым празаічным выступленнем нумара можна назваць два апавяданні патрыярха айчыннага пісьменства А. Васілевіч ("Трэцяя палата" і "Над горадам прашумеў лівень"). Не магу дакладна сказаць, ці друкаваліся яны раней, бо напісаныя, хутчэй за ўсё, не адзін дзесятак гадоў таму (прынамсі, другі твор). Аднак гучанне апавяданняў — зусім сучаснае, цалкам актуальнае і абсалютна свежае. "Незамутнёнасць" аўтарскай стылістычнай манеры прымушае толькі пашкадаваць пра тое, што прозы такога гарту і майстэрства сёння "днём з агнём" не знойдзеш. Такі ўжо закон, што "патрыярх" вельмі часта не роўня радавому "клірыку".

Вайсковы, але ўжо не ваенны запал маюць у сабе вершы сяброў літаратурнай студыі "Да-зор" Мінскага суворaўскага ваеннага вучылішча. Уразіла чатырохрадкоўе суворaўца Ільі Ашуйкі: "Паважаю гісторыю нашу, / І паэмы, і яркі фальклор. / І Францішка Скарыну, і Цётку, / Што складалі агульны наш твор", а таксама даволі спелы па форме твор суворaўца Мікалая Баргана.

У майскім нумары "Маладосці" друкуецца заканчэнне аповесці Г. Пацыенкі "Пакуль куля ляціць". Такім чынам, гэты твор друкаваўся з працягам у чатырох нумарах часопіса. Аднак, выяўляецца напрыканцы з абаранага эпілога, што і гэта было ўсяго толькі запеўкай, адным з штрыхоў-нарысаў аўтара, прысвечаных ваеннаму дзяцінству. Застаецца толькі пашкадаваць, што на вызначанай яму плошчы Г. Пацыенка не здолеў выказаць і ўспомніць усё, што хацеў. Яно зразумела, каб апублікаваць чаканую новую "Вайну і мір" не хопіць і гадавой падшыўкі "Маладосці", але, зрэшты, калі ўжо дадзеная была хоць такая магчымасць то можна было неяк чытача парадаваць цэласным і несерыйным творам. Думаецца, у Г. Пацыенкі яшчэ ўсё наперадзе.

Завяршаецца літаратурная частка нізкай вершаў У. Мазго, дзе сярод звыклага вобразнага краявіду на гэты раз трапляюцца "нудзісты-натурысты" і "SMS-кі з Каіра".

Публіцыстычную частку часопіса адкрывае найцікавейшы матэрыял М. Клімковіча, створаны на аснове запісаў-успамінаў сваіх родных, а таксама Р. Раманоўскай, дачкі Кузьмы Чорнага. З гэтых сведчанняў можна даведацца пра каштоўныя дэталі даваеннага пісьменніцкага побыту, якія беззваротна былі б згублены, каб не М. Клімковіч. У наступным нумары — працяг публікацыі.

В. Гурскі ў нарысе "Юнакі бяруць у рукі зброю" (які больш падобны да апавядання па форме) адлюстроўвае выпадкі з партызанскага жыцця.

Ва ўспамінах Я. Аксяновіча "Горкія выпрабаванні", першая частка якіх друкавалася роўна год таму, можна ўбачыць яшчэ адну непасрэдную асабістую праўду пра вайну.

З матэрыялаў па-за юбілейнай тэматыкай чытача яўна зацікавіць артыкул Д. Гуштын, прысвечаны алімпійскаму чэмпіёну-фрыстайлісту А. Грышыну. Вельмі неблагой уяўляецца і гутарка Ю. Новік з маладым дызайнерам і стваральнікам сайтаў Д. Фамічэўскім.

Рубрыка "Мая прафесія" прапаноўвае разгорнуты артыкул І. Клімковіч пра Мінскі дзяржаўны прафесійна-тэхнічны каледж паліграфіі імя В. З. Харужай.

У крытычную частку нумара ўваходзяць рэцэнзіі-эсэ М. Маляўкі на кнігу У. Ліпскага "Пакланіся травінцы" і К. Лешніцы на кнігу Т. Падаляк "Нашчадкі вогненных вёсак" (апошняя нядаўна пабачыла свет у РВУ "Літаратура і Мастацтва"). Я. Гарадніцкі аналізуе даробак і ўнёсак І. Навуменкі ў айчынную літаратуразнаўчую навуку ў артыкуле "Шырыня праблематыкі, багацце ідэй". Узорам тэатральнай крытыкі, досыць занядбанай сёння, з'яўляецца водгук В. Грыбайлы на прэм'еру п'есы "Мудрацы…" па п'есе А. Астроўскага "На ўсякага мудраца хапае прастаты" Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя Якуба Коласа. Завяршае крытычную частку рубрыка "Папытай у кнігарні", дзе Я. Лайкоў прадстаўляе кнігі С. Кавалёва "Шлях да Бэтлеема" і У. Ліпскага "Янкаў вянок".

Таксама ў нумары — працяг гістарычнай хронікі Я. Длугаша "Грунвальдская бітва" і краязнаўчага даведніка Д. Крывашэя і А. Мальдзіса "Літаратурныя мясціны Беларусі".

Ціхан ЧАРНЯКЕВІЧ

Таццяна БУДОВІЧ

* * *

Вачэй тваіх шчупальцы
даследуюць кожны
квадратны сантыметр
шчырасці
словаў
маіх
павярхоўна.

* * *

Вецер шматае голле.
Аблокі
плывуць па шашы
нябёсаў.
Іх капітаны —
хлопчыкі з доўгімі валасамі —
часам з рук выпускаюць
лейцы
і мы назіраем
нябесны хаос.

І ажываюць смяшынкі
ў Вачах
Пана Бога.

* * *

ні гэтая восень
ні тая што прыйдзе
пасля
калі я адпушчу
ці адпусціць мяне
неба
ў далёкай чужой краіне
(верасень, вышыня
над узроўнем мора
n тысяч метраў)
не зможа
ані прыспешыць
ані затрымаць тых
хто застанецца надоўга
хто
сыдзе

* * *

душа

зруйнаваны дашчэнту
пусты
абязлюдзелы горад
у ім вераб'і
б'юцца аб шкло
ля перасохлых крыніц
сцеле
шкілеты свае
чаканне

* * *

фільмы старыя
імгненні лета
вячэра начная
пах навальніцы
тут і цяпер
натхненне маё,
адзінота

Імпрэсія лета

далоні платанаў
імкнуцца
насустрач дажджу
і ветразі парасонаў
спінамі
ловяць
позірк аблокаў
аддаляецца
мой карабель
мачты чые
ламаюць
лінію далягляду

* * *

Падае сонца ў далоні
дзікага вінаграду
і атуляе пяшчотай
вечар.
Язмін, быццам на баль,
прыбраўся.
Півоні ля ганка.
Сам Бог, пэўна, тут спачывае
ад клопатаў дзённых.

Ля возера

Белая коўдра аблокаў
на зялёнай падушцы
лета.
Камень
грэе свой бок
на сонцы.
Водар шыпшыны.
Дзеці святкуюць
жыццё.

* * *

Там, дзе ўспамінамі і дажджамі
пахне паветра
ў летнюю ноч,
над возерам у альтанцы
з разнымі ўзорамі
стрэнемся ўрэшце,
мой адзінокі вандроўнік.
Адсвяткуем канец блуканняў…

Ганна ДУСЬ

Дэбют

Вершаў Ганны Дусь у гэтым нумары магло б і не быць, каб не наша выпадковая сустрэча падчас майго выступлення перад старшакласнікамі сталічнай СШ № 52. Пасля заканчэння да мяне і падышла па аўтограф сімпатычная дзесяцікласніца, якая прызналася, што піша вершы. Пры сабе іх у дзяўчыны не аказалася, і я папрасіў дасласць на мой адрас. Сёе-тое выбраў, каб прапанаваць сёння ўвазе чытачоў. Думаю, што яны спадабаюцца. А можа, каго і самога натхняць узяцца за пяро.

Што ж, у добры шлях, Ганначка! Няхай і мара твая збываецца, і вершы складаюцца!

Анатоль ЗЭКАЎ

Ліст брату

Праз колькі год хачу я, брат мой,
Адкрыць табе сваю душу.
Не ведаю, ці будзеш рады
Таму ўсяму, што я скажу.

Я не далёка. Мне ўсё бачна.
І хай між намі акіян,
Усё-ткі скончыцца, няйначай,
І новы мой, і твой раман.

Бо звязаныя мы да скону
У сённяшнім жыцці зямным,
У долі цяжкай і будзённай,
Дзе нашу будучыню снім.

* * *

Выгукала.
Цябе з голасу саткала.
Выпляла,
Як плятуць абярэгі
На шчасце.
Галоўнае — не здрадзіць,
Не ўпасці так нізка.
Але і птушка можа
Памыліцца…

* * *

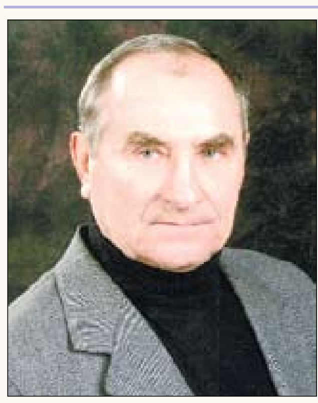
Непаўторнаму А. С.

У прадчуванні імгненнай восені,
У забыцці,
У творчай прорве —
Ісці наперад,
Складаць свет нанова,
Прыдумаць слова,
Дзею,
Жэсты.
Зноўку
Паставіць п'есу
ў тэатры ценяў.
Без вопраткі,
Без масак,
Без адценняў.
Такімі як ёсць
Стаць на калені
прад Богам,
Бо больш, як гэта,
няма нічога…

* * *

Запалі па мне свечку,
Хай не згасне яна.
Я злячу у бясконцасць.
Хутка прыйдзе вясна.

Не ўзгадвай жа болей
Мяне ты ні ў снах,
Ні ў штодзённым болі.
Хутка прыйдзе вясна.

Алег САЛТУК

Аднойчы

Аднойчы здарыцца любоў,
Адзіная якая
Да ўвекавечаных бароў
Пад вечным небакраем.

Якой азорана нібы
І хаты, і нябесы,
І валуноў крутыя лбы,
І тоненькія росы.

І тая, што даўно была.
Хоць адгукніся — дзе ты?
Табе ж насілі з паўсяла
Хлапцы свае букеты!

Гэта "аднойчы" будзе жыць
Аж цэлы век з табою.
Слязінкай цёплай набяжыць,
Салодкім ляжа болем.

І вечаровым беражком
Да раніцы пакрочыць.
І саматканым ручніком
Твае асушыць вочы.

Час

Ад былінкі малой
да вялікага дуба —
Не гадоў, а вякоў калаўрот.
Колькі дум гэты дуб перадумаў,
Звёдаў радасцей і згрызот.

Пралятралі над ім
ліўнем дзікія стрэлы
І кальчугі звінелі над ім.
І ваяр не адзін
тут зваліўся схмялелы
Ад сваёй і чужое крыві.

Ля падножжа яго сустракаліся двое,
Тут зліваліся целы і душы ў адно.
Ад сузор'яў было неба ўсё маладое
І любві бунтавала старое віно,

На крыві, на любві,
на бунтарстве і ладзе
Ўсе трымаецца без берагоў.
Дуб стаіць, нібы князь на пасадзе,
І былінка-князёўна каля яго.

Настрой

Бывае падступіць такое,
Якое не разгадаць…
Над вечным і мудрым спакоем
Аблокі і зоркі вісяць.

Над полем, над рэчкай, над садам
Трохкутнікі жураваў.
Каб даць сабе нейкае рады,
За імі ўзляцець ты гатоў.

Ды толькі куды і навошта
Туды, дзе нязваныя мы?..
Нясецца птушыная пошта —
Крылатая вестка зімы.

Над вечным і мудрым спакоем
Стагоддзі і птушкі ляцяць.
А ў сэрцы — нязбыўнае, тое,
Пра што можна толькі маўчаць.

Радасць

У хаце бацькавай жыву,
Сябе пяшчотай спавіваю.
На заінелую траву
Нячутна зоркі аблятаюць,

Да тла згарэлі ўжо яны,
Святло пакінулі прасторам.
Сняць свае горы курганы,
А рэчкі сняць свае азёры.

А я, пакуль яшчэ засну,
Мо колькі слоў знайду забытых
Да сэрца тое прыгарну
Усё, што мною тут пражыта.

Да ранку сцішацца вятры,
Сябры і ворагі — таксама.
І прыйдзе зноўку на зары
У сон, як маладая, мама.

Фота Алеся Высоцкага

Сумесны праект штотыднёвіка «ЛіМ»
і Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі

КНІЖНЫ СВЕТ

25 чэрвеня 2010 г.

Выпуск 2

У добры шлях!

Алесь Бельскі,
доктар філалагічных навук, прафесар:

— Ідэя дадатку “Кніжны свет” цікавая і перспектыўная. Безумоўна, чытач павінен мець надзейны навігатар у кніжным “моры”. І менавіта такім навігатарам успрымаюцца лімаўскія старонкі, што змяшчаюць інфармацыю пра навінкі кнігавыдання, знаёмяць з багаццем фактаў і падзей на кніжным рынку Беларусі.

3 ліку добрых пажаданняў: спадзяюся пабачыць тэматычныя агляды кніжных выданняў, хацелася б больш разнастайнасці і ноу-хау ў рэкламаванні беларускай кнігі. Хай “Кніжны свет” беларускіх чытачоў пашыраецца, асабліва — школьнікаў, студэнтаў, моладзі ў цэлым.

Алена СІВАКОВА,
загадчык аддзела камплектавання фондаў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі:

— 3 вялікай цікавасцю азнаёміліся з першым выпускам сумеснага праекта штотыднёвіка “ЛіМ” і Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі. Бібліятэкары, асабліва тыя, што займаюцца камплектаваннем бібліятэчных фондаў і нясуць адказнасць за іх колькаснае і якаснае развіццё, добра ведаюць наколькі ён неабсяжны – кніжны свет. У бязмежжы інфармацыйных крыніц для ажыццяўлення абгрунтаванага выбару найбольш каштоўных выданняў, безумоўна, патрэбны інтэлектуальны гід і дасведчаны навігатар. Першы выпуск “Кніжнага свету” сведчыць, што да чытача прыйшоў менавіта такі дарадца. Насычаны вялікім аб'ёмам пазнавальнай інфармацыі, ён абяцае сустрэчы не толькі з кнігамі, але і з пісьменнікамі, мастакамі, выдаўцамі, літаратурнымі крытыкамі...

На шляху да шырокай і свабоднай інфармацыйнай прасторы Беларусі немагчыма абмінуць бібліятэкі. Іх супрацоўнікі, у сваю чаргу, адчуваюць недахоп у аператыўнай інфармацыі аб выданнях, асабліва навуковых, што выходзяць у свет абмежаванымі тыражамі і могуць быць рэальна даступны шырокай грамадскасці толькі ў бібліятэках. Спадзяёмся, што стваральнікі “Кніжнага свету” ўлічаць патрэбы бібліятэчных спецыялістаў. Жадаем плённай працы ўсім удзельнікам праекта!

Тамара ДАНИЛЮК,
директор Брестской областной библиотеки им. М. Горького:

— С Днём рождения, приложение к газете «ЛіМ» — «Кніжны свет»! Это долгожданное и радостное событие не только для нас, тех, кто связан профессионально с книгой. Это событие имеет значение для людей, читающих и думающих: для студентов, специалистов и многих других. Мне очень нравятся слова М. Горького «Книга — такое же явление жизни, как человек, она тоже факт живой, говорящий и она менее вещь, чем все другие вещи, создаваемые человеком». Безусловно, у «ЛіМа» появилась возможность ориентировать читателя в издательском море, ведь 13 тыс. наименований книг, издаваемых у нас в стране ежегодно — это действительно много, но и ответственно: как поддерживать читательский интерес к приложению?

На мой взгляд, с интересом все будут прочитывать ТОП-10 рейтинговых продаж самых популярных белорусских книг. Думаю, также могла бы иметь место на страничках приложения «десятка» самых читаемых книг белорусских авторов, которую могут помочь составить библиотеки. Лимовцы, спасибо и так держать дальше!

Перспектывы

Адбылося пасяджэнне экспертнай групы Міждзяржаўнага савета СНД па супрацоўніцтве ў галіне перыядычнага друку, кнігавыдання, кнігараспаўсюджвання і паліграфіі, на якім разглядаўся праект пагаднення аб стварэнні спрыяльных умоў для ўзаемнага абмену друкаванай прадукцыяй. Абмяркоўваліся спрэчныя пытанні, з-за якіх дакумент пакуль не падпісаны.

Як пераадолець міждзяржаўныя межы?

Дакумент чакае подпісу

Парадокс: сёння кнізе пераехаць з адной дзяржавы ў другую бывае складаней, чым чалавеку. Бо каб перавесці стосы кніг, патрэбна настойлівасць і шмат дакументаў у партфелі. Прычым, варта ведаць, якія падаткі трэба заплаціць у сябе дома, і якія — у краіне, у якую вязеш друкаваную прадукцыю. І пра законы, якія там дзейнічаюць.

Пра аднаўленне страчаных літаратурных сувязяў, якія немагчымыя без азнаямлення з новымі творамі, гавораць ажно з пачатку 1990-х, калі гэтыя сувязі парваліся.

Пытанне аб стварэнні спрыяльных умоў для ўзаемнага абмену друкаванай прадукцыяй ініцыіруецца саветам як адно з галоўнейшых з пачатку 2000-х гадоў. Але нягледзячы на сваю відавочна станоўчую скіраванасць, дакумент дагэтуль не падпісаны.

Цяжкі не толькі пачатак

Праект пагаднення мусіў быць вынесены на абмеркаванне яшчэ ў 2006 годзе. Але па прапанове расійскага боку яго разгляд адклалі. Пазнейшым часам, амаль праз усе гады, гэты дакумент выносіўся на пасяджэнні Міждзяржсавета і... не падпісваўся з-за разыходжанняў пазіцый розных краін. Неабходнасць міжведамаснага ўзгаднення пазіцыі нават адной краіны стварае нечаканыя і цяжкапераадольныя перашкоды. Сутыкаюцца інтарэсы не толькі кнігавыдаўцоў, кнігараспаўсюджвальнікаў, тых, хто займаецца экспедзіраваннем і паліграфіяй, але і мытнікаў, работнікаў падатковых органаў. У выніку ў красавіку 2010 года, на чарговым пасяджэнні Міждзяржсавета абмяркоўваўся значна выпраўлены варыянт першапачатковага пагаднення, які, па меркаваннях практыкаў, нават пагаршаў палажэнні падпісанай кіраўнікамі дзяржаў Дэкларацыі аб падтрымцы кнігі. Лагічным працягам яе павінны стаць новы дакумент. Але ён зноў быў адпраўлены на дапрацоўку.

Другім разам, лепшым часам

Чэрвеньская экспертная нарада ў штаб-кватэры СНД у Мінску зрабіла шмат станоўчых крокаў па ўзгадненні пазіцый.

Артыкул 2, па якім было асноўнае разыходжанне ў меркаваннях, нарэшце, найбольш поўна назваў тых, каму варта аказваць падтрымку. Цяпер ён выкладзены ў рэдакцыі, якая максімальна ўлічвае інтарэсы ўсіх, ад каго залежыць шлях кнігі да чытача. Нароўні з кнігавыдаўцамі і кнігараспаўсюджвальнымі арганізацыямі — таксама прадстаўнікі выдавецкай і паліграфічнай дзейнасці, паслуг па распаўсюджванні і экспедзіраванні, а таксама арганізацый па правядзенні выставак-кірмашоў друкаванай прадукцыі, якія раней былі выключаны са спісу.

Прадугледжваецца таксама больш тэрмін на афармленне ўвозу і вывазу кніг (у Беларусі ён вызначаны ў 90 дзён, за гэты час арганізацыі і ўстановы не паспяваюць падрыхтаваць неабходныя дакументы і фактычна парываюцца кантакты з рэалізатарамі кніг). Абумоўлены іншыя моманты кніжнага экспарту-імпарту.

І ўлічаны шэраг прапаноў, якія прама ці ўскосна ўплываюць на фарміраванне канчатковай цаны на кнігу.

Што мы маем цяпер?

3 усіх апошніх згаданая нарада экспертаў — найбольш выніковая. Але ці будзе пагадненне ў такім выглядзе прапанаванае на разгляд кіраўнікоў дзяржаў — невядома.

Аналізуючы досвед суседзяў, старшыня пасяджэння, намеснік міністра інфармацыі Беларусі Ігар Лапцёнак згадаў Украіну, дзе прадпрыемствы галіны вызвалены ад падатку на дабаўленую вартасць і ад падатку на прыбытак. І галіна перажывае рэнесанс! Такую пазіцыю падтрымлівае Прэзідэнт Украіны. У Расіі існуе падатак на дабаўленую вартасць — 10 працэнтаў, у той час як у Беларусі — 20 працэнтаў. Атрымліваецца, нашыя краіны-сябры і канкурэнты на кніжным рынку часам знаходзяцца ў больш выгодных умовах, чым мы. Вось якраз умовы для выроўнівання становішча і павінна прадаставіць Пагадненне. “Усе краіны не супраць падтрымкі кнігавыдання, але неабходна пераадолець разыходжанні ў заканадаўствах”, — падсумоўвае намеснік міністра. Калі ж ёсць міждзяржаўнае заканадаўства і тое, што дзейнічае ў краіне, то перавага аддаецца міждзяржаўнаму. Таму з такім клопатам цяпер краіны намагаюцца наблізіць падпісанне доўгачаканага пагаднення...

Ірына ТУЛУПАВА

P.S. У наступных выпусках “Кніжнага свету” — меркаванні аб праекце пагаднення прадстаўнікоў кніжнага бізнесу.

Аз і Букі кнігаапісання

Пакуль жыве кніга, пра яе будуць пісаць. Нездарма старажытнагрэчаскае слова “бібліяграфія” дакладна азначае кнігаапісанне (biblion — кніга і grapho — пішу). Вось і “ЛіМ” звярнуўся да кнігі і яе спадарожніцы — бібліяграфіі, якой прысвяцію чарговы выпуск “Кніжнага свету”.

Цяпер у нашай краіне штогод выдаецца каля 13 тысяч назваў кніг, а іх агульны тыраж перавышае 50 мільёнаў экземпляраў. Але ж пытанне: як гэтае багацце змяшчаць на некалькіх палосах тыднёвай газеты? — паставіла перад намі шэраг праблем. У выніку ўсе згадзіліся з тым, што гэта немагчыма, і наогул непатрэбна, ёсць кнігі, якія наўрад ці зацікавяць чытача газеты, да таго ж ёсць дзяржаўны бібліяграфічны паказальнік Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі “Кніжны летапіс”, які штомесячна з максімальнай паўнатой адлюстроўвае ўсе беларускія друкаваныя выданні.

Паводле нашых з “ЛіМам” задумак, “Навінкі кнігавыдання” будуць знаёміць чытачоў з наступнымі самымі разнастайнымі кнігамі месяца: навуковымі, папулярнымі, даведачнымі, духоўна-асветнымі, вучэбнымі і іншымі. Пры гэтым у кожным асобным нумары будзе прадстаўлена тая ці іншая тэматыка. Кожную кнігу бібліёграфы Нацыянальнай кніжнай палаты Беларусі апісвалі “de visu”, трымаючы выданне ў руках, і традыцыйна ўключалі ў апісанне звесткі пра аўтараў, складальнікаў, мастакоў, выдаўцоў, серыю і г.д.

Хочацца падкрэсліць яшчэ некаторыя моманты, без якіх, на наш погляд, інфармацыя аб праекце была б няпоўнай. У папярэднім нумары “Кніжнага свету” мы пісалі аб тым, што бібліяграфія — гэта люстэрка, у якім паказваецца і культура, і палітыка, і, наогул, інтэлект нацыі. Сапраўды гэта так. Але ж мы разумеем і тое, што бібліяграфія — гэта дастаткова абмежаваны зрэз такой шматграннай з'явы як “кніжны свет”, своеасаблівая кніжная статыстыка. І калі бібліяграфія — гэта люстэрка, то самі кнігі, якія ўвабралі ў сябе аўтарскія задумкі і ідэі, — гэта тое залюстрэчча, якое адкрывае для нас іншы светапогляд, натхняе на развагі, нараджае задумы. Вось чаму кніга і бібліяграфія — гэта вечныя спадарожніцы, і таму мы прадбачым вашы пытанні з нагоды таго, дзе можна набыць тую ці іншую кнігу. Безумоўна, гэтыя кнігі ёсць у Нацыянальнай кніжнай палаце, але, на жаль, мы не маем магчымасці запрасіць паважаных чытачоў да сябе. Палата не выконвае бібліятэчных функцый — яна стварае страхавы архіўны фонд друкаваных выданняў Беларусі, прызначаны для вечнага захоўвання і інфармацыйнай работы. З вопыту працы мы ведаем, што не ўсе выданні можна знайсці і ў кніжных крамах — шмат з іх выдаюцца невялікімі тыражамі і наогул не даходзяць да кніжнага гандлю. Але ў нашай краіне ёсць мноства цудоўных бібліятэк, у якіх вы абавязкова знойдзеце тую ці іншую кнігу.

Якім далей быць гэтаму праекту? Каб адказаць на гэтае пытанне, найперш мы хочам зразумець, хто ж знаходзіцца па той бок “Навінак кнігавыдання”, хто ён – чытач бібліяграфічнага раздзела? Прафесіянал-бібліёграф, бібліятэкар, кнігагандляр, кнігалюб-аматар? На каго мы арыентуемся, складаючы бібліяграфію? Будзем удзячны ўсім, хто адгукнецца, выкажа свае ўражанні і пажаданні новаму праекту “Кніжны свет”.

Алена ІВАНОВА,
дырэктар Нацыянальнай кніжнай палаты Рэспублікі Беларусь

Фота Кастуся Дробава

Апытанка

Час чытаць

Ці можа кніга змяніць жыццё? Беларусы разважаюць пра творы, якія аказалі ўплыў на ўспрыманне рэчаіснасці, погляд на свет і чытацкія прыярытэты, а таксама называюць свае любімыя выданні і вызначаюць самага рамантычнага літаратурнага героя.

Уладзімір Шчасны, старшыня Нацыянальнай камісіі Беларусі па справах ЮНЕСКА:

— Мы ўвесь час змяняемся і на фізіялагічным, і на духоўным узроўні. На розных этапах жыцця я меў розных любімых пісьменнікаў, розныя любімыя кнігі. Зараз аддаю перавагу ў асноўным біяграфічнай літаратуры, рэгулярна чытаю часопіс "Караван". Выбар кнігі ў многім залежыць ад настрою: сёння можна з задавальненнем пачытаць дэтэктыў, заўтра — Ніцшэ.

Для мяне найбольш рамантычныя героі — з твораў Уладзіміра Караткевіча, пачынаючы з "Каласоў пад сярпом тваім", заканчваючы апавяданнямі. Ды і сам Уладзімір Сямёнавіч, бадай, — самы рамантычны пісьменнік.

Запісала Марына ВЕСЯЛУХА

Автограф

Отхудожников-графиков

Шайзада Байкенова — председатель объединения Союза художников — книжных графиков Казахстана, директор издательства "Детская литература".

В своей стране Шайзада активно пропагандирует искусство создания книги. За годы работы издательства вышли в свет книги пятнадцати художников. Это своего рода справочные альбомы о мастерах, которые оформляют издания: представлены не только их биографические странички, но и авторские работы в области книгоиздания. Это способствует узнаваемости книжных оформителей — как в профессиональной среде, так и у читателей. Мастер-классы по оформлению печатных изданий проводили у них и белорусские гости, в частности, Валерий Мищенко.

В Казахстане в поддержку чтения объявляется Год одной книги. Её читают, обсуждают, проводят дискуссии. А накануне проходят опросы населения, какую из книг они считают наиболее значимой. В этом году активно обсуждается книга поэзии "Я — казах".

Белорусскому "Кніжнаму свету" Шайзада пожелала процветания и читательской любви.

Рина НОВАК

На снимке: Шайзада оставляет пожелания редакции "ЛіМа".

Фото автора

Коллаж Виктора Калинина

У соседей

На улицах Кишинёва

В Кишинёве, столице Молдовы, книги продаются не только в книжных магазинах, но и на улицах города. Организаторами такой торговли являются "книжники-частники". Они арендуют склад и держат несколько "книжных столов" в разных точках города.

Претура (райисполком) Кишинёва запрещает торговать на центральных улицах, только на второстепенных, именно этот факт некоторые продавцы считают одной из преград успешной торговли. В числе иных причин неприбыльности бизнеса чаще всего называются финансовый кризис, подорожание коммунальных услуг, увеличение цен на книги. Многие хозяева переходят на продажу старых книг, которые они специально закупают у населения. Получается, что букинистику продавать выгоднее, чем новые издания. Существует и "прокат" книг.

Лучше всего продаётся продукция московских издательств "Эксмо", "Астрель", "Росмэн", а также книг, изданных в Санкт-Петербурге, Харькове и Минске. Хорошо расходится учебная и лечебная литература, книги по психологии и изотерике, словари, учебники иностранных языков, детские книги. Не забыта и классика, особенно популярны произведения Фёдора Достоевского, Михаила Булгакова, Александра Солженицына, Валентина Пикуля, Льва Толстого, Ивана Бунина.

Большинство книг — на русском языке, но в последнее время стало появляться больше изданий на румынском. Люди среднего возраста еще читают по-русски, но молодёжь часто отдаёт предпочтение румынским книгам (многие русского языка уже не знают).

Чеслава ПОЛУЯН

Искусство торговли

Дом книги «Веды», что на улице Карла Маркса, 36, известен не только своим широким ассортиментом продукции, постоянными издательскими новинками, но и крупнейшим в республике букинистическим отделом. Купить редкие и ценные книги сюда приходят как «рядовые» граждане, так и ценители, книголюбы со стажем, специалисты самых разных отраслей науки, техники и культуры. Букинистика — своеобразный конек магазина, который придаёт ему неповторимость и обеспечивает популярность среди покупателей.

Уникальные издания. Доступная цена!

Магазин универсален: помимо классики и современной художественной литературы, в нем широко представлены и специализированные издания по правоведению, экономике, математике, менеджменту, новейшим коммуникационным технологиям, истории, философии.

Дом книги «Веды» сотрудничает со всеми белорусскими и большинством российских издательств. Книжные новинки появляются здесь уже через несколько дней после их выхода из печати. В четырёх торговых залах площадью 380 квадратных метров представлено около 100 тысяч наименований книг!

Любопытная деталь: каждый из залов оформлен в определённом цветовом решении. Если это отдел книги для детей — зал окрашен в яркие, красочные тона, литература технического прогресса — серебристый и сдержанно-серый цвета, букинистика – коричневый, цвет дерева.

— Литература представлена на белорусском, русском, польском, английском, французском, немецком и итальянском языках. Основные покупатели — молодёжь. За последние годы заметно увеличился спрос на белорусскоязычную литературу, — рассказывает директор Дома книги «Веды» Татьяна Климович. — Однако определяющим фактором в реализации книг, безусловно, является цена. Сегодня мало кто из молодёжи может позволить себе купить издание за 30 — 40 тысяч рублей. Поэтому цены на продукцию должны быть разумными. Как, например, в нашем букинистическом отделе.

…Войдя в магазин, первым делом обратил внимание, что основная масса покупателей сконцентрирована именно в отделе букинистики. Кто-то упорно вытаскивал одну за другой книги с полок, при этом удивлялся их ценности и нужности. А одна из покупательниц громко воскликнула: «Ну, наконец-то нашла!».

Сегодня в букинистическом отделе, который существует в магазине уже 10 лет, представлено около 50 тысяч наименований книг. Стоит отметить, что среди трёх букинистических магазинов столицы, в отделе Дома книги «Веды» весьма широкий выбор.

— Около недели назад, например, мы приняли очень хорошую библиотеку книг по искусству. Её уже практически раскупили. В те дни выручка магазина увеличилась в три раза. Цены на букинистическую литературу, конечно же, не высоки. Здесь представлены и очень ценные, по-настоящему антикварные издания XIII, XIV, XV веков, которые стоят больших денег. Недавно был продан редкий энциклопедический словарь за 18 миллионов рублей. Но это вовсе не предел. Антикварные книги могут быть оценены и гораздо выше. Ведь цены на такие книги устанавливаются по специальным аукционным каталогам, а также при помощи экспертов в области редкой книги из Национальной библиотеки Беларуси, — говорит Татьяна Викентьевна.

Студентка Белорусского государственного медицинского университета Екатерина Дубовик уверена, что в букинистическом отделе может купить нужную для неё книгу, которую невозможно найти в обычных магазинах.

— Прихожу сюда часто и всегда остаюсь довольна покупкой. Во-первых, нахожу то, что мне нужно и для учёбы, а во-вторых, всё продаётся по очень доступной цене. Рада, что в Минске есть такой магазин.

Владимир ПОДОЛЯК

На снимках: старший продавец букинистического отдела Екатерина Желобкович; здание Дома книги «Веды»; в торговом зале — заинтересованные покупатели.

Фото Константина Дробова

Топ-10

Центральный книжный магазин ОАО «Белкнига», г. Минск

Книги белорусских издательств

1. Александр Алексеев, Олег Лукашевич. Наследие Беларуси. — Минская фабрика цветной печати, 2009
2. Аляксандр Аляксееў, Алег Лукашэвіч. Скарбы Беларусі. Мінск: Залаты град, 2009
3. Оксана Котович, Янка Крук. Золотые правила народной культуры. — Мінск: Адукацыя і выхаванне, 2010
4. Вялікае Княства Літоўскае: энцыклапедыя. Т. 3. Дадатак. А-Я. рэдкал. Т.У.Бялова — Мінск: Беларуская энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2010
5. Юлия Чернявская. Белорусы. От «тутэйшых» — к нации. — Минск: ФУАинформ, 2010
6. Анатолий Тарас. История имперских отношений: белорусы и русские 1772-1991. — Минск: ФУАинформ, 2010
7. Михаил Голденков. Утраченная Русь: забытая Литва, неизвестная Московия, запрещенная Беларусь. — Минск: Современная школа, 2010
8. Кашалёк жорава. Беларускія народныя казкі. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2009
9. Беларускія народныя казкі. — Мінск: Харвест, 2010
10. Міхась Раманюк. Беларускія народныя строі. — Мінск: Дзяніс Раманюк, 2003

Книги российских издательств

1. Книга мудрости. — Москва: ОЛМА Медиа груп, 2010
2. Джером Сэлинджер. Над пропастью во ржи. — Москва: Эксмо, Санкт-Петербург: Домино, 2010
3. Шимун Врочек. Питер. — Москва: Астрель, 2010
4. Павел Санаев. Похороните меня за плинтусом. — Москва: Астрель, изд-во АСТ, 2009.
5. Дэн Браун. Утраченный символ. — Москва: АСТ, 2009
6. Стефани Майер. Сумерки. — Москва: АСТ, 2008
7. Бернхард Шлинк. Чтец. — Санкт-Петербург: Азбука-классика, 2010
8. Кен Кизи. Над кукушкиным гнездом. — Москва: Эксмо, 2010
9. Анна Гавальда. Утешительная партия игры в петанк. — Москва: Астрель, изд-во АСТ, 2009
10. Фредерик Бегбедер. 99 франков. — Москва: Иностранка, 2009

Книжный магазин «Раніца», г. Гродно

Книги белорусских издательств:

1. Анатолий Тарас. Анатомия ненависти. Русско-польские конфликты в XVIII – XX вв. — Минск: Харвест, 2008
2. Михаил Голденков. Русь: другая история. — Минск: Современная школа, 2010
3. Михаил Голденков. Утраченная Русь: забытая Литва, неизвестная Московия, запрещенная Беларусь. — Минск: Современная школа, 2010
4. Вадим Деружинский. Тайны белорусской истории. — Минск: ФУАинформ, 2010
5. Вялікае Княства Літоўскае: энцыклапедыя. Т. 3. Дадатак. А — Я. Рэдкал. Т. У. Бялова. — Мінск: Беларуская энцыклапедыя імя П. Броўкі, 2010
6. Анатоль Бутэвіч. Прыгоды віруса Шкодзі. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2009
7. Уладзімір Караткевіч. Хрыстос прызямліўся ў Гародні. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2008
8. Эліза Ажэшка. Хам. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2008
9. Аляксей Карпюк. Пушчанская адысея: аповесці, апавяданні. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2009
10. Уладзімір Караткевіч. Каласы пад сярпом тваім. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2008

Книги российских издательств:

1. Януш Вишневский. Одиночество в сети. — Санкт-Петербург: Азбука-классика, 2010
2. Стефани Майер. Сумерки. — Москва: АСТ, 2008
3. Дэн Браун. Утраченный символ. — Москва: АСТ, 2009
4. Халед Хоссейни. Тысячи сияющих солнц. — Москва: Фантом пресс, 2010
5. Борис Акунин. Весь мир театр. — Москва: Захаров, 2010
6. Александра Маринина. Взгляд из вечности. — Москва: Эксмо, 2010
7. Эрих Хантер. Рассвет. — Москва: ОЛМА Медиа груп, 2010
8. Элизабет Гилберт. Есть, молиться, любить. — Москва: ГИПОЛ классик, 2010
9. Борис Акунин. Сокол и ласточка. — Москва: ОЛМА Медиа груп, 2010
10. Януш Вишневский. Бикини. — Москва: АСТ: Астрель, 2010

Навінкі кнігавыдання

У бібліяграфічны раздзел газеты ўключаны айчынныя выданні, абавязковыя экземпляры якіх паступілі ў красавіку ў Нацыянальную кніжную палату Беларусі. Другая частка (першая у дадатку да № 21 "ЛіМа") прадстаўляе эканамічную ды прыродазнаўчую літаратуру, а таксама літаратуру па выхаванні.

Фінансы. Банкаўская справа

Желиба, Б.Н. Деньги, кредит, банки: учебно-методический комплекс: [для студентов экономических специальностей]: в 2 ч. / Б.Н.Желиба, С.И.Пупликов; [Частное учреждение образования "Минский институт управления"]. — Минск: МИУ, 2010. — 20 см. — 300 экз. — ISBN 978-985-490-632-4.

Ч. 1. — 386 с.: схемы. — ISBN 978-985-490-633-1.

Ч. 2. — 335 с.: схемы. — ISBN 978-985-490-634-8.

Коноплицкая, М.А. Организация деятельности банков: учебно-методическое пособие: [для студентов] / М.А.Коноплицкая, Е.С.Игнатьева, Ж.М.Островецкая; Национальный банк Республики Беларусь, Полесский государственный университет. — Пинск: ПолесГУ, 2010. — 187 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-516-070-1.

Кунявская, Н.Н. Банковское дело: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Н.Н.Кунявская, Е.С.Шатилова; Частный институт управления и предпринимательства. — Минск: Частный институт управления и предпринимательства, 2010. — 51 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6877-71-4.

Муравьева, З.А. Финансово-кредитные системы зарубежных стран: учебно-методический комплекс: [для студентов] / З.А.Муравьева. — Минск: МИУ, 2010. — 235 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-490-631-7.

Налог на добавленную стоимость: сборник нормативных документов. — 8-е изд., переработанное. — Минск: Информпресс, 2010. — 311 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-510-132-2.

Налоговый кодекс Республики Беларусь. — Минск: Информационно-издательский центр по налогам и сборам, 2010. — 590 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-90208-2-7 (в пер.).

Рассолько, Л.В. Банковские операции: сборник задач и тестов: пособие для учащихся учреждений, обеспечивающих получение среднего специального образования по специальности "Банковское дело" / Л.В.Рассолько. — Минск: Вышэйшая школа, 2010. — 95 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-06-1795-8.

Управление движением денежных средств: методические рекомендации по организации и проведению управляемой самостоятельной работы студентов по дисциплине "Финансовый менеджмент" / Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет; [составитель Г.П.Нестер]. — Барановичи: БарГУ, 2009. — 34 с. — 70 экз.

Упрощенная система налогообложения: [сборник нормативных документов]. — 3-е изд., измененное и дополненное. — Минск: Информпресс, 2010. — 111 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-510-130-8.

Эканамічная палітыка і кіраванне

Данилевич, А.А. Маркетинг предприятия отрасли: практикум: [учебно-методическое пособие для студентов] / А.А.Данилевич; БИП – Институт правоведения. — Минск: БИП-С Плюс, 2010. — 77 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-523-073-2.

Комплекс тестов для специалистов агропромышленного комплекса: учебно-методическое пособие: в 2 ч. / Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Институт повышения квалификации и переподготовки кадров АПК; [составители: А.В.Мучинский и др.]. — Минск: БГАТУ, 2009. — 120 экз. — ISBN 978-985-519-200-9 (в пер.).

Ч. 1. — 320 с. — ISBN 978-985-519-201-6.

Ч. 2. — 361 с. — ISBN 978-985-519-202-3.

Эканамічнае становішча Рэспублікі Беларусь

Могилевская область в цифрах: статистический справочник, 2010 / Национальный статистический комитет Республики Беларусь, Главное статистическое управление Могилевской области. — Могилев, 2010. — 68 с. — 20 экз.

Резанович, А.И. Беларусь: достижения и рекорды / А.И.Резанович. — Минск: Белстан, 2010. — 55 с. — Заглавие переплета и часть текста параллельно на русском и английском языках. — 2000 экз. — ISBN 978-985-6944-08-9 (в пер.).

Формирование цен и тарифов: сборник нормативных документов. — 16-е изд., измененное и дополненное. — Минск: Информпресс, 2010. — 341 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-510-128-5.

Міжнародныя эканамічныя адносіны

Лыч, Г. М. Глобализация и адаптация к ней экономики Беларуси: пособие / Г. М. Лыч ; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Кафедра менеджмента и маркетинга. — Минск: БГАТУ, 2010. — 143 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-519-208-5.

Юрыдычныя навукі

Альфер, С. А. Обжалование нарушений избирательных прав: научно-правовое и практическое пособие / С. А. Альфер, О. Н. Гулак, Г. П. Погоняйло. — Минск: Тесей, 2010. — 50 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-463-367-1.

Андреева, Р. А. Основы управления интеллектуальной собственностью: учебно-методический комплекс для студентов химико-технологических специальностей / Р. А. Андреева; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — 215 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-531-008-3.

Антонова, Н. Б. Теория и практика государственного управления: пособие / Н. Б. Антонова, Л. А. Самусева; Академия управления при Президенте Республики Беларусь. — Минск: Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2010. — 194 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-457-946-7.

Ануфриев, Г. Идущие по следу: криминальные очерки / Геннадий Ануфриев. — Минск: МГПТК полиграфии, 2010. — 79 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-6712-30-5 (ошибоч.).

Бабий, Н. А. Преступления против жизни: алгоритмы квалификации / Н. А. Бабий. — Минск: Тесей, 2009. — 186 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-463-348-0.

Бранчель, И. И. Взятка. Учебное уголовное дело: методическое пособие / И. И. Бранчель, О. В. Благаренко, А. Н. Данисевич; Научно-практический центр проблем укрепления законности и правопорядка Генеральной прокуратуры Республики Беларусь. — Минск: Тесей, 2009. — 359 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-463-362-6.

Гражданское и торговое право зарубежных стран: учебно-методический комплекс: [для студентов / Частное учреждение образования "Минский институт управления"; автор-составитель: Макарова М. Ю.]. — Минск: МИУ, 2010. — 93 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-490-614-0.

Ерошов, А. И. Основы управления интеллектуальной собственностью: учебно-методическое пособие: [для студентов] / А. И. Ерошов, И. К. Силко; Министерство образования Республики Беларусь, Международный государственный экологический университет им. А. Д. Сахарова. — Минск: МГЭУ, 2009. — 190 с. — 57 экз. — ISBN 978-985-6931-12-6.

Законодательство Республики Беларусь о земле. — Минск: Дикта, 2010. — 279 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-494-495-1.

Защита прав ребенка в Республике Беларусь: сборник нормативных правовых актов. — Минск: Дикта, 2010. — 159 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-494-472-2.

Иванов, Г. И. Права человека: в определениях и схемах: ситуационные задачи: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Г. И. Иванов, А. Г. Иванов. — Минск: Частный институт управления и предпринимательства, 2010. — 97 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6877-76-9.

Иванов, Г. И. Права человека: история и теория, ситуационные задачи, международное и национальное законодательство: [для студентов вузов] / Г. И. Иванов. — 2-е изд. — Минск: Дикта, 2010. — 359 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-494-474-6.

Каменков, В. С. Проблемные вопросы в регулировании хозяйственного процесса в Республике Беларусь / В. С. Каменков. — Минск: Дикта, 2010. — 223 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-494-488-3.

Кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях: 21 апреля 2003 г. № 194-З: [принят Палатой представителей 17 декабря 2002 г.: одобрен Советом Республики 2 апреля 2003 г.]. — Минск: Амалфея, 2010. — 367 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-441-844-5.

Конституция Республики Беларусь 1994 года: с изменениями и дополнениями, принятыми на республиканских референдумах 24 ноября 1996 г. и 17 октября 2004 г. — 5-е изд., стереотипное. — Минск: Национальный центр правовой информации Республики Беларусь, 2010. — 62 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6928-11-9.

Кочерова, Н. В. Характеристика женской рецидивной преступности в России (конец XIX – начало XX вв.): монография / Н. В. Кочерова. — Минск: Тесей, 2009. — 78 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-463-320-6.

Кулик, И. И. Менеджмент интеллектуальной собственности: учебно-методическое пособие: [для студентов] / И. И. Кулик, В. И. Кулик, А. И. Кулик; Частный институт управления и предпринимательства. — Минск: Частный институт управления и предпринимательства, 2010. — 125 с. — 250 экз. — ISBN 978-985-6877-69-1.

Маньковский, И. А. Курс гражданского права. Особенная часть: в 3 т. / И. А. Маньковский. — Минск: ПТЧУП "Молодежное", 2008. — ISBN 978-985-6731-38-2.

Т. 2. — 2010. — 567 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6731-51-1.

Подупейко, А. А. Конституционное право зарубежных стран: практическое пособие: [для студентов] / А. А. Подупейко, М. Г. Головач; Министерство внутренних дел Республики Беларусь, Академия МВД. — Минск: Академия МВД Республики Беларусь, 2010. — 399 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-427-596-3

Постовалова, Т. А. Адвокатское право: [учебное пособие] / Т. А. Постовалова. — Минск: Тесей, 2009. — 602 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-463-329-9.

Правовая система Республики Беларусь: состояние, проблемы и перспективы развития: материалы IX межвузовской научной конференции студентов, магистрантов и аспирантов (Гродно, 9 апреля 2009 г.) — Гродно: ГрГУ, 2009. — 395 с. — Часть текста на белорусском и польском языках. — 150 экз. — ISBN 978-985-515-234-8.

Примаченок, А. А. Уголовное право Республики Беларусь. Общая часть: с учетом изменений и дополнений, внесенных в УК по состоянию на 1 февраля 2010 г. / А. А. Примаченок. — 7-е изд., измененное и дополненное. — Минск: ПТЧУП "Молодежное", 2010. — 135 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6731-53-5.

Процессуально-исполнительный кодекс Республики Беларусь об административных правонарушениях: 20 декабря 2006 г. № 194-З: [принят Палатой представителей 9 ноября 2006 г.: одобрен Советом Республики 1 декабря 2006 г.]. — Минск : Амалфея, 2010. — 202 с. — 1500 экз. — ISBN 978-985-441-834-6.

Регистрация по месту жительства и месту пребывания: нормативные правовые акты Республики Беларусь. — Минск: Дикта, 2010. — 71 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-494-492-0.

Симановский, С. И. Права человека: учебно-методическое пособие: [для студентов] / С. И. Симановский; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2009. — 122 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-501-740-1.

Скобелева, Ю. В. Основы уголовного права. Уголовная ответственность за экономические преступления: курс лекций для студентов специальностей 1-25 01 07 "Экономика и управление на предприятии", 1-96 01 01 "Таможенное дело" дневной и заочной форм обучения / Ю. В. Скобелева; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Международный институт дистанционного образования, Кафедра "Информационные технологии в управлении". — Минск: БНТУ, 2010. — 78 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-140-9.

Третьяков, Г. М. Криминалистические технологии расследования преступлений, связанных с сокрытием экономической несостоятельности (банкротства): монография / Г. М. Третьяков; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 183 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-515-252-2

Уголовный кодекс Республики Беларусь: 9 июля 1999 г. № 275-З: [принят Палатой представителей 2 июня 1999 г.: одобрен Советом Республики 24 июня 1999 г.] — Минск: Амалфея, 2010. — 349 с. — 2100 экз. — ISBN 978-985-441-851-3.

Чепик, А. А. Коррупция и ее общественная опасность: [учебно-методическое пособие: для студентов] / А. А. Чепик, Н. П. Бородко; БИП – Институт правоведения. — Минск: БИП-С Плюс, 2010. — 81 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-523-070-1.

Швед, А. И. Прокурорский надзор в Республике Беларусь: схемы: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальностям "Правоведение", "Экономическое право", "Международное право" / А. И. Швед, Р. М. Пыталев. — Минск: Тесей, 2009. — 318 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-463-347-3.

Экологическое право: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Министерство образования Республики Беларусь, Международный государственный экологический университет им. А. Д. Сахарова; [составитель: Н. Н. Сачишин]. — Минск: МГЭУ, 2009. — 137 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-6823-68-1.

Ваенныя навукі

Марченко, В. Г. Афган: разведка ВДВ в действии / Марченко В. Г. — Минск, 2009. — 965 с. — 100 экз.

Пашкевич, Н. В. Развитие военного образования: теоретические основы информатизации управления образовательным процессом высшего военного учебного заведения: монография / Н. В. Пашкевич; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2010. — 94 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6661-98-6.

Суходолов, Н. С. Психологическая реабилитация военнослужащих: учебно-методическое пособие / Н. С. Суходолов, Е. Ф. Пасюк; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2010. — 49 с. — 150 экз.

Тицкий, А. Г. Психологическое обеспечение боевых действий: учебно-методическое пособие / А. Г. Тицкий, Н. Н. Лепешинский, Н. С. Суходолов; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2010. — 30 с. — 150 экз.

Цуба, М. В. В. З. Корж: невядомыя і малавядомыя старонкі жыцця / М. В. Цуба. — Пінск: IPA "Палешук", 2010. — 85 с. — Прысвячаецца 110-годдзю з дня нараджэння В. З. Каржа (1899–2009). — 2000 экз. — ISBN 978-985-90095-6-3 (памылк.).

Забеспячэнне духоўных і матэрыяльных жыццёвых патрэб

Возмещение пособий по временной нетрудоспособности. — 7-е изд., измененное и дополненное. — Минск: Информпресс, 2010. — 67 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-510-124-7.

О защите прав потребителей: Закон Республики Беларусь от 9 января 2002 г. № 90-З, в редакции от 8 июля 2008 г. № 366-З. — Минск: Дикта, 2010. — 59 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-494-487-6.

Помощь детям, пострадавшим от насилия: рабочая книга / [Е. Н. Волкова и др.; под общей редакцией Е. Н. Волковой, Е. И. Перфильевой]; НП Нижегородский ресурсный центр "Детство без насилия и жестокости" (Российская Федерация), МОО "Понимание" (Республика Беларусь). — Минск: Белстан, 2010. — 175 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6944-09-6.

Сборник нормативных правовых актов, иных документов по вопросам социальной защиты граждан, пострадавших от катастрофы на Чернобыльской АЭС, других радиационных аварий / Департамент по ликвидации последствий катастрофы на Чернобыльской АЭС Министерства по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь, Могилевский областной исполнительный комитет, Республиканское научно-исследовательское унитарное предприятие "Институт радиологии" Министерства по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь. — Гомель: Институт радиологии, 2009. — 225 с. — 515 экз.

ВЫХАВАННЕ І АДУКАЦЫЯ

Воробьева, И. В. Социально-культурная деятельность: учебно-методический комплекс для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности "Социальная работа" / И. В. Воробьева; Государственный институт управления и социальных технологий БГУ, Кафедра социальной работы. — Минск: ГИУСТ БГУ, 2010. — 105 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-491-022-2.

Летний детский отдых: копилка материалов в помощь воспитателям и вожатым оздоровительных лагерей / [автор-составитель Г. Л. Шереш]. — 5-е изд. — Мозырь: Образовательная компания "Содействие", 2010. — 231 с. — Часть текста на белорусском языке. — 1000 экз. — ISBN 978-985-520-197-8.

Михалкович, Н. В. Духовное развитие человека: хрестоматия для студентов педагогических специальностей / Н. В. Михалкович, Е. Н. Пархоць; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2009. — 557 с. — Часть текста на белорусском языке. — 150 экз. — ISBN 978-985-515-230-0.

Педагогическая психология: практикум для студентов педагогических вузов / Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет; [составитель Т. Е. Яценко]. — Барановичи: БарГУ, 2009. — 169 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-498-259-5.

Педагогическая психология: учебно-методический комплекс: [для студентов] / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра прикладной психологии; [автор-составитель: Ж. Л. Данилова]. — Витебск: ВГУ, 2010. — 74 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-517-164-6.

Рапацевич, Е. С. Золотая книга педагога: [термины и понятия современных педагогики и психологии: более 3000 подробных статей / Рапацевич Евгений Степанович]. — Минск: Современная школа, 2010. — 719 с. — 2550 экз. — ISBN 978-985-513-723-9 (в пер.).

Рапацевич, Е. С. Педагогика: современная энциклопедия: [свыше 3000 статей / Рапацевич Евгений Степанович]. — Минск: Современная школа, 2010. — 719 с. — 2550 экз. — ISBN 978-985-513-722-2 (в пер.).

Экзамен по педагогике в вопросах и ответах / [составитель Н. Н. Литовчик]. — 6-е изд. — Мозырь: Образовательная компания "Содействие", 2010. — 154 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-206-7.

Агульная школьная адукацыя

Индивидуально-типологический подход в образовательном и воспитательном пространстве учреждения образования: монография / [В. П. Тарантей и др.]; под общей редакцией В. П. Тарантея; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 157 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-515-236-2.

На пороге – выпускной: по ступенькам школьных лет, последний звонок, созвездие выпускников / [редактор-составитель Л. И. Жук]. — Минск: Красико-Принт, 2010. — 126 с. — 9100 экз. — ISBN 978-985-405-559-6.

Педагогический совет в общеобразовательном учреждении: пособие для руководителей, их заместителей, педагогов общеобразовательных учреждений / [составители: А. М. Городович, Т. В. Кувратник, С. В. Курак]. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 154 с. — Часть текста на белорусском языке. — 713 экз. — ISBN 978-985-514-945-4.

Современный урок: пособие для педагогов, администрации общеобразовательных учреждений, работников Р(Г)УМК / [составитель М. Г. Старикова]. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 95 с. — 413 экз. — ISBN 978-985-514-946-1.

Дашкольнае навучанне

Азбука бережливости для дошкольников / [автор-составитель И. П. Рословцева]. — 3-е изд. — Мозырь: Образовательная компания "Содействие", 2010. — 58 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-520-200-5.

Власенко, Н. Э. Комплексы общеразвивающих упражнений для детей среднего и старшего дошкольного возраста: пособие для педагогов учреждений, обеспечивающих получение дошкольного образования / Н. Э. Власенко. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 183 с. — 513 экз. — ISBN 978-985-514-969-0.

Горбатова, Е. В. Графические игры и упражнения для детей старшего дошкольного возраста: [в 2 тетр.] / Е. В. Горбатова. — 6-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — ISBN 978-985-514-940-9.

Тетр. 1: Послушные линии. — 35 с. — 213 экз. — ISBN 978-985-514-939-3.

Тетр. 2: Графические узоры. — 35 с. — 563 экз. — ISBN 978-985-514-993-5.

Давидович, Е. Б. Что сделано руками человека: комплексные игровые задания к программе "Пралеска" ("Человек и рукотворный мир", "Мир науки: предматематика", "Общение"): учебное наглядное пособие для педагогов и воспитанников учреждений, обеспечивающих получение дошкольного образования / Е. Б. Давидович. — 4-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 27 с. — 213 экз. — ISBN 978-985-514-995-9.

Дубешко, Н. Г. Мониторинг качества образования в дошкольном учреждении: методические рекомендации для самостоятельной работы студентов педагогических специальностей / Н. Г. Дубешко; Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет. — Барановичи: БарГУ, 2009. — 81 с. — 130 экз.

Дубинина, Д. Н. Мир вокруг меня: учебно-методическое пособие для педагогов, руководителей учреждений, обеспечивающих получение дошкольного образования, с русским языком обучения / Д. Н. Дубинина. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2010. — 115 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-618-2 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-533-048-7 (Аверсэв).

Жабцев, А. В. Мой первый англо-русский словарь: [250 слов и картинок] / А. В. Жабцев, Г. В. Степанов. — Москва: АСТ; Минск: Харвест, 2010. — 31 с. — 70-00 экз. — ISBN 978-5-17-030181-2 (АСТ). — ISBN 978-985-13-3324-6 (Харвест).

Житко, И. В. Математический калейдоскоп: учебно-методическое пособие для педагогов, руководителей учреждений, обеспечивающих получение дошкольного образования, с русским языком обучения / И. В. Житко. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2010. — 181 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-617-5 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-533-047-0 (Аверсэв).

Жихар, О. П. Особенности планирования и организации работы с детьми в разновозрастных группах дошкольных учреждений: пособие для педагогов учреждений, обеспечивающих получение дошкольного образования / О. П. Жихар, З. В. Кощева. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 207 с. — 513 экз. — ISBN 978-985-514-914-0 (ошибоч.).

Журавлева, Е. Н. Развиваем творческое воображение дошкольников: пособие для педагогов учреждений, обеспечивающих получение дошкольного образования / Е. Н. Журавлева. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 75 с. — 513 экз. — ISBN 978-985-514-991-1.

Каравайчык, Т. І. Каб гучала мова дашкалят: [планы-канспекты заняткаў па беларускай мове] / Т. І. Каравайчык. — 2-е выд. — Мазыр: Образовательная компания "Содействие", 2010. — 85 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-199-2.

Лира, Т. А. Заучивание стихотворений с использованием моделей / Т. А. Лира. — 2-е изд. — Мозырь: Образовательная компания "Содействие", 2010. — 60 с. — Часть текста на белорусском языке. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-193-0.

Маленькие граждане большой страны: программа патриотического воспитания детей дошкольного возраста "Спадчына" / [автор-составитель Л. В. Дубовская]. — 3-е изд. — Мозырь: Образовательная компания "Содействие", 2010. — 216 с. — Часть текста на белорусском языке. — 200 экз. — ISBN 978-985-520-204-3.

Методика преподавания русского языка и литературного чтения в начальной школе: методические указания: [для студентов] / Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова; составители: Е. А. Свириденко, С. В. Туркова. — Могилев: МгГУ, 2010. — 73 с. — 43 экз. — ISBN 978-985-480-595-5

Остапенко, Т. А. Знакомим дошкольников с математикой и познаем окружающий мир: тематические конспекты занятий по предматематике в группе "Почемучки" (5-й год жизни): пособие для педагогов учреждений, обеспечивающих получение дошкольного образования / Т. А. Остапенко. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 137 с. — 513 экз. — ISBN 978-985-514-964-5.

Петрикевич, А. А. "Проверяй-ка!" для "почемучек": комплексные игровые задания к программе "Пралеска" ("Человек и природа: сезоны", "Предматематика", "Общение", "Изобразительная деятельность"): учебное наглядное пособие для педагогов и воспитанников учреждений, обеспечивающих получение дошкольного образования / А. А. Петрикевич. — 4-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 28 с. — 463 экз. — ISBN 978-985-514-994-2.

Рисование, аппликация, детский дизайн для фантазеров: [для специалистов дошкольного образования / автор-составитель И. В. Омелящик; под ред. Е. А. Кислой]. — 4-е изд. — Мозырь: Образовательная компания "Содействие", 2010. — 137 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-195-4.

Старжынская, Н. С. Лінгвістыка дзіцячага маўлення: дапаможнік / Н. С. Старжынская, Дз. М. Дубініна; Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Беларускі дзяржаўны педагагічны універсітэт ім. Максіма Танка. — Мінск: БДПУ, 2010. — 95 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-501-836-1.

Тэхніка работы акварэллю: метадычныя рэкамендацыі для студэнтаў педагагічных спецыяльнасцей / Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь, Баранавіцкі дзяржаўны універсітэт; [складальнік А. Г. Абрамовіч]. — Баранавічы: БарДУ, 2009. — 25 с. — 90 экз.

Физические упражнения и подвижные игры на прогулке / [автор-составитель О. Н. Хоменкова]. — 3-е изд. — Мозырь: Образовательная компания "Содействие", 2010. — 167 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-214-2.

Ходонович, Л. С. Путешествие в мир музыки: учебно-методическое пособие для педагогов, руководителей учреждений, обеспечивающих получение дошкольного образования, с русским языком обучения / Л. С. Ходонович. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2010. — 254 с. — Часть текста на белорусском языке. — 3100 экз. — ISBN 978-985-465-619-9 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-533-049-4 (Аверсэв).

Пачатковая і сярэдняя школа

Астрейко, С. Я. Педагогика технического труда и творчества (культурологический аспект): монография / С. Я. Астрейко; Министерство образования Республики Беларусь, Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина. — Мозырь: МзГПУ, 2010. — 151 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-477-342-1.

Бесова, М. А. Шестой школьный день – день игры, познания, труда, общения: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / М. А. Бесова, Т. А. Старовойтова. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 162 с. — 463 экз. — ISBN 978-985-514-988-1.

Богданович, О. Н. Будущим творцам семейного счастья: внеклассные мероприятия по семейному воспитанию: практическое пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / О. Н. Богданович. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 129 с. — 163 экз. — ISBN 978-985-514-984-3.

Грабчикова, Е. С. Русский язык: тематический контроль: 4-й класс общеобразовательных учреждений с русским языком обучения: [по новым программам] / Е. С. Грабчикова. — 3-е изд. — Минск: Пачатковая школа, 2010. — 63 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6947-27-1.

Гринок, Т. П. Поурочные планы по математике: 7-й класс: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / Т. П. Гринок. — Мозырь: Белый Ветер, 2010

1-е полугодие. — 2010. — 119 с. — 713 экз. — ISBN 978-985-514-967-6

Жарская, М. И. Человек и мир: 1-й класс: практические и творческие задания: пособие для учителей общеобразовательных учреждений / М. И. Жарская. — Минск: Жасскон, 2010. — 44 с. — 2020 экз. — ISBN 978-985-6923-30-5.

Зимина, М. И. Поурочные планы по математике: 6-й класс: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / М. И. Зимина. — 2-е изд. — Мозырь: Белый ветер, 2010

1-е полугодие. — 2010. — 151 с. — 313 экз. — ISBN 978-985-514-989-8.

Кірылава, Р. А. Планы-канспекты ўрокаў па літаратурным чытанні: 4-ты клас: кніга для настаўнікаў агульнаадукацыйных устаноў з рускай мовай навучання / Р. А. Кірылава. — Мазыр: Белы Вецер, 2010. — 107 с. — 413 экз. — ISBN 978-985-514-970-6.

Классные часы в 5–9 классах: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / [Т. А. Алекса и др.]. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 142 с. — Часть текста на белорусском языке. — 713 экз. — ISBN 978-985-514-942-3.

Красницкая, А. В. Тематический контроль по русскому языку: 3-й класс / А. В. Красницкая. — 7-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 42 с. — 263 экз. — ISBN 978-985-514-934-8.

Красніцкая, Г. У. Тэматычны кантроль па беларускай мове: 4-ты клас / Г. Ул. Красніцкая. — 7-е выд. — Мазыр: Белы Вецер, 2010. — 38 с. — 163 экз. — ISBN 978-985-514-936-2.

Крылова, П. В. Литературное чтение: 2-й класс: тестовые и творческие задания: пособие для учителей общеобразовательных учреждений / П. В. Крылова. — 3-е изд. — Минск: Жасскон, 2010. — 47 с. — 720 экз. — ISBN 978-985-6923-27-5.

Ласкевич, С. В. Поурочные разработки факультативных занятий по алгебре: 9-й класс: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / С. В. Ласкевич. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 122 с. — 713 экз. — ISBN 978-985-514-963-8.

Лицей Белорусского государственного университета: 20 лет / [Лицей Белорусского государственного университета]. — Минск: Рифтур, 2009. — 40 с. — 1000 экз.

Математика в 5 классе: учебно-методическое пособие для учителей общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / [Е. П. Кузнецова и др.]. — Минск: Национальный институт образования, 2010. — 221 с. — 2604 экз. — ISBN 978-985-465-630-4.

Мелькова, Л. В. Планы-конспекты уроков по русскому языку: 7-й класс: книга для учителей общеобразовательных учреждений / Л. В. Мелькова. — 4-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010

1-е полугодие. — 2010. — 110 с. — 613 экз. — ISBN 978-985-514-980-5

Методика обучения физике: практикум: [для студентов]: в 2 ч. / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2009–2010. — Авторы 1-й ч.: И. М. Елисеева, И. И. Довыденко. — ISBN 978-985-501-731-9.

Ч. 2 / И. М. Елисеева, А. А. Луцевич, О. Н. Белая. — 2010. — 49 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-501-845-3.

Мохначева, Г. И. Планы-конспекты уроков по литературному чтению: 2-й класс: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / Г. И. Мохначева. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010

1-е полугодие. — 2010. — 194 с. — 213 экз. — ISBN 978-985-538-006-2.

Мохначева, Г. И. Планы-конспекты уроков по литературному чтению: 3-й класс: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / Г. И. Мохначева. — Мозырь: Белый Ветер, 2010

1-е полугодие. — 2010. — 206 с. — 413 экз. — ISBN 978-985-514-972-0

Мушинская, Т. Ф. Русская литература в 6 классе: учебно-методическое пособие для учителей общеобразовательных учреждений с белорусским и русским языками обучения / Т. Ф. Мушинская, С. Н. Каратай, Е. В. Перевозная. — Минск: Национальный институт образования, 2010. — 127 с. — 3014 экз. — ISBN 978-985-465-635-9.

Необычные способы рисования для больших и маленьких фантазеров / [автор-составитель М. В. Кудейко]. — 4-е изд. — Мозырь: Образовательная компания "Содействие", 2010. — 49 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-191-6.

Нестандартные уроки по математике: 8–11-е классы: пособие для учителей общеобразовательных учреждений / [Т. А. Богдашич и др.]. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 105 с. — 713 экз. — ISBN 978-985-514-971-3.

Нестандартныя ўрокі па беларускай мове і літаратуры: 5–11-я класы: дапаможнік для настаўнікаў агульнаадукацыйных устаноў / [А. М. Евіч і інш.]. — 2-е выд. — Мазыр: Белы Вецер, 2010. — 158 с. — 363 экз. — ISBN 978-985-514-979-9.

От даты к дате: материал для проведения информационных и классных часов: в 2 ч. / [автор-составитель Н. Р. Мавлютова]. — 3-е изд. — Мозырь: Образовательная компания "Содействие", 2010. — ISBN 978-985-520-202-9.

Ч. 1. — 2010. — 286 с. — Часть текста на белорусском языке. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-201-2.

От даты к дате: материал для проведения информационных и классных часов: в 2 ч. / [автор-составитель Н. Р. Мавлютова]. — 2-е изд. — Мозырь: Образовательная компания "Содействие", 2009–2010. — ISBN 978-985-520-101-5.

Ч. 2. — 2010. — 245 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-205-0.

Планы-канспекты ўрокаў па беларускай літаратуры: 5-ты клас: дапаможнік для настаўнікаў агульнаадукацыйных устаноў / [Т. І. Бадычык і інш.]. — Мазыр: Белы Вецер, 2010

1-е паўгоддзе. — 2010. — 103 с. — 713 экз. — ISBN 978-985-514-992-8.

Планы-канспекты ўрокаў па беларускай мове: 9-ты клас: дапаможнік для настаўнікаў агульнаадукацыйных устаноў / [М. М. Аляксеева і інш.]. — 2-е выд. — Мазыр: Белы Вецер, 2010

1-е паўгоддзе. — 2010. — 79 с. — 613 экз. — ISBN 978-985-538-003-1.

Планы-конспекты уроков по русскому языку: 2-й класс: пособие для учителей общеобразовательных учреждений / [составитель Н. Р. Мавлютова]. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010

1-е полугодие. — 2010. — 131 с. — 213 экз. — ISBN 978-985-538-005-5.

Прекрасное далеко: кем быть? / [авторы-составители: А. Р. Борисевич, В. Н. Пунчик]. — Минск: Красико-Принт, 2010. — 125 с. — 1800 экз. — ISBN 978-985-405-557-2.

Разноуровневые самостоятельные работы по русскому языку: 2-й класс: [пособие для учителей начальных классов / составитель А. В. Красницкая]. — 7-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 65 с. — 213 экз. — ISBN 978-985-514-927-0.

Разноуровневые самостоятельные работы по русскому языку: 3-й класс: [пособие для учителей начальных классов / составитель А. В. Красницкая]. — 7-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 65 с. — 163 экз. — ISBN 978-985-514-935-5.

Рецепты бережливости: [разработки занятий, сценарии мероприятий, классные часы / авторы-составители: Н. Р. Мавлютова, М. С. Сычевская, Е. И. Сорокина]. — 3-е изд. — Мозырь: Образовательная компания "Содействие", 2010. — 110 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-520-215-9.

Сборник упражнений по русскому языку: 5–9-е классы: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений: в 2 ч. / [составитель Е. И. Ленкевич]. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 413 экз. — ISBN 978-985-538-001-7.

Ч. 1. — 118 с. — ISBN 978-985-514-998-0.

Ч. 2. — 119 с. — ISBN 978-985-514-999-7.

Сигай, С. Н. Планы-конспекты уроков по предмету "Человек и мир": 2-й класс: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / С. Н. Сигай. — Мозырь: Белый Ветер, 2010.

1-е полугодие. — 2010. — 130 с. — 413 экз. — ISBN 978-985-514-941-6.

Сценарии конкурсов, интеллектуальных и развивающих игр, праздников, шоу-программ для средней школы / [автор-составитель Вера Надеждина]. — Минск: Харвест, 2010. — 254 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-16-3817-4 (в пер.).

Сценарии конкурсов, интеллектуальных и развивающих игр, праздников, шоу-программ для средней школы / [автор-составитель Вера Надеждина]. — Минск: Харвест, 2010. — 254 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-16-8094-4.

Тексты для изложений по русскому языку: 5–11-е классы: пособие для учителей общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / [составитель Л. В. Мелькова]. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 87 с. — 513 экз. — ISBN 978-985-514-987-4.

Тесты по геометрии для поурочного контроля: 7-й класс: [для учителей / составитель Г. А. Бурьяк]. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 50 с. — 663 экз. — ISBN 978-985-538-004-8.

Урокі творчасці: зборнік з вопыту работы настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры Брэстчыны / Дзяржаўная ўстанова адукацыі "Брэсцкі абласны інстытут развіцця адукацыі"; [пад рэдакцыяй З. М. Кавалевіч]. — Брэст: Брэсцкая друкарня, 2010–

Ч. 2. — 2010. — 165 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-524-050-2.

Факультативные занятия. Математика после уроков: 6-й класс: пособие для педагогов общеобразовательных учреждений / [составитель Т. С. Безлюдова]. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 115 с. — 213 экз. — ISBN 978-985-514-990-4.

Арганізацыя выхавання і адукацыі ў школе

Гончарюк, И. Т. Планирование и работа с одаренными детьми по математике: 2–4-е классы / И. Т. Гончарюк. — 2-е изд. — Мозырь: Образовательная компания "Содействие", 2010. — 73 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-520-203-6.

Пятница, Т. В. Грамота? Да!: занятия по обучению грамоте детей дошкольного возраста / Т. В. Пятница. — 4-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 124 с. — 163 экз. — ISBN 978-985-514-869-3.

Пятница, Т. В. Лексика + грамматика = ...: пособие по развитию лексико-грамматического строя речи у детей 4–6 лет: в 3 ч. / Т. В. Пятница. — 5-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 163 экз. — ISBN 978-985-486-956-0.

Ч. 1. — 124 с. — ISBN 978-985-514-955-3.

Ч. 2. — 99 с. — ISBN 978-985-514-953-9.

Ч. 3. — 103 с — ISBN 978-985-514-954-6.

Прафесійная адукацыя

Воспитательно-просветительская работа по безопасному проживанию и здоровьесбережению с учащейся молодежью районов, пострадавших от аварии на ЧАЭС: практическое пособие для педагогических работников учреждений профессионального образования / [составители: О. С. Попова и др.; под редакцией О. С. Поповой, Т. А. Сезень]. — Минск: РИПО, 2009. — 231 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-503-106-3.

Вышэйшая адукацыя

Высшие учебные заведения Гомельской области, 2010: пособие для поступающих / Министерство образования Республики Беларусь, Гомельский государственный технический университет им. П. О. Сухого, Координационный совет по подготовке школьников к централизованному тестированию Гомельской области; [составители: Ю. В. Крышнев и др.]. — Гомель: ГГТУ, 2010. — 83 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-420-824-4.

Гришанович, Н. А. Применение упражнений по системе Пилатеса на занятиях физической культурой со студентками: учебно-методическое пособие для студентов специальности "Медико-биологическое дело" / Н. А. Гришанович; Министерство образования Республики Беларусь, Международный государственный экологический университет им. А. Д. Сахарова, Факультет экологической медицины, Кафедра физического воспитания. — Минск: МГЭУ, 2009. — 59 с. — 37 экз. — ISBN 978-985-6931-20-1.

Гродзенскі дзяржаўны універсітэт імя Янкі Купалы = Yanka Kupala State University of Grodno: 70. — Мінск: Рыфтур, 2010. — 48 с. — Тэкст паралельна на беларускай і англійскай мовах. — 3000 экз.

Давидовская, О. Л. Комплексы упражнений фитбол-гимнастики: практическое пособие / О. Л. Давидовская, Н. Л. Малышева; Частный институт управления и предпринимательства. — Минск: Частный институт управления и предпринимательства, 2010. — 18 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-6877-68-4.

Кривцун, В. П. Содержание и методика занятий стритболом и пляжным волейболом с оздоровительно-рекреативной направленностью: методические рекомендации: [для студентов] / В. П. Кривцун, Д. Э. Шкирьянов, Е. П. Сафронова; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра легкой атлетики и лыжного спорта. — Витебск: ВГУ, 2010. — 40 с. — 70 экз.

Макроэкономика: идеологическое воспитание: методические рекомендации для преподавателей экономических дисциплин в высших учебных заведениях / Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет; [составитель В. Д. Бычинская]. — Барановичи: БарГУ, 2010. — 12 с. — 30 экз.

Мелиоративно-строительный факультет: очерк истории и деятельности (1919–2009): монография / Белорусская государственная сельскохозяйственная академия. — Горки, 2009. — 151 с. — 150 экз.

Мужчина и женщина в поисках гармонии: (комплекс мероприятий по воспитанию культуры полоролевых отношений в молодежной среде): пособие для педагога-психолога, педагога социального, куратора академической группы, воспитателя общежития / Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации, Отдел идеологической и воспитательной работы с молодежью. — Гомель: БТЭУПК, 2010. — 51 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-461-740-4.

Образовательные услуги Института повышения квалификации и переподготовки кадров учреждения образования "Гродненский государственный университет имени Янки Купалы": [информационный буклет] / Министерство образования Республики Беларусь, Институт повышения квалификации и переподготовки кадров учреждения образования "Гродненский государственный университет им. Янки Купалы". — Гродно, 2010. — 25 с. — 3000 экз.

Практика на факультете дошкольного образования: пособие: в 2 ч. / [О. Н. Анцыпирович и др.; под общей редакцией Е. А. Стреха]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — 2-е изд. — Минск: БГПУ, 2010. — ISBN 978-985-501-858-3.

Ч. 1. — 2010. — 150 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-501-859-0.

Практика на факультете дошкольного образования: пособие: в 2 ч. / [О. Н. Анцыпирович и др.; под общей редакцией Е. А. Стреха]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2008–2010. — ISBN 978-985-501-648-0.

Ч. 2. — 2010. — 198 с. — 430 экз. — ISBN 978-985-501-775-3.

Прафесары Гродзенскага дзяржаўнага універсітэта імя Янкі Купалы, 1940–2010: біябібліяграфічны слоўнік / Гродзенскі дзяржаўны універсітэт ім. Янкі Купалы; [рэдкалегія: Я. А. Роўба (адказны рэдактар) і інш.]. — Баранавічы: Філіял № 1 ААТ "Чырвоная зорка", 2010. — 126 с. — Частка тэксту на англійскай мове. — 400 экз. — ISBN 978-985-90207-4-2 (у пер.).

Проблемы организации учебных практик и научно-исследовательской работы студентов: материалы VII научно-методической конференции факультета философии и социальных наук БГУ, Минск, 24 марта 2010 г. / Белорусский государственный университет, Факультет философии и социальных наук. — Минск: БГУ, 2010. — 84 с. — 50 экз.

Прохорчик, С. А. Технология защитно-декоративных покрытий древесины и древесных материалов. Курсовое и дипломное проектирование: учебно-методическое пособие для студентов высших учебных заведений специальностей 1-46 01 02 "Технология деревообрабатывающих производств", 1-08 01 01-04 "Профессиональное обучение (деревообработка)" / С. А. Прохорчик, Л. М. Бахар, Н. С. Кузьмич; Белорусский государственный технологический университет. — Минск: БГТУ, 2009. — 176 с. — 400 экз. — ISBN 978-985-434-915-2 (в пер.).

Селезнев, В. И. Строительство емкостных сооружений систем водоснабжения и водоотведения: методическое пособие по выполнению курсового проекта и раздела дипломного проекта по дисциплине "Техника и технология строительно-монтажных работ" для студентов специальности 1-70 04 03 "Водоснабжение, водоотведение и охрана водных ресурсов" / В. И. Селезнев, Г. А. Коревицкий; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра "Гидротехническое и энергетическое строительство". — Минск: БНТУ, 2010. — 132 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-525-343-4.

Сидельникова, Е. С. Развитие психологических резервов личности: пособие / Е. С. Сидельникова; Академия управления при Президенте Республики Беларусь. — Минск: Академия управления при Президенте Республики Беларусь, 2010. — 107 с. — 50 экз. — ISBN 978-985-457-971-9.

Социально-педагогические аспекты работы с людьми разных темпераментов: пособие для педагога-психолога, педагога социального, куратора академической группы, воспитателя общежития / Белкоопсоюз, Белорусский торгово-экономический университет потребительской кооперации, Отдел идеологической и воспитательной работы с молодежью. — Гомель: БТЭУПК, 2010. — 15 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-461-741-1.

Справочник для поступающих в Брестский государственный университет имени А. С. Пушкина в 2010 году / Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2010. — 102 с. — Часть текста на белорусском языке. — 100 экз. — ISBN 978-985-473-515-3.

Вольны час

Бамбиза, Н. Н. Поместье белорусского Деда Мороза / Н. Н. Бамбиза; [фото: В. В. Кравчук и др.; Государственное природоохранное учреждение "Национальный парк "Беловежская пуща"]. — 2-е изд. — Брест: Альтернатива, 2009. — 15 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-521-118-2.

Браславский район / [Браславский районный исполнительный комитет]. — Минск: Рифтур, 2010. — 20 с. — 3000 экз.

Ганцевичский район – журавлиный край / [Отдел физической культуры, спорта и туризма Ганцевичского райисполкома; фото: С. М. Плыткевич, А. Н. Дубровский; текст: Т. А. Хвагина]. — Минск: Рифтур, 2009. — 48 с. — 1000 экз.

Полоцк: [путеводитель / фото Сергея Плыткевича; текст Владимира Лобача]. — 2-е изд. — Минск: Рифтур, 2010. — 72 с.— 5000 экз. — ISBN 978-985-6919-09-4.

МАТЭМАТЫКА І ПРЫРОДАЗНАЎЧЫЯ НАВУКІ

Прырода. Ахова прыродных рэсурсаў

Голубева, Т. А. Основы экологии и экономика природопользования: практику: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по экономическим специальностям / Т. А. Голубева. — Минск: ИВЦ Минфина, 2010. — 247 с. — 800 экз. — ISBN 978-985-6921-59-2.

Гончарова, Н. В. Принципы экологии: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Н. В. Гончарова, В. Н. Копица; [Международный государственный экологический университет им. А. Д. Сахарова], Факультет мониторинга окружающей среды, Кафедра экологического мониторинга, менеджмента и аудита, Кафедра ЮНЕСКО. — Минск: МГЭУ, 2009. — 128 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6931-33-1.

Окружающая среда и безопасность: материалы V Международного кинотелефорума "Экомир-2009", Минск, 22–23 сентября 2009 г. / под редакцией Н. Г. Павлова, Г. Г. Бордусовой. — Минск: Тесей, 2009. — 113 с. — Часть текста параллельно на русском и английском языках. — 500 экз. — ISBN 978-985-463-355-8.

Пахоменко, А. Н. Вилия – река жизни / А. Н. Пахоменко — Минск: Орех, 2009. — 47 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6716-26-6.

Права природы и экологическая безопасность: сборник студенческих и школьных эссе: по материалам VIII Республиканского конкурса детских и молодежных экологических научно-практических проектов "Земля – наш дом" / под редакцией Т. В. Мишаткиной и Ю. А. Вишневской. — Минск: Тесей, 2009. — 135 с. — Часть текста на белорусском языке. — 300 экз. — ISBN 978-985-463-350-3.

Сидорова, Е. И. Эколого-экономическое районирование Республики Беларусь / Е. И. Сидорова. — Минск: Минсктиппроект, 2010. — 153 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6735-66-3 (в пер.).

Украинско-белорусский природоведческий конкурс "Колосок-2009": задания, ответы / Львовский институт образования, Белорусская ассоциация "Конкурс". — Минск: Белорусская ассоциация "Конкурс", 2010. — 63 с. — 59500 экз. — ISBN 978-985-6821-59-5.

Устойчивое развитие: экологические проблемы: материалы региональной студенческой научно-практической конференции, Брест, 19 ноября 2009 г. / [редколлегия: В. Е. Гайдук и др.]. — Брест: БрГУ, 2010. — 143 с. — 50 экз.

Шимова, О. С. Экономическая эффективность мероприятий по сохранению биологического разнообразия / О. С. Шимова, В. М. Байчоров, О. Н. Лопачук; под общей редакцией О. С. Шимовой; Национальная академия наук Беларуси, Научно-практический центр по биоресурсам. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 122 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-08-1135-6.

Матэматыка

Высшая математика: сборник заданий для аудиторной и самостоятельной работы студентов инженерно-технических специальностей: в 2 ч. / Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра высшей математики № 1; [составители: А. Н. Андриянчик и др.]. — Минск: БНТУ, 2010. — ISBN 978-985-525-017-4.

Ч. 1. — 2010. — 154 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-525-015-0.

Грыханаў, У. П. Матэматыка: вучэбны дапаможнік для 3-га класа 1-га аддзялення дапаможнай школы з беларускай мовай навучання: у 2 ч. / У. П. Грыханаў, А. С. Шылава; [пераклад з рускай мовы Н. М. Алганавай]. — 2-е выд., перапрацаванае. — Мінск: Народная асвета, 2010. — ISBN 978-985-03-1299-0 (у пер.).

Ч. 2. — 2010. — 101 с. — 834 экз. — ISBN 978-985-03-1298-3.

Дополнительный материал по математике: 2-й класс: практикум для учащихся общеобразовательных учреждений / [составитель Н. Р. Мавлютова]. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 58 с. — 313 экз. — ISBN 978-985-514-957-7.

Дополнительный материал по математике: 3-й класс: практикум для учащихся общеобразовательных учреждений / [составитель Н. Р. Мавлютова]. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 57 с. — 313 экз. — ISBN 978-985-514-958-4.

Дополнительный материал по математике: 4-й класс: практикум для учащихся общеобразовательных учреждений / [составитель Н. Р. Мавлютова]. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 57 с. — 313 экз. — ISBN 978-985-514-959-1.

Зинович, Л. А. Сборник тестов по математике: 1-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / Л. А. Зинович. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 45 с. — 163 экз. — ISBN 978-985-514-928-7.

Красницкая, А. В. Математика: справочные материалы для учащихся начальных классов: в 3 ч. / А. В. Красницкая. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 163 экз. — ISBN 978-985-514-929-4.

Ч. 1. — 72 с. — ISBN 978-985-514-930-0.

Ч. 2. — 57 с. — ISBN 978-985-514-932-4.

Ч. 3. — 53 с. — ISBN 978-985-514-933-1.

Кубеко, Т. П. Пособие по математике для поступающих в средние специальные учебные заведения / Т. П. Кубеко. — Минск: Сэр-Вит, 2010. — 150 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-419-477-6.

Мамонтова, Г. Г. Математика: подготовка к тестированию: пособие для учащихся учреждений, обеспечивающих получение общего среднего образования / Г. Г. Мамонтова. — 5-е изд., стереотипное. — Минск: Новое знание, 2010. — 685 с. — 6100 экз. — ISBN 978-985-475-377-5.

Мещерякова, А. А. Математика: 5-й класс: опорные конспекты: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / А. А. Мещерякова. — Минск: Аверсэв, 2010. — 63 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-533-050-0.

Мещерякова, А. А. Математика: 6-й класс: опорные конспекты: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / А. А. Мещерякова. — Минск: Аверсэв, 2010. — 59 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-533-051-7.

Основы высшей математики: учебно-методическое пособие: [для студентов / С. И. Василец и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный педагогический университет им. Максима Танка. — Минск: БГПУ, 2010. — 169 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-501-782-1.

Радына, А. Беларуска-польскі і польска-беларускі матэматычны слоўнік: [каля 10 тысяч матэматычных тэрмінаў, словазлучэнняў і ўстойлівых выразаў] / А. Радына, Я. Радына; пад рэдакцыяй Я. Радыны. — Гродна: ГрДУ, 2010. — 340 с. — Частка тэксту паралельна на беларускай і польскай мовах. — 200 экз. — ISBN 978-985-515-242-3 (у пер.).

Самостоятельные работы по математике: 2-й класс: практикум для учащихся общеобразовательных учреждений / [составитель Н. Р. Мавлютова]. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 66 с. — 713 экз. — ISBN 978-985-514-960-7.

Самостоятельные работы по математике: 3-й класс: практикум для учащихся общеобразовательных учреждений / [составитель Н. Р. Мавлютова]. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 68 с. — 713 экз. — ISBN 978-985-514-961-4.

Самостоятельные работы по математике: 4-й класс: практикум для учащихся общеобразовательных учреждений / [составитель Н. Р. Мавлютова]. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 73 с. — 713 экз. — ISBN 978-985-514-962-1.

Сборник решений заданий выпускного экзамена по учебному предмету "Математика" на уровне общего базового образования: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / [Т. А. Адамович и др.]; Национальный институт образования. — Минск: Национальный институт образования: Аверсэв, 2010. — 478 с. — 10100 экз. — ISBN 978-985-465-654-0 (Национальный институт образования). — ISBN 978-985-533-097-5 (Аверсэв).

Сиротина, И. К. Тематические тесты по математике за курс средней школы / И. К. Сиротина, Т. Л. Соколовская. — Минск: Элайда, 2010. — 128 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-6753-72-8.

Тесты для тематического контроля по математике: 6-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / составитель Н. Н. Мынка. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 49 с. — 263 экз. — ISBN 978-985-514-973-7.

Федорако, Е. И. Практикум по математике для подготовки к централизованному тестированию / Е. И. Федорако. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 135 с. — 713 экз. — ISBN 978-985-514-944-7.

Федоров, И. В. Математика: 4-й класс: проверочные и контрольные работы: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / И. В. Федоров. — Минск: Пачатковая школа, 2010. — 54 с. — 5000 экз. — ISBN 978-985-6947-06-6.

Централизованное тестирование. Математика: сборник тестов / Учреждение образования "Республиканский институт контроля знаний Министерства образования Республики Беларусь". — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2010. — 71 с. — 4100 экз. — ISBN 978-985-533-094-4.

Чеботаревская, Т. М. Рабочая тетрадь по математике: 4-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Т. М. Чеботаревская, В. В. Николаева, Л. А. Бондарева. — Минск: Юнипресс, 2010. — 127 с. — 5100 экз. — ISBN 978-985-532-090-7.

Шерегов, С. В. Основы высшей математики: курс лекций / С. В. Шерегов, Т. Л. Сурин, Ж. В. Иванова; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра геометрии и математического анализа. — Витебск: ВГУ, 2010. — 75 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-517-181-3.

Шилова, Е. С. Математика: учебное пособие для 3-го класса специальных общеобразовательных школ с русским языком обучения: в 2 ч. / Е. С. Шилова, И. В. Шеститко. — Минск: Народная асвета, 2010. — ISBN 978-985-03-1265-5 (в пер.).

Ч. 1. — 2010. — 134 с.: ил. — 2734 экз. — ISBN 978-985-03-1266-2.

Шылава, А. С. Матэматыка: вучэбны дапаможнік для 3-га класа спецыяльных агульнаадукацыйных школ з беларускай мовай навучання: у 2 ч. / А. С. Шылава, І. У. Шасціткa; [пераклад з рускай мовы Л. А. Цімафеевай]. — Мінск: Народная асвета, 2010. — ISBN 978-985-03-1268-6 (у пер.).

Ч. 1. — 2010. — 134 с. — 1129 экз. — ISBN 978-985-03-1269-3.

Фундаментальныя і агульныя праблемы матэматыкі

Алгебра: справочник для учащихся / составитель М. Д. Васюченко. — 5-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 25 с. — 313 экз. — ISBN 978-985-514-931-7.

Белякова, Е. И. Начертательная геометрия: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по техническим специальностям / Е. И. Белякова, П. В. Зеленый; под редакцией П. В. Зеленого. — Минск: Новое знание, 2010. — 247 с. — 2010 экз. — ISBN 978-985-475-401-7.

Геометрические построения: кривые линии, сопряжения: учебно-методическое пособие по инженерной графике с вариантами индивидуальных заданий для студентов машиностроительных специальностей / [Т. А. Марамыгина и др.]; под общей редакцией П. В. Зеленого; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский национальный технический университет, Кафедра "Инженерная графика машиностроительного профиля". — Минск: БНТУ, 2010. — 68 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-525-115-7.

Иванова, Ж. В. Математический анализ. Дифференциальное и интегральное исчисление функции многих переменных: курс лекций: [для студентов заочной формы обучения] / Ж. В. Иванова, Т. Л. Сурин, С. В. Шерегов; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра геометрии и математического анализа. — Витебск: ВГУ, 2010. — 89 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-517-150-9.

Командина, Л. В. Исследование операций. Задачи на графах и сетях: методические рекомендации для студентов специальности "Прикладная математика" / Л. В. Командина; [научный редактор: Л. В. Маркова]; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра прикладной математики и механики. — Витебск: ВГУ, 2010. — 71 с. — 60 экз.

Леонов, А. Н. Основы научных исследований и моделирования: учебно-методический комплекс для студентов высших учебных заведений, обучающихся по группе специальностей 74 06 Агроинженерия / А. Н. Леонов, М. М. Дечко, В. Б. Ловкис; Министерство сельского хозяйства и продовольствия Республики Беларусь, Белорусский государственный аграрный технический университет, Кафедра основ научных исследований и проектирования. — Минск: БГАТУ, 2010. — 275 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-519-191-0.

Мартынов, И. П. Аналитическая теория нелинейных уравнений и систем: пособие по спецкурсу "Аналитическая теория дифференциальных уравнений" для студентов специальности 1-31 03 01-02 – Математика (научно-педагогическая деятельность") / И. П. Мартынов, Н. С. Березкина, В. А. Пронько; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2009. — 395 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-515-219-5 (в пер.).

Маталыцкий, М. А. Вероятность и случайные процессы: теория, примеры, задачи: учебное пособие для студентов физико-математических специальностей учреждений, обеспечивающих получение высшего образования / М. А. Маталыцкий. — 3-е изд., переработанное и дополненное. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 597 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-515-239-3 (в пер.).

Математика: натуральные числа, системы исчисления, действительные числа: курс лекций / Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра алгебры и методики преподавания математики; [составители: А. В. Виноградова, В. В. Устименко, В. В. Малиновский]. — Витебск: ВГУ, 2010. — 109 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-517-142-4.

Неопределенный интеграл: учебно-методический комплекс для студентов технических специальностей / [В. С. Вакульчик и др.]; под общей редакцией В. С. Вакульчик; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — 165 с. — 520 экз. — ISBN 978-985-531-006-9.

Новротская, Н. Л. Высшая математика: выборочный метод: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Н. Л. Новротская; Частный институт управления и предпринимательства. — Минск: Частный институт управления и предпринимательства, 2010. — 24 с. — 165 экз. — ISBN 978-985-6877-70-7.

Рачковский, Н. Н. Теория вероятностей и математическая статистика: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Н. Н. Рачковский; Государственный институт управления и социальных технологий БГУ, Кафедра экономики и управления бизнесом. — Минск: ГИУСТ БГУ, 2010. — 73 с. — 99 экз. — ISBN 978-985-491-029-1.

Садовский, Ю. И. Инженерная графика. Компьютерные технологии решения задач начертательной геометрии: методическое пособие: [для курсантов] / Ю. И. Садовский, И. М. Шуберт; Министерство по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь, Командно-инженерный институт. — Минск: КИИ, 2009. — 58 с. — 209 экз. — ISBN 978-985-6839-50-7.

Сергиевич, Н. В. Введение в математическую логику: пособие: [для студентов физико-математических специальностей] / Н. В. Сергиевич; Министерство образования Республики Беларусь, Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина. — Мозырь: МзГПУ, 2010. — 108 с. — 87 экз. — ISBN 978-985-477-349-0.

Тесты для тематического контроля по алгебре: 7-й класс: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / составитель Т. А. Чернова. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 77 с. — 363 экз. — ISBN 978-985-514-986-7.

Тесты для тематического контроля по геометрии: 9-й класс: практикум для учащихся общеобразовательных учреждений / составитель Т. П. Кубеко. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 51 с. — 713 экз. — ISBN 978-985-514-965-2.

Тесты для тематического контроля по геометрии: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений / составитель Т. П. Кубеко. — 2-е изд. — Мозырь: Белый Ветер, 2010. — 41 с. — 213 экз. — ISBN 978-985-514-974-4.

Шлапаков, С. А. Теория функций комплексного переменного: курс лекций / С. А. Шлапаков; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра геометрии и математического анализа. — Витебск: ВГУ, 2010. — 121 с. — 80 экз. — ISBN 978-985-517-132-5.

Геадэзія

Инженерная геодезия: (специальный курс лекций): пособие для студентов специальности 1-70 03 01 "Автомобильные дороги" дневной и заочной форм обучения / А. М. Зеленский [и др.]. — Брест: БрГТУ, 2010. — 75 с. — 30 экз. (доп. тираж). — ISBN 978-985-493-096-1.

Фізіка

Батурицкий, М. А. Взаимодействие ионизирующего излучения с веществом: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности «Физика (по направлениям)» / М. А. Батурицкий, И. Я. Дубовская. — Минск: РИВШ, 2010. — 219 с. — 600 экз. — ISBN 978-985-500-331-2.

Кротов, В. М. Молекулярная физика и электродинамика: пособие для слушателей подготовительного отделения / В. М. Кротов; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2010. — 138 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-480-593-1.

Кротов, В. М. Основы оптики и квантовой физики: пособие для слушателей подготовительного отделения / В. М. Кротов; Министерство образования Республики Беларусь, Могилевский государственный университет им. А. А. Кулешова. — Могилев: МгГУ, 2010. — 124 с. — 70 экз. — ISBN 978-985-480-608-2.

Маскевич, С. А. Атомная физика: практикум по решению задач: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальности «Физика» / С. А. Маскевич. — Минск: Вышэйшая школа, 2010. — 455 с. — 1000 экз. — ISBN 978-985-06-1793-4 (в пер.).

Наумчик, В. Н. Физика: [весь курс школьной физики]: словарь-справочник для школьников / В. Н. Наумчик, Э. М. Шпилевский. — Минск: Новое знание, 2010. — 587 с. — 3010 экз. — ISBN 978-985-475-397-3.

Централизованное тестирование. Физика: сборник тестов / Учреждение образования «Республиканский институт контроля знаний» Министерства образования Республики Беларусь. — 2-е изд. — Минск: Аверсэв, 2010. — 93 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-533-090-6.

Элементы ядерной физики: справочно-методическое пособие: [для студентов] / О. Н. Белая [и др.]. — Минск, 2010. — 28 с. — 100 экз.

Хімія

Баев, А. К. Общая и неорганическая химия. Сборник задач: учебно-методическое пособие: [для студентов] / А. К. Баев, Л. Ф. Подобед, Н. В. Богданова; Министерство образования Республики Беларусь, Международный государственный экологический университет им. А. Д. Сахарова, Факультет экологической медицины, Кафедра биохимии и биофизики. — Минск: МГЭУ, 2009. — 86 с. — 115 экз. — ISBN 978-985-6931-12-6.

Врублевский, А. И. Тесты по химии: заключительный этап подготовки к централизованному тестированию / А. И. Врублевский. — Минск: Аверсэв, 2010. — 250 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-533-070-8.

Государственное научное учреждение «Институт физико-органической химии Национальной академии наук Беларуси» / [под общей редакцией А. В. Бильдюкевича; составление и научное редактирование: В. И. Мартинович, С. А. Праценко, Т. А. Бородина; фотографии: Г. Д. Полешко]. — Минск, 2009. — 28 с. — 400 экз.

Топ-10

«Академкнига», г. Минск

Книги белорусских издательств

1. Васіль Быкаў. Поўны збор твораў у 8 т. Т. 1 — 8. — Масква: Время, 2006
2. Анатоль Сыс. Alaiza. — Вільня: Gudas, 2009
3. Адам Мальдис. Белорусские сокровища за рубежом. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2009
4. Максім Багдановіч. Вянок. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2005
5. Якуб Колас. Збор твораў. Т. 11. — Мінск: Беларуская навука, 2010
6. Анатоль Бутэвіч, Уладзімір Ягоўдзік. На далонях вечнасці. — Мінск: Кавалер, 2010
7. Алесь Бадак. Жывёлы. — Мінск: Літаратура і Мастацтва, 2009
8. Уладзімір Караткевіч. Лебядзіны скіт. Казкі. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2009
9. Рыгор Барадулін. Перакуленае / Опрокинутое. — Масква: Время, 2010
10. Наталья Батракова. Территория души. — Минск: Кавалер, 2008

Книги российских издательств:

1. Михаил Веллер. Легенды Арбата. — Москва: АСТ, 2010
2. Пауло Коэльо. Алхимик. — Москва, АСТ, Астрель, 2009
3. Януш Вишневский. Одиночество в сети. — Санкт-Петербург: Азбука-классика, 2010.
4. Стефани Майер. Сумерки. — Москва: АСТ, 2008
5. Джером Сэлинджер. Над пропастью во ржи. — Москва: Эксмо, 2010
6. Екатерина Вильмонт. Цыц. — Москва: Астрель, 2009
7. Мудрость тысячелетий. — Москва: ОЛМА Медиа груп, 2010
8. Анна Гавальда. Утешительная партия игры в петанк. — Москва: Астрель, изд-во АСТ, 2009
9. Ольга Громыко Профессия ведьма. — Москва: Альфа-книга, 2010
10. Дэн Браун. Утраченный символ. — Москва: АСТ, 2009

Жебентяев, А. И. Аналитическая химия. Химические методы анализа: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по фармацевтическим и химическим специальностям / А. И. Жебентяев, А. К. Жерносек, И. Е. Талуть. — Минск: Новое знание, 2010. — 541 с. — 1313 экз. — ISBN 978-985-475-354-6.

Менделеевские чтения 2010 г.: сборник научных статей межвузовской научно-методической конференции, Брест, 19 февраля 2010 г. / [под общей редакцией Н. С. Ступень]. — Брест: БрГУ, 2010. — 107 с. — Часть текста на белорусском языке. — 50 экз.

Мякинник, Т. Н. Химия: 7-й класс: сборник самостоятельных работ: пособие для учащихся общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / Т. Н. Мякинник, И. И. Борушко. — Минск: Сэр-Вит, 2010. — 94 с. — 3100 экз. — ISBN 978-985-419-476-9.

Основы общей и аналитической химии: учебное пособие для студентов высших учебных заведений по специальностям «Ветеринарная медицина», «Ветеринарная санитария и экспертиза», «Зоотехния» / [В. М. Холод и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Витебская государственная академия ветеринарной медицины. — Витебск: ВГАВМ, 2009. — 234 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-512-320-1.

Сборник задач по химии: учебное пособие для 9-го класса общеобразовательных учреждений с русским языком обучения / [В. Н. Хвалюк и др.]; под редакцией В. Н. Хвалюка. — 2-е изд. — Минск: Народная асвета, 2010. — 268 с. — 3000 экз. — ISBN 978-985-03-1318-8.

Навукі аб Зямлі

Богдасаров, М. А. Геология: курс лекций / М. А. Богдасаров; Брестский государственный университет им. А. С. Пушкина. — Брест: БрГУ, 2010. — 164 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-473-508-5.

Гарэцкі, Р. Г. Акадэмік Гаўрыла Гарэцкі і Украіна / Радзім Гарэцкі. — Мінск: Тэхналогія, 2009. — 96 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-458-188-0.

Гуляева, С. П. Воспоминания о С. С. Савкевиче: [об известном исследователе янтаря и других ископаемых смол] / Светлана Гуляева; [редактор: М. А. Богдасаров]. — Брест: Брестская типография, 2010. — 119 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-524-047-2.

Калинин, М. Ю. Водные ресурсы Могилевской области / Калинин М. Ю.; [фото: Калинин М. Ю.]. — Минск: Белсэнс, 2009. — 159 с. — 112 экз. — ISBN 978-985-6474-72-2 (в пер.).

Палеанталогія

Транспорт / [составитель Д. Н. Гмыза]. — Минск: КапиталМедиаГрупп, 2010. — 239 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-90193-7-1.

Транспорт: (дополнение) / [составитель Е. В. Золотарева]. — Минск: КапиталМедиаГрупп, 2010. — 37 с. — 2000 экз. — ISBN 978-985-90193-8-8.

Біялагічныя навукі

Анатомия и морфология растений: основные понятия и термины, блок-схемы и таблицы: справочник для студентов по специальности «Биология» заочной и дневной форм получения высшего образования / Министерство образования Республики Беларусь, Мозырский государственный педагогический университет им. Ивана Шамякина, Кафедра природопользования и охраны природы; [составитель А. Г. Чернецкая]. — Мозырь: МзГПУ, 2010. — 75 с. — 77 экз. — ISBN 978-985-477-353-7.

Беловежская пуща: исследования: сборник научных статей / Государственное природоохранное учреждение «Национальный парк «Беловежская пуща».

Вып. 13 / [редколлегия: А. В. Денгубенко (ответственный редактор) и др.]. — Брест: Альтернатива, 2009. — 278 с. — 300 экз.

Коханская, С. П. Паразитология: учебно-методический комплекс: [для студентов] / С. П. Коханская; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный университет им. П. М. Машерова, Кафедра зоологии. — Витебск: ВГУ, 2010. — 84 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-517-189-9.

Лундышев, Д. С. Птицы: методические рекомендации для аудиторной и самостоятельной работы студентов педагогических специальностей / Д. С. Лундышев; Министерство образования Республики Беларусь, Барановичский государственный университет. — Барановичи: БарГУ, 2009. — 50 с. — 70 экз.

Молекулярная биология клетки: [пособие для студентов] / Министерство образования Республики Беларусь, Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина; [составители: М. С. Морозик, П. М. Морозик, В. Г. Сикорский]. — Мозырь: МзГПУ, 2010. — 75 с. — 162 экз. — ISBN 978-985-477-348-3.

Мохообразные Национального парка «Припятский»: (эволюционный аспект, таксономия, экология, география, жизненные стратегии) / [Г. Ф. Рыковский и др.; под редакцией В. И. Парфенова; рисунки и фотографии: Ж. М. Петрикова]; Государственное природоохранное учреждение «Национальный парк «Припятский», Государственное научное учреждение «Институт экспериментальной ботаники им. В. Ф. Купревича НАН Беларуси». — Минск: Белорусский Дом печати, 2010. — 157 с. — Часть текста на английском языке. — 500 экз. — ISBN 978-985-6587-66-8.

Новикова, Н. М. Статистические методы в биологии и медицине: учебно-методическое пособие для студентов специальности «Медико-биологическое дело» / Н. М. Новикова; Министерство образования Республики Беларусь, Международный государственный экологический университет им. А. Д. Сахарова, Факультет экологической медицины, Кафедра радиационной гигиены и эпидемиологии. — Минск: МГЭУ, 2009. — 83 с. — 57 экз. — ISBN 978-985-6931-16-4.

Петрова, Н. Н. Эволюционная теория: пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 1-74 02 02 «Селекция и семеноводство» / Н. Н. Петрова. — Минск: Тесей, 2009. — 206 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-463-352-7.

Резяпкин, В. И. Основы молекулярной биологии: пособие по курсу «Молекулярная биология» для студентов специальностей 1-31 01 01-02 – Биология, 1-33 01 01 – Биоэкология / В. И. Резяпкин; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 219 с. — 160 экз. — ISBN 978-985-515-246-1.

Тонконогов, Б. А. Визуализация экологической информации: учебно-методическое пособие: [для студентов] / Б. А. Тонконогов, И. А. Гишкелюк, С. П. Кундас; под общей редакцией С. П. Кундаса; Министерство образования Республики Беларусь, Международный государственный экологический университет им. А. Д. Сахарова, Факультет мониторинга окружающей среды, Кафедра автоматизированных систем обработки информации, Кафедра экологических информационных систем. — Минск: МГЭУ, 2009. — 220 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6931-31-7.

Інжынерная справа

Москалев, Г. И. Производственные технологии: конспект лекций для студентов экономических специальностей / Г. И. Москалев; Министерство образования Республики Беларусь, Витебский государственный технологический университет. — Витебск: ВГТУ, 2010. — 97 с. — 215 экз. — ISBN 978-985-481-182-6.

Энергетыка

Кундас, С. П. Возобновляемые источники энергии / С. П. Кундас, С. С. Позняк, Л. В. Шенец; Министерство образования Республики Беларусь, Департамент по энергоэффективности государственного комитета по стандартизации Республики Беларусь, Международный государственный экологический университет им. А. Д. Сахарова. — Минск: МГЭУ, 2009. — 314 с. — 200 экз. — ISBN 978-985-6931-13-3. — ISBN 975-985-6931-13-3 (ошибоч.).

«Энергоресурсосберегающие технологии, оборудование и материалы», международная выставка-конференция (7; 2010; Витебск). 7-я Международная выставка-конференция «Энергоресурсосберегающие технологии, оборудование и материалы», 10 февраля 2010 г., г. Витебск, Республика Беларусь, 2010. — 99 с. — 450 экз.

ПРЫКЛАДНЫЯ НАВУКІ. ТЭХНАЛОГІЯ

Машынабудаванне. Ядзерная энергетыка

Миронов, В. П. Обращение с радиоактивными отходами: учебно-методическое пособие / В. П. Миронов, В. В. Журавков; Министерство образования Республики Беларусь, Международный государственный экологический университет им. А. Д. Сахарова, Факультет мониторинга окружающей среды, Кафедра ядерной и радиационной безопасности. — Минск: МГЭУ, 2009. — 166 с. — 33 экз. — ISBN 978-985-6931-15-7.

Пикуль, М. И. Производственные технологии: учебно-методический комплекс: [для студентов] / М. И. Пикуль; [Частное учреждение образования «Минский институт управления»]. — Минск: МИУ, 2010. — 195 с.— 300 экз. — ISBN 978-985-490-622-5.

Правила устройства и безопасной эксплуатации паровых котлов с давлением пара не более 0,07 МПа (0,7 бар) и водогрейных котлов с температурой нагрева воды не выше 115 °С: [утверждено Министерством по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь 25.01.07]. — 3-е изд. — Минск: ДИЭКОС, 2009. — 124 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6743-46-0.

Правила устройства и безопасной эксплуатации паровых котлов с давлением пара не более 0,07 МПа (0,7 бар) и водогрейных котлов с температурой нагрева воды не выше 115 °С: [утверждено Министерством по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь 25.01.07]. — 4-е изд. — Минск: ДИЭКОС, 2010. — 124 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6743-51-4.

Электратэхніка і электрасувязь

Кропочева, Л. В. Ионные и электровакуумные приборы: пособие по одноименному курсу для студентов специальности 1-36 04 02 – Промышленная электроника [заочной формы обучения] / Л. В. Кропочева; Министерство образования Республики Беларусь, Гродненский государственный университет им. Янки Купалы. — Гродно: ГрГУ, 2010. — 153 с. — 60 экз. — ISBN 978-985-515-247-8.

Лапука, О. Г. Анализ и синтез в классе дискретных конечномерных систем: монография / О. Г. Лапука, К. К. Пащенко; Вооруженные Силы Республики Беларусь, Военная академия Республики Беларусь. — Минск: ВА РБ, 2010. — 369 с. — 100 экз. — ISBN 978-985-6961-02-4 (в пер.).

Методы и средства радиоэлектронной защиты информации: учебно-методическое пособие для студентов учреждений, обеспечивающих получение высшего образования по специальности «Радиоэлектронная защита информации» / [С. Б. Саломатин и др.]; Министерство образования Республики Беларусь, Белорусский государственный университет информатики и радиоэлектроники. — Минск: БГУИР, 2010. — 80 с. — 150 экз. — ISBN 978-985-488-356-4.

Транспартаванне

Булах, В. В. Газоснабжение: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-70 04 02 «Теплогазоснабжение, вентиляция и охрана воздушного бассейна» / В. В. Булах; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — 363 с. — 90 экз. — ISBN 978-985-531-017-5.

Тэхналогія механаапрацоўкі

Оптико-волоконное скопирование в литье и металлургии / [А. П. Марков и др.]; под общей редакцией Е. И. Маруковича; Национальная академия наук Беларуси, Институт технологии металлов. — Минск: Беларуская навука, 2010. — 319 с. — 120 экз. — ISBN 978-985-08-1133-2.

Машыны і пад'ёмна-транспартнае абсталяванне

Гриценок, П. А. Детали машин: курс лекций / П. А. Гриценок; Министерство образования Республики Беларусь, Мозырский государственный педагогический университет им. И. П. Шамякина. — Мозырь: МзГПУ, 2010. — 221 с. — 259 экз. — ISBN 978-985-477-352-0.

Межотраслевые правила по охране труда при эксплуатации подъемников: [утверждено Министерством труда и социальной защиты Республики Беларусь 25.06.04]. — 6-е изд. — Минск: Диэкос, 2010. — 58 с. — 500 экз. — ISBN 978-985-6743-49-1.

Сборник инструкций по безопасной эксплуатации подъемников / [Департамент по надзору за безопасным ведением работ в промышленности Министерства по чрезвычайным ситуациям Республики Беларусь (Госпромнадзор)]. — 3-е изд. — Минск: Диэкос, 2010. — 46 с. — 300 экз. — ISBN 978-985-6743-50-7.

Ваенная тэхніка

Ликсо, В. В. Танки: [военная техника: энциклопедия] / В. В. Ликсо. — Минск: Харвест, 2010. — 255 с. — 4000 экз. — ISBN 978-985-16-7934-4 (в пер.).

Дарогі

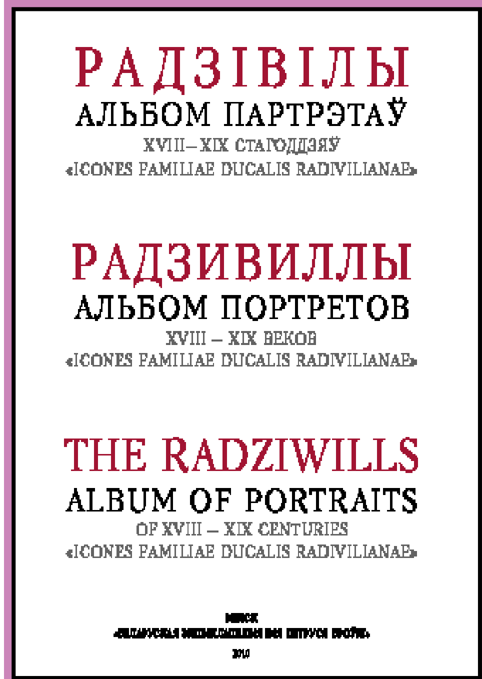
Трест Белтрансстрой. — Минск: Артия Групп, 2010. — 40 с. — 1000 экз.

Санітарная тэхніка і збудаванні

Подсадник, Т. А. Технология очистки городских сточных вод: учебно-методический комплекс для студентов специальности 1-70 04 03 «Водоснабжение, водоотведение и охрана водных ресурсов»: в 2 ч. / Т. А. Подсадник; Министерство образования Республики Беларусь, Полоцкий государственный университет. — Новополоцк: ПГУ, 2010. — ISBN 978-985-418-986-4.

Ч. 1. — 2010. — 122 с. — 40 экз. — ISBN 978-985-418-987-1.

Унікальныя праекты

Тытульны ліст факсімільнага выдання "Радзівілы".

Арыгінальны экземпляр альбома.

Партрэт Леона Радзівіла, заказчыка альбома.

Рарытэт для хатняй бібліятэкі

Вы — аматар беларускай гісторыі ды выяўленчага мастацтва і лічыце неабходным час ад часу асвяжаць свае веды? Ці, можа, рыхтуецеся віншаваць з днём нараджэння калегу альбо сябра? А можа, вам проста падабаецца атрымоўваць шляхетнае, вытанчанае задавальненне ад гартання старонак добра ілюстраванай кнігі, надрукаванай на якаснай паперы, з шыкоўнай вокладкай і цікавым зместам? У кожным з гэтых выпадкаў вас безумоўна зацікавіць альбом партрэтаў "Радзівілы", які ў хуткім часе з'явіцца ў беларускіх кнігарнях. Выданне ажыццяўляецца выдавецтвам "Беларуская Энцыклапедыя імя Петруся Броўкі" пры падтрымцы Нацыянальнага гістарычнага архіва і з'яўляецца першым альбомам з унікальнай серыі "Энцыклапедыя рарытэтаў".

Бадай, мала хто меў магчымасць працаваць па спецыяльным дазволе ў Нацыянальным гістарычным архіве Беларусі і трымаць у руках альбом з лацінскай назвай "Icones familiae ducalis Radivillianae" (1758 г.), што доўгі час існаваў выключна ў сямі (!) экземплярах. Цяпер жа кожны ахвотны можа пабачыць гравюры з партрэтамі прадстаўнікоў вядомага магнацкага роду: факсімільнае выданне г. зв. Мінскага альбома (з Нясвіжскага архіва Радзівілаў) неўзабаве паступіць у продаж.

Першая частка выдання — 165 партрэтаў з арыгінальнымі разгорнутымі подпісамі, перакладзенымі на беларускую, рускую і англійскую мовы. Адметнасць Мінскага альбома ў тым, што 72 друкаваныя адбіткі замененыя ў ім унікальнымі малюнкамі, зробленымі металічным пяром. Металічнае пяро ў першай палове XIX стагоддзя выкарыстоўвалася рэдка — у гэтым яшчэ адна асаблівасць выяваў. Малюнкі існуюць у адзінкавым экземпляры, таму з'яўляюцца сапраўднымі рарытэтамі, дый вядомымі яны зрабіліся зусім нядаўна. Варта зазначыць, што гравюры з альбома таксама маюць значную каштоўнасць: частка з іх — рэдкія першыя адбіткі. Да таго ж, гравюры мелі невялікі наклад: у XVIII стагоддзі металічныя дошкі з выявай выкарыстоўваліся не больш за дзесяць разоў. Цікава, што ў Варшаве дагэтуль захаваліся 72 арыгінальныя медныя дошкі, з якіх аддрукоўваліся гравюры.

Другая частка выдання — гістарычны каментар — даследаванне таямніцаў альбома "Фамільных партрэтаў князёў Радзівілаў", зробленае кандыдатам мастацтвазнаўства Вольгай Бажэнавай. Вядома, што Мінскі альбом быў створаны па замове князя Леона Іераніма Радзівіла прыкладна ў 1835 — 1836 гадах. Гравюры, якія складаюць большую частку партрэтаў, былі аддрукаваныя да 1758 года – менавіта яны ўтваралі першапачатковы альбом «Фамільных партрэтаў князёў Радзівілаў», шэсць экземпляраў якога знаходзяцца ў музеях і бібліятэках іншых краін. Малюнкі ж, зробленыя металічным пяром, былі замоўленыя Леонам Радзівілам у 30-я гг. XIX стагоддзя. Іх выканаўцам, хутчэй за ўсё, з'яўляўся нейкі выхаванец віленскай мастацкай школы, якога запрасіў на працу князь Леон у Радзівілімонты. Мэта даследавання Вольгі Бажэнавай — вызначыць, чаму і калі ў Мінскім альбоме адбылася замена гравюр малюнкамі, хто канкрэтна быў аўтарам гэтых выяваў, з якой нагоды ствараўся альбом.

Варта крыху спыніцца на постаці Леона Радзівіла: насуперак традыцыям свайго роду, насуперак апазіцыйным настроям тагачаснай шляхты, ён служыў у расійскім войску, карыстаўся асаблівым даверам Мікалая I і Аляксандра II. Удзельнічаў у задушэнні паўстання 1830 — 1831 гг., штурме Варшавы, у ліквідацыі партызанскіх атрадаў. У 1849 г. Леон Радзівіл быў накіраваны ў Стамбул для вырашэння пытання аб выдачы расійскаму ўраду польскіх удзельнікаў венгерскай рэвалюцыі. З дапамогай М. Мураўёва ён вярнуў сабе былыя радзівілаўскія маёнткі, якія праз заклад перайшлі да мясцовай шляхты…

Леон увайшоў у гісторыю як збіральнік радзівілаўскай спадчыны і вялікі аматар балета. Сёння ж, дзякуючы выданню "Радзівілы", ён робіцца вядомым як асоба, што замовіла унікальны для нашага часу альбом гравюр і малюнкаў.

Альбом складаецца з партрэтаў Радзівілаў, змешчаных у адносна храналагічнай паслядоўнасці. Першай з'яўляецца гравюра з выявай Войшунда I Крыстыяна Радзівіла (1346 — 1412). "У 1381 дзеля славы Ягайлы, Вялікага князя літоўскага, супраць Войдата-Андрэя, сына Кейстута, Полацк абараняў," — так пачынаецца надпіс на партрэце, які паведамляе пра значныя ўчынкі гэтага паўлегендарнага продка Радзівілаў, яго дзяржаўныя пасады, сваяцкія сувязі. Апошні партрэт з альбома — партрэт маладога князя Караля Станіслава Радзівіла (1734 — 1790), вядомага як Пане Каханку.

Калі ўважліва разглядаць малюнкі і гравюры пры адначасным чытанні этнаграфічных матэрыялаў (кшталту "Беларусь у люстэрку мемуарнай літаратуры XVIII стагоддзя" А. Мальдзіса), выявы могуць стаць дадатковай крыніцай ведаў па паліталогіі, сацыялогіі, гісторыі моды. А магчымасць пагартаць факсімільнае выданне альбома "Фамільных партрэтаў князёў Радзівілаў" будзе зараз у кожнага.

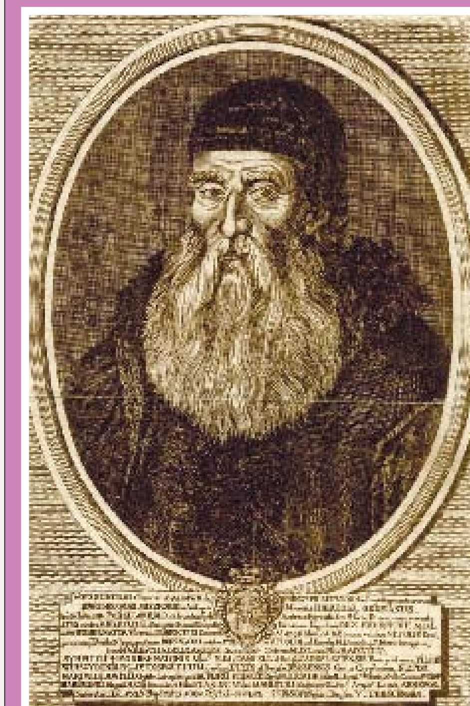
Выдавецтва "Беларуская энцыклапедыя" працягвае працу над серыяй "Энцыклапедыя рарытэтаў". Праект з'яўляецца эксклюзіўным і мусіць звярнуць увагу на адметнасць нашых культурных скарбаў — што павінна быць цікавым як для беларусаў, так і для замежных гасцей...

Алеся ЛАПІЦКАЯ

Водгукі дасылайце на электронны адрас аўтара: lecsa87@gmail.com

Барбара Радзівіл, жонка Вялікага князя Жыгімонта Аўгуста. Малюнак выкананы металічным пяром у 1836 годзе.

Войшунд Радзівіл, легендарны продак Радзівілаў. Гравюра 1758 года.

Пад вокладкай

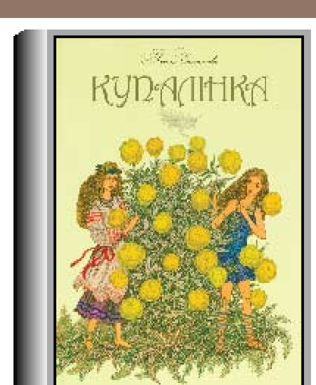
1. Бутэвіч, Анатоль. Каралева не здраджвала каралю, або Каралеўскае шлюбаванне ў Новагародку / Анатоль Бутэвіч. — Мінск: Літаратура і мастацтва, 2010. — 320 с.

Шмат загадак тоіць у сабе наша шматаблічная гісторыя. Займальны аповед пра каханне 17-гадовай беларускай князёўны Соф'і Гальшанскай і 70-гадовага вялікага князя літоўскага і караля польскага Ягайлы — пераканаўчае пацвярджэнне гэтаму. У рамане цесна пераплецены палітыка і каханне, інтрыгі і канфлікты, замешаныя на абвінавачваннях у здрадзе кожнай з чатырох жонак Ягайлы. Нават Соф'і давялося прылюдна даказваць, што яна не здраджвала каралю. Твор, прасякнуты духам высакароднага сярэднявечнага рыцарства, натхняе чытача на роздум, пошук разгадкі таямніц беларускай гісторыі.

2. Чернявская, Юлия. Белорусы. От "тутэйшых" к нации / Юлия Чернявская. — Минск: ФУАинформ, 2010. — 512 с.

"Такіх кніг пра наш народ яшчэ ніколі не было. Не ўсе будуць згодны з тэзісамі і высновамі аўтара, але ўсім будзе цікава." — сцвярджае ў прадмове да выдання яго рэдактар Анатоль Тарас. У цэнтры ўвагі аўтара — этнічнасць і ментальнасць "традыцыйнага беларуса" (селяніна). Матэрыялам для даследавання стала вялікая колькасць тэкстаў: ад народных казак простых людзей да сучасных інтэрнэт-блогаў. У кнізе аўтарка дае адказы на пытанні: што захавалася ў нас ад традыцыйнага беларускага селяніна? А што — з савецкай эпохі? Ці змяніліся мы за гэты час, а калі змяніліся, то як?

3. Сцяпанава, Ясенія. Купалінка: казкі, быліна / Ясенія Сцяпанава; маст. В. П. Славук. — Мінск: Мастацкая літаратура, 2010. — 79 с.

Казкі і быліна маладой казачніцы Ясеніі Сцяпанавай на беларускай і рускай мовах з'явіліся на свет пасля святкавання Купалля ў вёсцы ў бабулі Фені. Кніга прысвечана святу і цудам, што здараюцца ў гэтую чароўную ноч. Казкі суправаджаюцца цудоўнымі ілюстрацыямі вядомага беларускага мастака, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі ў галіне мастацтва Валерыя Славука.

4. Шлинк, Бернхард. Чтец / Бернхард Шлинк. — Санкт-Петербург: Азбука-Классика, 2009 — 224 с.

Гэтая кніга стала першым нямецкамоўным раманам, што ўвайшоў у лік бестселераў у ЗША. Яе часта параўноўваюць з "Парфумай" Патрыка Зюскінда: як і раман пра парфумера-забойцу, кніга Бернхарда Шлінка вылучаецца з ліку разважлівых твораў нямецкіх аўтараў. Дзіўная і чароўная гісторыя кахання непісьменнай Ханны, былой наглядчыцы нацысцкага канцлагера, і Міхаэля, юнака, маладзейшага за яе амаль на 20 год, мае цалкам нечаканы фінал. Чытанне ўслых для Міхаэля доўгі час з'яўлялася спосабам звароту да Ханны, размовы з ёй.

5. Кизи, Кен. Над кукушкиным гнездом / Кен Кизи. — Москва: Эксмо, 2009 — 384 с.

Хаваю вочы — калі вочы заплюшчаны, цябе складаней зразумець… Раман-хатняе заданне 27-гадовага слухача пісьменніцкіх курсаў Стэнфардскага універсітэта, які ў час яго напісання працаваў начным санітарам у шпіталі ветэранаў і ўдзельнічаў у федэральных выпрабаваннях лекаў, нечакана для самога аўтара стаў адным з галоўных твораў бітнікаў і хіпі. Кізі часта бавіў час за размовамі з пацыентамі, таму не верыў, што яны былі душэўнахворымі. Апублікаваны ў 1962 годзе, раман меў поспех. І сёння ён уваходзіць у лік нямногіх твораў 1960-х, якія чытае сучасная моладзь.

З кнігамі знаёміла Марына ВЕСЯЛУХА

Водгукі дасылайце на электронны адрас аўтара: himarina@tut.by

На цёмным баку сям'і

Алена БРАВА

Урывак з аповесці «Рай даўно перанаселены»

Мне падабалася гуляць па нашым горадзе разам з дзедам. Тады на вуліцах толькі пачалі з'яўляцца фанабэрлівыя "Ікарусы", жоўтыя, з даўгімі непаваротлівымі целамі, падобныя да счэпленых паравозікаў. А роднымі для мяне ўсё роўна заставаліся дабрадушныя ЛіАЗы; у вялізным, наскрозь прадзьмутым гаражы аўтобуснага парка дзе ўсе кіроўцы ведалі мяне па імені і віталі як прынцэсу крыві, я прыціскалася шчакой да сумных конскіх мордаў маіх ЛіАЗаў, гладзіла іх пыльныя бакі ды шаптала ў іх жалезныя вушы: "Я люблю цябе, нумар адзінаццаць, за тое, што ты адвозіш мяне да бабулі"; "Я люблю цябе, нумар два, за тое, што ты едзеш да кінатэатра "Радзіма", дзе паказваюць "Сёмае падарожжа Сіндбада". Зрэшты, выдатна разумела, што любоў — гэта не "за штосьці", а проста так. І калі на гарадскіх вуліцах таксісты прапаноўвалі падвезці нас з дзедам зусім бясплатна, аўтобусы тармазілі на любым участку маршруту, варта было дзеду махнуць кіроўцу рукой, для нас дваіх расчыняліся пярэднія дзверцы, і мы з гонарам забіраліся ў салон, а мяне кіроўца ўпускаў у сваю кабінку-акварыум, і я, аддзеленая ад астатняга прыціснутага адно да аднаго чалавецтва тоўстым шклом, у захапленні стаяла ля пульта з чырвонымі пукатымі кнопкамі ды рычажкамі, — да пачуцця абранасці прымешвалася няёмкасць: я разумела, што гэта — "за штосьці".

З тых, хто застаўся на цёмным баку сям'і, толькі дзеду дазвалялася ўваходзіць у кватэру маёй маці, забіраць мяне з дзіцячага садка, а потым і са школы на кругласпіннай, з круглымі надкрыламі, падобнай да майскага жука "Победе". Маці перад дзедам запабягала: яго статус савецкага начальніка выклікаў у яе трымценне. Менавіта дзед нёс пасільную дыпламатычную нагрузку, калі патрабавалася дабіцца часовай "канфіскацыі" мяне ў маці для паездкі ў вёску да бабулінай сястры Зінаіды, у цырк ці дзіцячы тэатр.

…Толькі што мы з дзедам атрымалі ў маці дазвол на чарговы шпацыр. Дзед — у шырокіх светлых палатняных нагавіцах і такой жа кашулі навыпуск, у дзірчастым капелюшы; на мне — кароткая паркалёвая сукенка, конскі хвост на патыліцы зацягнуты аптэчнай гумкай моцна, аж ные скура на скронях. Сёння мы не ідзём у парк ці кіно; дзед прыводзіць мяне ў незнаёмы двор: "Пагуляй тут, я хутка", а сам знікае. Надоўга. Мне сумна. Я, нібыта Архімед з мультфільма, малюю пруцікам на пяску лічбы: складаю, аднімаю, памнажаю, дзялю. "На нуль дзяліць нельга", — кажа наша настаўніца. А чаму — не тлумачыць. Нельга, і ўсё. А калі я зараз вазьму дый падзялю, што тады? Чым менш лічба ў назоўніку, тым большы мусіць быць вынік. Значыць, пры дзяленні на нуль атрымліваецца… бясконца вялікая лічба! Я люблю матэматыку за абсалютную чысціню. Іншыя прадметы ў школе не такія чыстыя: фізкультура абражае нюх пахам поту ў цеснай раздзявальні, у кабінеце працы ўвесь час стаіць моташны смурод прыгарэлых аладак, якія нас жа, дзяўчынак, прымушаюць есці. І нават родная мова нячыстая – мы пэцкаем яе сваімі бруднымі дотыкамі. "Злосці на вас не хапае! Калі вы выберацеся з майго дома!" — як рэзаная крычыць маці. Мы з сястрой хаваемся ад яе ў лазенцы. Я чышчу зубы шорсткай шчоткай так старанна, што дзясны крываточаць. Доўга, да пякоты, цяру мачалкай з чорным гаспадарчым мылам ружовыя складкаватыя месцы майго цела. І ўсё роўна здаюся сабе брыдкай, нячыстай, — а інакш чаму я выклікаю агіду ва ўласнай маці? Але ж вось бабуля – яна не зважае на тое, што мая плоць брудная. Гэта таму, што яна мяне любіць. Мабыць, бабуля па бязмежнай сваёй дабрыні проста не заўважае жудаснай праўды, не бачыць, што я — пачвара і няма мне месца сярод людзей? Хто ж з дзвюх блізкіх мне жанчын мае рацыю? Якая я насамрэч? Не ведаць гэтага — пакута. Я адчуваю патрэбу ў імгненным, матэматычна дакладным доказе таго, што чужы чалавек здолее паглядзець на мяне без агіды. Абарочваюся — на арэлях, тармозячы нагамі і ўзнімаючы пыл, ляніва разгойдваецца рыжы хлапчук. "Хадзем", — кажа хлапчаня, заўважыўшы мой позірк. Я кідаю пруцік і іду за ім, не пытаючыся куды. Мы прыходзім да напаўразбуранага аднапавярховага барака, дзе нядаўна жылі шклозаводскія: вокны выбітыя, навокал смецце. Месца бязлюднае, адразу за баракам пачынаецца заводскі парк. Мой праваднік раптам знікае; праз некалькі хвілін рыжая галава мільгае ў пустым праёме акна, размешчанага досыць высока над зямлёй. Хлапчук залязае на падваконне, каб скочыць адтуль на кучу бітай цэглы. "Цяпер ты". Я паслухмяна абыходжу барак, прабіраюся паміж абадранай сцяной ды іржавымі спінкамі дзіцячых ложкаў, укапанымі ў зямлю замест забора і абматанымі калючым дротам; заблытаўшыся ў дроце, падаю і хуценька ўстаю. Падлога ўнутры правалілася, сцены паедзены грыбком, маленькія цесныя закануркі-пакойчыкі бессаромна выстаўляюць напаказ сваё развернутае нутро. Вось і акно. Мне страшна, але скочыць неабходна. З усмешкай я прызямляюся на кучу бітага шкла і цэглы. Я балюча ўдарыла копчык, да крыві разадрала калена. Але каралеўскую годнасць маёй усмешкі няма каму ацаніць: рыжая шэльма нібыта выпарылася. З цяжкасцю знаходжу дарогу назад. Хлапчук разваліўся на арэлях у той жа лянівай позе, зачэрпваючы сандалямі пыл. "Гэта твой папашка?" — "Не, дзед". — "Брэшаш". — "Гэта мой дзядуля. Ён ведае ўсё-ўсё пра аўтобусы і машыны". — "Зноў маніш, усё-ўсё ніхто не ведае. А папашка ў цябе хто?" — яхідна пытаецца хлапчаня. Штосьці падказвае мне: пра месца працы бацькі балтаць не трэба. "Тата працуе ў лабараторыі". — "Ясненька. А мамаша?" — "Мама сядзіць за сталом і размаўляе па тэлефоне", — сумленна агучваю тое, што бачыла. — "Значыць, так — антылігенты, — ласкава ўдакладняе рыжы. — Мой тата працуе на шклозаводзе, у гарачым цэху. Мой тата кажа: вас, антылігентаў, давіць трэба…" Пясок перад маімі вачамі пачынае павольна плавіцца, ператвараючыся ў гарачую шкляную масу. Я паварочваюся, каб сысці ў якое-небудзь зацішнае месца і там дачакацца дзеда. "Антылігенцкая вош, куды паўзёш?" — шыпіць мне ўслед хлапчук. І, крыўляючыся, гугнява выпявае, дакладна як Пузаты: "На гумно, кляваць г…но…"

Дзед вернецца ў добрым настроі і не заўважыць маіх страт: каленкі са свежай драпінай, парванай сукенкі ды іншых, больш істотных. Як заўсёды, я адпраўлюся праводзіць яго да аўтобуснага прыпынку — адтуль якраз ад'едзе адзінаццаты нумар; дзед махне рукой, жадаючы затрымаць аўтобус, але ці то кіроўца будзе новы, ці не заўважыць дырэктара, але аўтобус не спыніцца. Дзед кінецца нязграбна бегчы следам, з яго галавы зваліцца і ўпадзе ў пыл капялюш, на які ён, здаецца, нават наступіць нагой. І я чамусьці не падыму яго. Гарачая шкляная маса будзе пячы мне вочы, але не выльецца. А праз гадзіну, пачуўшы ў чарговы раз істэрычнае "Знікні!", я выбегу з кватэры маці і ў прыцемках, у жоўці ліхтароў, буду несціся, задыхаючыся, праз увесь горад, праз усе здрады і крыўды да звівістай трубы эксперыментальнай шматпавярхоўкі, маленькая клетачка якой належыць маім родным людзям. Я ўзнімуся на трэці паверх па цёмнай лесвіцы, дзе лямпачка нібыта выгрызена з металічнага каўпака, працягну руку да званка — але тут жа адхаплю. Прыпаўшы шчакой да дзвярэй, я буду старанна лавіць сярод кватэрных утульных шумоў бабулін голас, а потым стаяць і слухаць яго, як музыку. І толькі тады я дазволю сабе заплакаць — ціха, каб не пачулі там, за дзвярыма. Я буду ўслухоўвацца ў дарагія гукі, прыглушаныя балбатнёй тэлевізара, каб потым асцярожна, стараючыся не шумець, сысці — заспакоенай, амаль шчаслівай…

І потым, прадзіраючыся праз калючы дрот маіх падлеткавых каханняў, прызямляючыся — заўжды! — на бітае шкло, ганарліва ўсміхаючыся крыўдзіцелям і праліваючы горкія слёзы ў самоце, я буду дакладна ведаць: зямля для мяне не пустая. Бо прынамсі адна істота на ёй любіць мяне. Любіць, не зважаючы на недахопы — тыя, што я ў вялікай колькасці прыдумляю сабе, і сапраўдныя. Любіць, не разумеючы маіх вартасцей, не ўмеючы ацаніць пабудову фразы ці падтрымаць "разумную" гутарку.

Любіць ні за што, без усякіх умоў.

* * *

Ці трэба тлумачыць, чаму я ўвесь год чакала канікул, асабліва летніх, калі мы з бабуляй з'язджалі ў вёску, дзе так і працягвала жыць яе бяздзетная стрыечная сястра Зінаіда. Бабуля Зіна калісьці пабралася шлюбам з мясцовым ветэрынарам, але даўно пахавала мужа; чорна-белы партрэт грузнага мужчыны, што, з выгляду, пакутаваў на атлусценне – калгаснага бухгалтара з хвалепадобнымі падбароддзямі ды гладка выгаленымі шчокамі (фатограф нявысветленага полу какетліва падфарбаваў ружовым губы і падсініў не толькі вочы, але і павекі), вісеў над дапатопнай этажэркай з кнігамі. Сама Зінаіда, якая не атрымала адукацыі, працавала пры мужы памочнікам, а потым так і засталася жыць у маленечкай прыбудове да ветэрынарнай лячэбніцы, з закурадымленай куханькай без вокнаў, з газніцай і адзіным пакойчыкам, амаль усю прастору якога займалі два ложкі, якія адрозніваліся толькі памерамі, нібыта былі разнаполыя. У адкрытае акно, падобны да парыву кіпучага снежнага ветру, урываўся куст язміну. Нябожчык-ветэрынар, да майго здзіўлення, апынуўся аматарам галантных французаў: на дагістарычнай этажэрцы знайшоўся поўны збор вытанчаных непрыстойнасцей Заля, Мапасана, Бальзака і, як быццам бы дзеля процівагі, павучальныя "Лісты да Луцылія" Сенекі. Тут я знайшла і нервова размаляваны агаленымі дзявочымі вабнотамі нататнічак з душашчыпальнай сентэнцыяй:

Любві няма, таварышы,
на свеце!
Запомніце і раскажыце
дзецям!

Нататнічак належаў Нінцы, пляменніцы абедзвюх маіх бабуль, дачцэ іх малодшай сястры Тамары. Нінка ў пятнаццаць год нарадзіла невядома ад каго; дзіцятка выхоўвалася ў Тамары ў суседняй вёсцы, сама ж пляменніца дала драла ажно ў Маскву, дзе вяла жыццё адпаведна сваім жаданням.

У дзень прыезду мы з бабуляй звычайна выкладалі ў нема равучую лядоўню гарадскія ласункі — сухую палку дарагой каўбасы, кансервы, шакалад, самі ж пераходзілі на мясцовы, у залежнасці ад сезону, харч усіх колераў і відаў: чырвоныя клубніцы, сопкую залацістую бульбу, смарагдавыя гуркі. Закавыка была толькі з хлебам: яго прывозілі ў вёску двойчы на тыдзень, і да доўгачаканага моманту прыбыцця хлебавозкі ля крамы на вясковай "плошчы", дзе ў нейкім апакаліптычным супрацьстаянні сышліся двухпавярховы бетонны "нівермаг" і ператвораны ў прыбіральню напаўразбураны храм, утваралася велічэзная чарга. Маім абавязкам было некалькі гадзін сядзець на кукішках у вытаптаным пыле ля крамы — больш прысесці не было куды — слухаючы размовы баб, вывучаючы рысы пахмельнага сіндрому на тварах мужыкоў. І тыя, і другія з тупой жывёльнай пакорай і цярпеннем углядаліся ў клубы пылу ўдалечыні, раўнадушна праважаючы вачамі чарговыя расхістаныя драбіны. Найбольш слабыя духам дэзерціравалі ў кусты: гарэлку ў краме можна было ўзяць без усялякае чаргі. Машына нарэшце прыязджала. Грузчыкі, лянуючыся цягаць паддоны, выклікалі добраахвотнікаў з чаргі (звычайна — мясцовых хлапчукоў), якім хлеб адпускаўся адразу ж. У першы раз тупое сядзенне настолькі вывела мяне з сябе, што я неабдумана падняла руку. Калі мне, чатырнаццацігадовай гарадской дзяўчынцы, на выцягнутыя рукі лёг паддон, на якім былі цесна ўтрамбаваны штук дванаццаць яшчэ цёплых боханаў, я ледзьве ўстаяла на нагах. Але ў спіну ўжо штурхаў, прыспешваючы, хтосьці з насільшчыкаў, і я пацягнула непасільную ношу ў краму, а потым вярнулася за наступным паддонам. Некалькі дзён пасля гэтага ў мяне моцна балеў жывот; Зінаіда нават вадзіла мяне ў мясцовую "булаторыю", падазраючы заварот кішак.

Увечары, калі стаіць сухое ды цёплае ("агурочнае", паводле бабы Зіны) надвор'е, абедзве мае бабулі, расхінуўшы вокны, уладкоўваюцца за сталом. У чайных кубках з прывезенай мною індыйскай заваркай "Тры сланы" (адступны шчодры дарунак маці) плаваюць незвычайна буйныя суніцы, якія я, разумна не афішыруючы гэты факт, збіраю на круглых аблізаных сонцам узгорках за бярозавым гаем, што з'яўляецца адначасова і могілкамі; прачытаўшы некалькі год пасля ў Марыны Цвятаевай: "Кладбищенской земляники вкуснее и слаще нет", я ўзгадала менавіта гэтыя ягады. Нібыта шаманскі бубен каменнага стагоддзя (па гуку і па функцыі), выдае гаўклівыя гукі старэнькае радыё, вулканічна грукоча лядоўня, выклікаючы рэзананснае ляскатанне алюмініевага насценнага рукамыйніка.

"Пасля вайны Акімаўна, памятаеш, за жменю каласкоў у турму пайшла", — узгадвае Вера.

"Так, а страху колькі цярпелі людзі, — адгукаецца яе сястра. — Вось я, памятаю, на сенакос бегла, у двары на ржавы цвік наступіла, нагу наскрозь, крывішчы…"

"І што?!" — жахаюся я.

"Што-што, пасікала на анучку, нагу абкруціла і пайшла дзевак даганяць. Брыгадзір у нас надта злосны быў!"

Вера з разуменнем ківае.

"Гэта нонешнія страху зусім не ведаюць, — працягвае Зінаіда ці то з асуджэннем, ці то з зайздрасцю. — Мужыкі вунь распіліся, а бабы згуляліся. Нашаму чалавеку волі даваць — не, нельга!"

У якасці доказу гэтай сентэнцыі (і ў выхаваўчых мэтах) узгадваецца пляменніца Нінка.

"Іншым разам іду гарод палоць, а яна стаіць у вакне веранды ў поўны рост — у чым маці нарадзіла. Вакно дык на хлігель выходзіць, там практыканты жылі з ветэрынарнага інстытута. Я і агрэла яе матыкай па назе, ды не разлічыла: рассадзіла сцягно, зашывалі потым у булаторыі… ну на ёй як на котцы… Мяне муж за сорак год ніводнага разу аголенай не бачыў, — незразумела ад чаго ўздыхае бабуля Зіна. І ў мой бок: — Беражы, дзеўка, ніжняе вока больш за верхнія два!"

Вось павесяліліся б будысты такой версіі месцазнаходжання трэцяга вока ў жанчыны!

"Чалавек — ён даўжон заўсягды дысцыпліну трымаць, — падсумоўвае Зінаіда. — Сам дык ён што жа? Нуль!"

"А баба — яна яшчэ менш за нуль", — уздыхае Вера.

Асуджана-павучальны матыў шматкроць паўтараецца.

№ 25 25 чэрвеня 2010 г. ЛіМ

Майстэрства, густ... класіка

Напярэдадні Міжнароднага дня абароны дзяцей у Віцебскай абласной філармоніі адбылося закрыццё XXI канцэртнага сезона. Вялікі канцэрт праходзіў у рамках акцыі "Беларусь — гэта мы!". Асноўная ідэя гэтай акцыі — звярнуць увагу грамадскасці на найбольш яркія з'явы нацыянальнай культуры нашай краіны і аказаць падтрымку ў развіцці творчасці беларускіх выканаўцаў.

Па ініцыятыве мастацкага кіраўніка абласной філармоніі кандыдата мастацтвазнаўства Нэлі Мацабярыдзе канцэрт быо прысвечаны 170-годдзю П. Чайкоўскага. Па яе прапанове ўпершыню на вялікай сцэне філармоніі разам з прафесійнымі музыкантамі выступалі юныя таленты Віцебшчыны, якія ўпрыгожылі, далі каларыту акадэмічнай скіравананасці канцэрта. Да месца прыгадаць словы Пятра Ільіча: "Кветкі, музыка і дзеці — ёсць лепшае ўпрыгажэнне жыцця". Нездарма з-пад пяра гэтага выбітнага музыканта і чалавека, які любіў дзяцей, выйшаў у свет цудоўны альбом фартэпіянных мініяцюр. Каб дастойна выконваць музыку знанага кампазітара, трэба валодаць дастатковым майстэрствам, тонкім густам і стараннасцю. Пра гэта добра ведаюць не толькі сталыя музыканты, але і юныя выканаўцы.

Музыку П. Чайкоўскага прадставіў самы малады ўдзельнік канцэрта вучань другога класа гімназіі № 3 імя А. Пушкіна Максім Гарлачоў (клас С. Фёдаравай). Ён дынамічна, з вытрыманым пачуццём рытму і формы ў цэлым выканаў "Песню жаўрука" з "Дзіцячага альбома". Трэба адзначыць яшчэ аднаго выступоўцу — Дзяніса Угорціна (клас Г. Лаеўскага), навучэнца чацвёртага класа гэтай жа гімназіі, лаўрэата рэспубліканскага конкурсу імя І. Жыновіча, які выканаў на баяне "Сентыментальны вальс". Некаторыя скептыкі здзівіліся б, як на баяне, народным інструменце, можна ўвасобіць музыку Чайкоўскага. Але юны музыкант так выразна і пранікнёна выканаў на тульскім "Рубіне" гэты папулярны вальс, што слухачы былі вельмі ўражаны. Пачуццё фразіроўкі і тэхніка мехавядзення, штрыхі і перадача стылю і формы твора — усё было ў выступленні таленавітага музыканта.

У канцэрце прагучала "Сумная песня" ў выкананні струннага камернага ансамбля (мастацкі кіраўнік і дырыжор У. Бяляўскі). Уладзімір Бяляўскі — малады і перспектыўны дырыжор, але малы колькасны склад струннай групы не дазваляе раскрыць палітру гучання і пашырыць рэпертуарны план калектыву. Віцебскай філармоніі вельмі не стае пастаяннага складу камернага аркестра з кантрабасамі і групай медных і драўляных духавых інструментаў. Мы ганарымся сваім горадам, другой культурнай сталіцай Беларусі, але ў ім няма годнага камернага аркестра і камернага хору, як у іншых абласных цэнтрах. А гісторыя развіцця музычнай культуры Віцебска бярэ пачатак яшчэ з дарэвалюцыйнага перыяду і стварэння Беларускай ССР. Тут была народная кансерваторыя, сімфанічны аркестр і харавая капэла М. Анцава, оперная трупа. Мы таксама ганарымся цэнтрам культуры "Славянскі базар у Віцебску",

але важна, каб жанр класічнай музыкі не быў другасным, працягваў класічныя традыцыі не толькі мастакоў, але і сур'ёзнага духоўнага развіцця нашых гараджан у плане класічнай музыкі.

Вяртаючыся да тэмы канцэрта, прыгадваюцца словы Д. Шастаковіча: "Са стагоддзя ў стагоддзе, з пакалення ў пакаленне пераходзіць наша любоў да Чайкоўскага, да яго выдатнай музыкі". Музыка П. Чайкоўскага заўсёды з намі, як проза Л. Талстога, паэзія А. Пушкіна, незалежна ад дня нараджэння і юбілейных дат. І няма выканаўцы, якога яна не пакарыла б сардэчнасцю і душэўнай спагадлівасцю. У выкананні салісткі Алены Гракавай (сапрана) прагучалі рамансы на вершы Л. Мэя "Канарэйка" і А. Фета "Я тебе ничего не скажу" (канцэртмайстар Таццяна Шахрай). А. Гракава унікальная ў выкананні камернай вакальнай музыкі. Як і ўсе таленты, мастацтва камерных спеваў даецца ад Бога. Выкананне камернай вакальнай музыкі і опернай не адно і тое ж. Прачытанне любой вакальнай мініяцюры патрабуе асаблівага падыходу. Тут абмежаванне сэнсавага зместу славеснага тэксту, хуткага і канкрэтнага раскрыцця вобраза, перадача і разуменне пачуцця формы вакальнай мініяцюры, асаблівага пеўчага гукаўтварэння "на ўсмешцы", нефарсіраванага гуку.

Але галоўнае, што адрознівае спявачку, — серабрысты тэмбр голасу з мяккай атакай гуку, яснай і выразнай дыкцыяй, адметнасцю выканання, высокай ступенню артыстызму.

Вельмі цікава, нават па-новаму, адкрылася перад віцяблянамі салістка Аксана Новікава (сапрана). Яна працуе ў філармоніі каля дзесяці год, і яе ведаюць як драматычнае сапрана. Але ў гэтым канцэрце Аксана выявіла сябе як лірычнае сапрана, выканаўшы арыёза Іяланты з аднайменнай оперы, раманс "Я ли в поле да не травушкой была" на вершы І. Сурыкава і "То было раннею весной" на вершы А. Талстога (канцэртмайстар Любоў Гудзь).

Цікавым было выступленне саліста філармоніі Леаніда Кажарскага (тэнар), які шмат гадоў працаваў у Саратаўскім тэатры оперы і балета. У Віцебскай філармоніі ён з 1989 года, з моманту яе заснавання. Вобразы музыкі П. Чайкоўскага сталі вызначальнымі ў творчасці Л. Кажарскага: пранікнёна, з разуменнем годнасці і высакароднасці прагучалі арыёза з оперы "Яўгеній Анегін" і Песня Вакулы з оперы "Чаравічкі". З вытанчаным пачуццём ансамбля была выканана "Элегія" (опус 48, № 3) струнным трыо ў складзе Галіны Шнітман (скрыпка), Наталлі Пятышавай (віяланчэль) і Дар'і Пятровай (фартэпіяна).

Пралог і фінал канцэрта быў аздоблены выдатнай харэаграфіяй з балетаў "Лебядзіное возера" і "Шчаўкунчык" у выкананні заслужанага аматарскага калектыву ансамбля класічнага танца "Піруэт" (мастацкі кіраўнік І. Пчолкіна). Шмат гадоў назіраючы за прафесійным ростам гэтага калектыву, вядомага не толькі ў Беларусі, але і за яе межамі, сама сабой напрошваецца думка, што надышоў час у Віцебску адкрыць філіял Беларускага дзяржаўнага харэаграфічнага каледжа з перспектывай стварэння прафесійнага балета.

Музыказнаўца Кацярына Кажарская адмыслова анансавала кожнае выступленне, распавядала слухачам, што ўся музыка Чайкоўскага нарадзілася ад яго вялізнай любові да жыцця, да людзей, якія былі вакол яго, да прыроды, фальклору і народнай песні, якую кампазітар называў "найкаштоўнейшым вобразам народнай творчасці". А завяршыла яна вялікі канцэрт-прысвячэнне словамі музычнага крытыка А. Асоўскага: "...Колькі б мы ні любілі Чайкоўскага, усё роўна гэтага мала, бо музыка яго — лепшы, духмяны і самы поўны квет славянскага сэрца".

Барыс КАЖЭЎНІКАЎ

На здымку: салістка філармоніі Аксана Новікава, канцэртмайстар Любоў Гудзь.

Фота аўтара
г. Віцебск

Радуемся разам

"Да Радзівілаў" выпраўляюцца сёння артысты Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Беларусі: 25 і 26 чэрвеня ў старажытным Нясвіжы яны ладзяць новае свята — "Вечары беларускай оперы і балета ў замку Радзівілаў". Гэта супольная культурная акцыя тэатра і Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж". Сёння ўвечары

ва ўнутраным дворыку радзівілаўскага замка, дзе абсталявана сцэна і глядацкія месцы на 500-700 чалавек, мае адбыцца паказ оперы Я. Голанда "Чужое багацце нікому не служыць" (група стваральнікаў і ўдзельнікаў гэтага спектакля, пра які мы ўжо неаднойчы пісалі, адзначана спецыяльнай прэміяй Прэзідэнта Беларусі за 2009 год). Заўтра ў гарадской ратушы — канцэрт "Мелодыі кахання" з удзелам вядучых оперных салістаў. А ўвечары — прэм'ера балета "Шапэніяна" і гала-канцэрт "Шэдэўры сусветнай опернай класікі ў замку Радзівілаў".

Упершыню за час існавання Маскоўскага пасхальнага фестывалю, заснаванага 8 гадоў таму па ініцыятыве і пад мастацкім кіраўніцтвам маэстра Валерыя Гергіева, запрашэнне да ўдзелу ў гэтым прэстыжным форуме атрымаў творчы калектыў з нашай краіны. Такім чынам, сёлета сярод музыкантаў сусветнай велічыні былі прадстаўлены Дзяржаўны камерны хор Рэспублікі Беларусь, якім кіруе Наталля Міхайлава. Ён выступіў у харавой, дабрачыннай і рэгіянальнай

праграмах IX Маскоўскага пасхальнага фестывалю, прадставіўшы публіцы свае інтэрпрэтацыі ўзораў духоўнай класікі, а таксама пазнаёміў вялікае кола расіян з нашай нацыянальнай харавой культурай, выканаўшы разнастайныя апрацоўкі самабытных народных песень і арыгінальныя аўтарскія творы беларускіх кампазітараў. Гэты факт Н. Міхайлава паведаміла журналістам падчас правядзення Асамблеі харавога мастацтва ў межах фэсту "Музы Нясвіжа-2010", адзначыўшы, што многія расійскія калегі не проста зацікавіліся, а нават захапіліся творчасцю беларускіх артыстаў-харавікоў і выказалі жаданне прыехаць у Мінск, бліжэй пазнаёміцца з нашай спеўнай культурай.

Лана ІВАНОВА

На здымках: удзельнікі оперы "Чужое багацце нікому не служыць" падчас яе прэзентацыі ў радзівілаўскім замку ўлетку 2009 года; мастацкі кіраўнік Дзяржаўнага камернага хору Беларусі Наталля Міхайлава.

Фота Віктара Кавалёва і аўтара

Вяртанне «Шапэніяны»

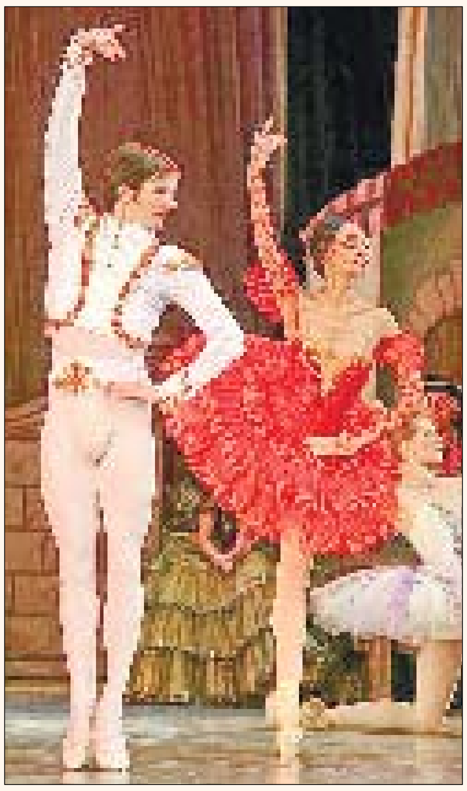
Выдатны піяніст і кампазітар Фрыдэрык Шапэн з'яўляецца ўвасабленнем у музычным свецe эпохі рамантызму, якая пакінула адметны след у развіцці мастацтва. Свой унёсак у сусветнае святкаванне сёлетняга юбілею Шапэна зрабіў, як вядома, і Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы і балета Беларусі. На яго сцэне адбылася прэм'ера знакамітай "Шапэніяны" М. Фокіна (мастацкі кіраўнік пастаноўкі — Ю. Траян, балетмайстар-пастаноўшчык — Т. Яршова, сцэнаграфія і касцюмы К. Булгакавай, музычны кіраўнік — А. Лясун).

Прэм'еру гэтую можна назваць і вяртаннем, бо беларускім гледачам "Шапэніяна" ўжо вядома па ранейшых пастаноўках (пра што "ЛіМ" распавядаў 28.05.2010 г. — Рэд.). Доўгі час гэты балет ішоў на акадэмічнай сцэне ў яго класічнай рэдакцыі, а у 1994 г. адбылася прэм'ера ў пастаноўцы Л. Кунаковай на сцэне тагачаснага Беларускага дзяржаўнага тэатра музычнай камедыі. І сёння, больш як праз 100 год з часу першай пастаноўкі М. Фокіным, "Шапэніяна" працягвае захапляць сваёй летуценнасцю і вытанчаным стылем.

"Рамантычная мроя", як называў свой балет сам Міхаіл Фокін, уяўляе сабой харэаграфічную паэму, фактычна бессюжэтны балет-стылізацыю, вобразы якога навеяныя лірызмам музыкі Шапэна і харэаграфіяй, канцэпцыяй рамантычнага балета. "Шапэніяна" структурна складаецца з невялікіх жанравых сцэн, кожнай з якіх адпавядае пэўны твор Шапэна — пяшчотны вальс, какетлівая мазурка альбо прэлюдыя. Яны не звязаныя звыклай логікай развіцця сцэнічнага дзеяння — яе замяняе агульная ідэя, канцэпцыя спектакля, пазычаная менавіта з традыцый рамантычнага балета. У аснове ж сюжэта кожнага балета эпохі рамантызму знаходзіліся ў той ці іншай ступені адносіны паэта (творчага чалавека ўвогуле) з яго музай, творчыя пакуты і памкненні, таму і свет рамантычных балетаў быў населены сільфідамі, вілісамі, ундзінамі ды іншымі нерэальнымі істотамі, чароўнымі, але недасягальнымі, як ідэал гармоніі і прыгажосці, да якога імкнецца кожны мастак. У аснове "Шапэніяны" — ярказ увасабленне гэтага напаўказачнага свету мрояў і памкненняў да ідэалу: малады Паэт і летуценныя сільфіды, яго музы, мары, лунаюць у танцы — то гарэзлівым, то пяшчотным. Галоўным упрыгажэннем балета рабіліся вытрыманы вытанчаны стыль, непасрэдная абаяльнасць і эстэтыка рамантычнага балета, што М. Фокін змог дакладна перадаць у сваёй харэаграфіі.

Беларуская "Шапэніяна" прадэманстравала імкненне захаваць усе лепшыя рысы класічнай рэдакцыі і адкрыла перад гледачамі маляўнічую паляну ў блакітна-зялёным лесе, асветленым промнямі заходзячага сонца, размешчаныя ў вытанчаным і далікатным рытме групы кардэбалета, апранутага ў стылі М. Тальёні. Мяккія лініі малюнка задніка і куліс адпавядаюць лірычнасці музыкі і пявучасці, цякучасці танца, маляўнічыя групы кардэбалета ствараюць усё новыя малюнкі на сцэне і нібы самі з'яўляюцца рухомай, адухоўленай часткай дэкарацый, надаюць асаблівую абаяльнасць сцэнічнаму дзеянню. На жаль, часам балерынам не хапала неабходнай сінхроннасці ў выкананні, з-за чаго крыху зніжалася агульнае ўражанне. Вядучыя партыі на прэм'ерным спектаклі выконвалі знаныя салісты: Ірына і Алег Яромкіны, Людміла Кудраўцава, Кацярына Алейнік, Валерыя Вапнярская, Наталля Рабцава. Найбольш выразна і арганічна выглядала ў балеце Л. Кудраўцава, якой увогуле ўласцівыя лірызм і тонкая пяшчотнасць выканання; яе паветраныя арабескі і скачкі вылікалі адчуванне празрыстасці, "бязважкасці" балерыны. Вылучалася таксама І. Яромкіна, якая калі-нікалі стварала ілюзію паветранасці і прывіднасці свайго танца. Цяжка знайсці прычыны для нараканняў на адрас і іншых артыстаў, асабліва К. Алейнік, чыё выкананне вылучала пэўная свежасць і какетлівы настрой. Аднак асноўным недахопам усіх выканаўцаў, як і спектакля ўвогуле, падалося недастатковае адчуванне і передача стылю эпохі, першаасновы балета.

Тым не менш, сам зварот тэатра да "Шапэніяны", класічнага ўзору харэаграфіі пачатку ХХ стагоддзя, з'яўляецца ўдалым не толькі з нагоды святкавання 200-годдзя Ф. Шапэна. Пастаноўка класікі, асабліва ў выпадку, калі яна высакаякасная, амаль заўсёды гарантуе поспех і дазваляе пазбегнуць абвінавачванняў у благім гусце. Да таго ж, беларускі балетны тэатр заўжды пазіцыянаваў сябе ў якасці захавальніка класічных традыцый. А вось пэўнай навацыяй для балетнай трупы будзе заўтрашні паказ "Шапэніяны" на адкрытай "радзівілаўскай" сцэне ў Нясвіжы.

Кацярына ЯРОМІНА

Уражанне

Пра каханне. Апошняе…

Збылося абяцанне мастацкага кіраўніка Рэспубліканскага тэатра беларускай драматургіі Валерыя Анісенкі, дадзенае летась на юбілеі драматурга Анатоля Дзялендзіка — уключыць у рэпертуар у адну з яго п'ес. Тэатр паставіў п'есу "Лета", а спектакль атрымаў назву "Яго апошняе каханне (Лета)". Сама назва інтрыгуе, пастаноўку хочацца паглядзець...

Ці можа быць нешта больш трагічнае, чым любоў да СМЕРЦІ, як каханне да ЖАНЧЫНЫ, якую галоўны герой упэўніве ў тым, што шчасце любіць, кахаць, дарыць жыццё, быць маці — больш цудоўна, чым спрадвек забіраць жыцці? Менавіта гэтае пытанне ўзнімае А. Дзялендзік, каб раскрыць сэнс жыцця ў яго дзейнай праяве: сёння кахаць, сёння дарыць свае пачуцці сябрам, родным, любым...Частку сцэны займае бальнічны ложак, на ім — Мікалай Мікалаевіч, галоўны герой: сёння літаратар, у мінулым — доктар-псіхіятр. Побач завіхаецца маладзенькая медсястрычка. Пацыент заводзіць размову пра тое, што і хвораму хочацца зямнога кахання, чалавечага цяпла, той жа чаркі... А сястрычка спрабуе пераканаць, што хвораму ўсё гэта нельга, трэба папраўляцца, і тады... А што тады?.. Часам замест сталага чалавека на сцэне з'яўляецца малады, рухавы, усмешлівы, захаканы ва ўсіх і ўсё, перапоўнены пачуццём гумару. Жыццё бруіць, героі жывуць надзённым, спрачаюцца... І раптам зноў — ложак і хворы чалавек на ім... Калі-нікалі галоўны герой і яго душа — побач: спрачаюцца, успамінаюць...

Рэжысёр-пастаноўшчык Венедыкт Расстрыжэнкаў таленавіта ўвасобіў усё гэта на сцэне. Менавіта ён прапанаваў такі ход, як падваенне асобы галоўнага героя Мікалая Мікалаевіча, даўшы магчымасць артыстам Віктару Багушэвічу і Генадзю Гаранскаму зрабіць вобраз шматгранным. Іх персанаж перажывае каханне да маладой асобы, сустрэчы з сябрамі; дадаюцца гумар і тонкая іронія ад аўтара. Незабыўнае ўражанне робіць рака забыцця Лета ў выкананні Людмілы Сідаркевіч. Трэба адзначыць сцэнаграфію Дар'і Волкавай, музычнае афармленне Цімура Калiноўскага, пластыку ў пастаноўцы Вольгі Скварцовай, работу мастака па святле Сяргея Цыпкіна, камп'ютэрную графіку Таццяны Нікеенкі.

"Каханне перамагае смерць: такі лейтматыў спектакля, — кажа Анатоль Дзялендзік. — Мая гераіня Лета шчаслівая ад таго, што закахалася ў простага смяротнага. Яна адмовілася ад магчымасці заставацца бессмяротнай, хоча нарадзіць дзіця і прайсці з каханым адным шляхам да скону. Як зазначыў адзін з класікаў, не верыць у неўміручасць душы толькі той, хто ніколі сур'ёзна не думаў пра смерць. І Платон гаварыў пра тое, што душа чалавека неўміручая. Праўдзівы мудрэц разумее смерць як пачатак новага жыцця..."

Праз гэтую тэатральную прэм'еру мы спрычыняемся да мудрасці драматурга, які многае зведаў у жыцці. Анатоль Дзялендзік — удзельнік Вялікай Айчыннай вайны, яе юны партызан. Хлопчыкам пазнаў усе цяжкасці ліхалецця. Быў ад'ютантам у Героя Савецкага Саюза, партызанскага генерала Васіля Іванавіча Казлова. Многія факты з жыцця галоўнага героя спектакля — аўтабіяграфічныя. Ён псіхіятр і пісьменнік, драматург, спектаклі паводле яго п'ес ішлі ў больш як сотні тэатраў СССР. Паводле яго сцэнарыя зняты кінафільм "Анастасія Слуцкая". Ды і цяпер ідуць спектаклі паводле п'ес Анатоля Дзялендзіка — у тэатрах Бабруйска, Мазыра. І вось — прэм'ера ў сталіцы...

Валянціна СМАНЦАР

У Астравецкай дзіцячай школе мастацтваў наладзілі юбілейную мастацкую выстаўку дзвюх сясцёр Стурліс — Тарэсы Вароновіч ды Ірэны Герасім.

Палёт да мары

Яны падобныя, як могуць быць падобныя толькі двайняты: з аднолькавымі рысамі твару, паставамі, рухамі і нават усмешкамі. І галоўнае — з аднолькавым на ўсё жыццё захапленнем: жывапісам.

Прафесіі ў адной і другой зусім зямныя: Тарэса працуе настаўніцай у вясковай школе, Ірэна — на чыгунцы ў Літве. Але прафесія, якая дае кавалак хлеба надзённага, і справа жыцця не заўсёды і не ва ўсіх супадаюць. Такой справай жыцця для сясцёр Стурліс з маленства і да сённяшняга дня з'яўляецца маляванне.

На выставе змясцілася толькі невялікая частка іх жывапісных работ. А некаторыя — як, да прыкладу, роспісы касцёлаў, зробленыя Тарэсай Іосіфаўнай — паказаць тут проста немагчыма. Творы Ірэны ўвогуле прадстаўленыя пераважна фотарэпрадукцыямі: перавезці карціны цераз дзяржаўную мяжу досыць складана. Але і тое, што ёсць у экспазіцыі, дае яскравае ўяўленне пра талент абедзвюх сясцёр, пра манеру пісьма, прыхільнасці кожнай. І тыя, хто пазнаёміўся з творчасцю Тарэсы ці Ірэны раней, і тыя, для каго выстаўка сталася адкрыццём іх як жывапісцаў, былі аднадушныя: карціны мастачак надзвычай светлыя — нават калі адлюстравана бура на моры або цёмная лясная рачулка, што праглядае праз засень густых дрэў. І вельмі гарманічныя — як і самі мастачкі.

На адкрыццё выстаўкі прыйшлі сябры Тарэсы ды Ірэны, прыхільнікі іх таленту дый усе, хто цікавіцца падзеямі культурнага жыцця раёна. Для некага гэтая юбілейная дэманстрацыя творчых дасягненняў сталася яшчэ адным чаканым спатканнем з творчасцю даўно знаёмых аўтараў. Хтосьці зрабіў для сябе адкрыццё: аказваецца, і сярод нас ёсць такія цікавыя, глыбокія мастакі!

Хоць Тарэса і кажа, што больш за ўсё любіць пісаць партрэты, аснову выстаўкі склалі пейзажы, якія займаюць асаблівае месца ў творчасці сясцёр Стурліс. "Свет гэтак хутка мяняецца, родныя, блізкія мясціны знікаюць, змяняюць сваё аблічча — і вельмі хочацца іх адлюстраваць на палатне, пакінуць для жыцця вечнага", — прызналася Тарэса. І яе меркаванне пацвярджаюць карціны: іншай ужо стала і "Дарога дадому", інакш выглядаюць і "Хутар Засценак", і возера Снігяны...

Ранейшай — і, здаецца, вечнай! — застаецца толькі "Дарога да мары": пара коней, палевы і гнеды, імчаць па жытнім полі – кожны мускул напружаны, здаецца, вось-вось, адарвуцца скакуны ад зямлі і ўзляцяць — насустрач сонцу.

Амаль як сёстры Тарэса Варановіч ды Ірэна Герасім у памкненні да мары...

Ніна РЫБІК

На здымку: гераіні вернісажа — сёстры Стурліс.

г. Астравец

Заўтра — прэм'ера «Мефіста»!

26 і 30 чэрвеня ў Беларускім дзяржаўным акадэмічным музычным тэатры адбудуцца паказы новай пастаноўкі балета "Мефіста", які ўпершыню з'явіўся на гэтай сцэне восем гадоў таму, вылікаў цікавасць у гледача, падабаўся выканаўцам, але з-за збегу розных акалічнасцей праіснаваў у рэпертуары толькі каля трох гадоў.

Новае кіраўніцтва БДАМТ, скіроўваючы ўвагу на пашырэнне жанравай палітры тэатра, падтрымліваючы лепшыя ўзоры класікі, важнае значэнне надае развіццю айчыннага музычнасцэнічнага мастацтва. І ў рэчышчы сённяшняй рэпертуарнай палітыкі нарадзілася прапанова да калектыву: успомніць арыгінальную, незаслужана забытую, работу.

Стваральнікі спектакля "Мефіста" і артысты тэатра, асабліва тыя, хто памятае пастаноўку 2002 года, з энтузіязмам узяліся за працу. Кампазітар Уладзімір Кандрусевіч, лібрэтыст Юлія Чурко, яе сааўтар і балетмайстар-пастаноўшчык Уладзімір Іваноў, дырыжор-пастаноўшчык Мікалай Макарэвіч адмовіліся ад простага ўзнаўлення, капіравання колішняга спектакля і прапанавалі новую версію. Цяперашні вобразны свет балета "Мефіста" (Разбуральнік Душ)" адышоў ад зямных рэалій, спароджаных сучаснай камерцыялізацыяй і агрэсіўным, дэгуманізаваным бізнесам, наблізіўшыся да спрадвечнага і невытлумачальнага свету містыкі.

Зрэшты, пра новы твор мы больш падрабязна і грунтоўна пагаворым пасля прэм'еры, галоўныя партыі ў якой выканаюць Віталь Краснаглазаў (Мефіста), Рыгор Крукоўскі (Юнак), Рына Івакіры (Марго).

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

Слова краязнаўцы

Ігар Гатальскі з Мінска разважае пра важнасць вывучэння ваколіц сталіцы:

— Вандруючы па Беларусі, я зразумеў, што на нашай зямлі ёсць шмат цікавых мясцінаў, але часам яны знаходзяцца дастаткова далёка, і туды складана трапіць. А паколькі я жыву ў Мінску, лагічным з'явілася імкненне даследаваць ваколіцы нашай сталіцы, бо яны паступова страчваюць свой першапачатковы выгляд, асучасніваюцца, пераратваюцца ў лецішчы, ці іх Мінск паціху "забірае". Дзякуючы пошукам у бібліятэках, гутаркам з мясцовымі жыхарамі, я паступова даведваўся пра лёс многіх помнікаў. Сабраў і шмат інфармацыі, якая можа быць карыснай хіба толькі людзям дапытлівым, якім цікавы кожны каменьчык, — падмурак разбуранага храма, крыж на вясковых могілках, магіла вядомага чалавека, панскі помнік, які адрозніваецца ад астатніх надмагілляў.

Масавы турыст, чалавек, не знаёмы з гісторыяй Мінска, які трапляе ў наш горад, не адчувае яго амаль тысячагадовай гісторыі. Ёсць тут адасобленыя куточкі — Траецкае прадмесце, Верхні горад, але чалавек старонні можа і не адчуць подыху гісторыі. У ваколіцах Мінска захаваліся старажытныя сядзібы: Лошыца (ужо ўвайшла ў горад), Прылукі, палац Чапскіх, Смілавічы. І менавіта ў гэтых мясцінах раскрываецца дух гісторыі, хай не дзяржаўнага маштабу, але якраз нашай Мінскай "правінцыі".

Мінск цікавы і ў археалагічным аспекце. Каля сталіцы праходзіць вялікі чарнаморска-балтыйскі водападзел, на вяршыні якога шмат курганных могільнікаў, асобных курганоў. Гэта менавіта той кавалачак шляху з варагаў у грэкі, які тысячу год таму павінен быў пераадольвацца па сушы. Апошнім часам даведаліся пра лінію Сталіна, якая цягнецца 140 км ад Плешчаніц да Станькава. Шмат засталося дотаў, якія часткова знаходзяцца ў занядбаным стане, часткова пераўтвораны ў музеі. Гэта дастаткова цікава, бо дазваляе вывучыць некаторыя аспекты фартыфікацыі.

Вынікам маёй даследчай працы стаўся турыстычны краязнаўчы даведнік "Мінскія ваколіцы". Гэта карта, на якой паказаны сядзібы, калі ад іх штосьці засталося, курганы, могілкі, іншыя не вельмі вядомыя мясціны, — сапраўдны дапаможнік для энтузіястаў, якія імкнуцца больш даведацца пра гісторыю роднага краю. І папулярнасць даведніка паказвае, што такіх людзей шмат.

У дапамогу вандроўніку

Зусім нядаўна ў выдавецтве "Квадраграф" пабачыў свет краязнаўчы атлас-даведнік "Паўночная Беларусь".

На картах раёнаў Віцебскай вобласці і прылеглых рэгіёнаў пазначаны не толькі папулярныя мясціны, што звычайна ўключаюцца ў даведнікі такога кшталту: храмы, сядзібы, рэшткі маёнткаў. Увага падарожнікаў звяртаецца і на звесткі пра месцазнаходжанне валуноў, якія або аб'яўлены помнікамі прыроды або самі па сабе з'яўляюцца каштоўнымі і заслугоўваюць пашаны, і на крыніцы, і на тыя мясціны, што не вельмі вылучаюцца эстэтычна, але нясуць у сабе магутную духоўную энергетыку.

Даведнік "Паўночная Беларусь" з'яўляецца своеасаблівым працягам праекта, пачаткам якому стаўся атлас "Цэнтральная Беларусь" (Мінская вобласць і часткова суседнія раёны).

Марына ВЕСЯЛУХА

Наведвальнікам Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту ў вёсцы Азярцо пашчасціла стаць відавочцамі і непасрэднымі ўдзельнікамі "Вяселля ў Малінаўцы". На свежым паветры, на вясковых вуліцах музея віравала весёлая стыхія свята, яна захапіла ўсіх прысутных, так што гледачоў тут не было — усе з ахвотай і захапленнем сталі персанажамі "Вяселля".

Вяселле ў Малінаўцы

Прыгоды змянялі адна адну, а падзеі 1920-х гадоў захапілі і нашых сучаснікаў. На вясковых вулачках музея-сядзібы "ўлада", як і ў вядомым фільме, змянялася літаральна на вачах — прыходзілі "чырвоныя", іх змянялі "белыя", пасля валадарылі "анархісты". У натоўпе "сваіх" людзей зявіхалася Трындычыха, пільна сачыў за зменай улад вясковы староста Нічыпар, сваімі чырвонымі штанамі з лампасамі ўражваў "знаходка для шпіёна", ад'ютант Папандопула. Ен вёў запіс у белае войска, прытрымліваючы на баку вялізны пачак "мільённых" купюр для падтрымкі ініцыятывы. Дамы ўсіх узростаў ахвотна запісваліся ў "бабскі батальён", якім натхнёна кіраваў Яшка-артылерыст. Сваімі подзвігамі выклікаў захапленне чырвонаармеец Назар Дыла. За "чырвоных" шчыра і бясстрашна "змагаліся", размахваючы шаблямі, хлапчукі і дзяўчынкі з "сакрэтнага дзіцячага штаба". Разам з дарослымі яны шукалі скарб пана Чэчэля.

Музейны конь-прыгажун вазіў на падводзе прадстаўнікоў усіх кірункаў з адной пляцоўкі на другую. І ўсюды наведвальнікаў музея чакалі захапляючыя падзеі, жарты, гучалі песні, праходзілі розныя спаборніцтвы.

"Вяселле ў Малінаўцы" ўдалося на славу, — выказаў агульнае меркаванне адзін з удзельнікаў свята. — Нічога падобнага я не бачыў. Мне проста пашанцавала, што свой выхадны я правёў у гэтым музеі".

Свята было арганізавана супрацоўнікамі Беларускага дзяржаўнага музея народнай архітэктуры і побыту. А само "вяселле ў Малінаўцы" таленавіта і незабыўна правялі артысты творчага калектыву "Майстэрня ўражанняў".

Ларыса САЛОДКІНА

На здымках: фрагменты свята.

Фота аўтара

Засвір

Вёска Засвір у Нарачанскім краі — невялічкая. Тым не менш, для замежных гасцей яна прыцягальная. У прыватнасці, немецкія турысты стараюцца абавязкова наведваць могілкі сваіх суайчыннікаў, якія загінулі ў Першую сусветную вайну. Але ж галоўная прынада для турыстаў — размешчаныя тут касцёл і маляўнічыя рэшткі кляштара.

Храм

— Толькі адно цяпер трымае Засвір ды людзей аб'ядноўвае — гэта касцёл, — запэўнівае старэйшына вёскі Тадэвуш Казіміравіч Худы. — І пенсіянеры ў храм імкнуцца, і моладзь трохі ходзіць, і з суседніх вёсак завітаюць. У нас два фэсты: на Троіцу позна вясной, як усеюцца ўсе, і на Юзафата — як убяром з поля. Памятаю з маленства, калі рабілі ў касцёле фэст, з усёй акругі збіраліся людзі, прыязджалі на конях. У кожнага ў вёсцы былі госці. Ішоў і гандаль: прывозілі пернікі, абаранкі, сухарыкі розныя. А дзецям малым так хочацца купіць! Дык яек сабраў, прадаў — і ўжо з цукеркамі.

Зазірнём у мінулае: гісторыя мясцовага храма вядзе да 1713 — 1714 гадоў, калі на грошы ўладальнікаў Зяновічаў былі пабудаваны мураваны кармеліцкі касцёл і кляштар. У 1862 годзе касцёл перарабілі ў царкву. А за польскім часам, у 1919 годзе, яго вярнулі каталікам.

З храмам звязана сумнае паданне пра трагічную гібель архітэктара (або фундатара) касцёла. Краязнаўца з Мядзельшчыны Іван Драўніцкі запісаў дзве яго версіі. Паводле адной — фундатар не ўтрымаўся на лесвіцы, калі разам з архітэктарам палез здымаць драўляны вянок, што павесілі над крыжам над галоўным франтонам у знак заканчэння работ. Паводле другой, больш рамантычнай, — архітэктар Адам палез на вышыню толькі што пабудаванага касцёла папраўляць плакат з надпісам "Гэты касцёл

пабудаваны ў гонар жонкі Яніны".

Так яно было ці не, цяпер не скажаш. Але памяць пра тыя падзеі засталася не толькі на ўзроўні падання. Яшчэ колькі дзесяткаў год таму тут захоўвалася і мумія — забальзамiраваныя астанкі чалавека.

— Расказвалі, што ляжала мумія ў шкляной труне, але ў вайну немцы забралі труну для нейкага свайго забітага афіцэра, пераклалі ў драўляную, — дадае Тадэвуш Казіміравіч.

У савецкі час даведаліся пра мумію турысты, сталі выносіць фатаграфавацца... У пачатку 1980-х гадоў было вырашана пахаваць яе на мясцовым могільніку, што і было зроблена.

Наогул, з Засвірскім касцёлам, як і з іншымі цікавымі гістарычнымі месцамі, звязана нямала паданняў. У вёсцы расказваюць і пра магчымыя хады пад храмам, і нават пра скарбы, закапаныя пад магутнымі, трохсотгадовымі дубамі.

Ксёндз і паэт

З Засвірам звязана імя паэта, каталіцкага святара Канстанціна Стаповіча (літаратурны псеўданім — Казімір Сваяк), 120-ю гадавіну з дня нараджэння якога адзначылі сёлета. Атрымаў ён прызначэнне ў мясцовы храм у 1920 годзе, стаў першым пробашчам пасля аднаўлення касцёла. Тут практычна і прайшлі астатнія гады жыцця, якое абарвалася ў самым росквіце з-за хваробы (памёр ён у 1926 годзе). Казімір Сваяк вядомы сваёй нацыянальна-адраджэнскай дзейнасцю. Вось і ў Засвіры стараўся ўздымаць статус роднай мовы, выкарыстоўваў яе ў святарскай дзейнасці. Пісаў: "Людзі прывыклі клясці толькі долю сваю і грашыць па-беларуску, вось дзіўным здалося, што можна і хваліць Бога гэтай мовай..." Не дзіва, што вакол Казіміра Сваяка гуртавалася мясцовая моладзь, інтэлігенцыя. Так, з паэтам сябраваў, прыязджаў у госці вядомы мастак Язэп Драздовіч. На памяць пра гэта засталося некалькі малюнкаў, сярод іх і "Сваякоў ганак". На ім — выява ганку, на прыступках якога любіў сядзець святар.

Засвірскі перыяд стаў адметным у творчай біяграфіі паэта. Якраз у гэты час была выдадзена ў Вільні адзіная прыжыццёвая кніга Казіміра Сваяка "Мая ліра".

Прыемна, што мясцовыя людзі захоўваюць памяць пра свайго святара-паэта — у касцёле ёсць памятная шыльда ў яго гонар.

Алесь ВЫСОЦКІ

На здымках: Засвірскі касцёл і муры кляштара.; вось якія магутныя дубы захаваліся ля Засвірскага касцёла.

Фота аўтара

Культура слова

Купля, купец

Пакупка, пакупнік — усё часцей спатыкаюся аб гэтыя словы не толькі ў беларускамоўных газетах, але і ў творах некаторых нашых пісьменнікаў: дзякуй за пакупку, пакажы сваю пакупку, пераборлівы пакупнік... Але ж гэта не нашы, не беларускія словы, яны жыўцом узяты з рускай мовы. Прытым без ніякай патрэбы. Рускае покупать у нас адназначна разумеецца як пакупаць каго-небудзь (дзіця, сабачку) у вадзе. І не больш!

Замест слова покупка ў нас скажуць проста купля: "пакажы сваю куплю", "якая ўдалая купля", "дзякуй за куплю". Чым кепска гучыць гэтае слова ў любым кантэксце? Ды і нашы выдатныя пісьменнікі бралі яго ў свае творы. Я напаткаў яго, прыкладам, у "Сокаах цаліны" Цішкі Гартнага: ("Зрабіў куплю..."), ва ўспамінах "Яшчэ незабытае" Ларысы Геніюш ("Што да дзедавых купляў..."). Тым не менш "Тлумачальны слоўнік беларускай мовы" падае слова купля толькі як "дзеянне паводле дзеяслова купляць — купіць". І ўсё! Так бяздумна збядняем мы сваімі ўласнымі рукамі нашу беларускую мову.

Цяпер — пра пакупнік. Чаму цягнуць яго ў нашу мову, калі ў нас ёсць сваё спрадвечнае слова — купец (у розных значэннях)? У тым ліку — як чалавек, які нешта купляе. Звычайным было яно ў гэтым значэнні ў Кузьмы Чорнага: "Вайсковец абагнаў яго і першы ўвайшоў у кухню, а купец гукнуў з ганку прадаўцу..." ("Трыццаць год"), у Івана Мележа: "Етэ ж шчэ не базар, — пераканана прамовіў Чарнушка. — Базар шчэ будзе!.. Купцы самыя шчэ чай дома п'юць..." — "Дз тут ужэ е купец..." — "Мала што е! Мы паглядзім шчэ, хто лепшы купец" ("Людзі на балоце"), у Алены Васілевіч: "Трэба прадаваць Цыганку... Ужо і купцы наведваліся" ("Расці, Ганька"). Падае гэтае слова і "Слоўнік беларускіх гаворак паўночна-заходняй Беларусі", прыводзячы прыклад з Браслаўскага раёна: "Еслі на базары палавіну цаны даець — гэта купец, а еслі і палавіны не даець за тавар — гэта не купец". Ёсць яно і ў "Краёвым слоўніку ўсходняй Магілёўшчыны" Івана Бялькевіча з такім прыкладам: "Купец найшоўся на карову: дзвесце сорак рублёў даець".

З поўначы на поўдзень, з захаду на ўсход як хадзіла, так і ходзіць па Беларусі гэтае слова, жыве сярод людзей, а вучоныя людзі пастараліся спісаць яго з ужытку, прыляпіўшы да яго зняважлівую плямбу "уст.", г.зн. устарэлае. А трохтомны "Русско-белорусский словарь" ужо зусім не пусціў яго на свае старонкі, змушаючы беларусаў ламаць язык і душыцца чужароднымі — пакупнік, пакупка.

Круцячыся ў рускамоўнай стыхіі, мы так звыкаемся з гэтакімі русізмамі, што свае, прыродныя, словы здаюцца ўжо нам "не тымі", нечым зблажэлымі. Што тут казаць, колам воза лягчэй каціцца па добра ўезджаных, хоць і чужых, каляінах, чым зноў зварочваць на заросшыя быллём занядбанасці свае спрадвечныя. Але мы павінны вярнуцца на іх, калі хочам застацца беларусамі. Свае прыродныя словы станучь тады звычнымі і мілагучнымі для нашага вуха, калі не суседняя, а родная мова будзе кожны дзень на вуснах у беларуса.

Кастусь ЦВІРКА

Супрацоўнікі РВУ "Літаратура і Мастацтва" шчыра віншуюць свайго сябра і сталага аўтара, вядомага гісторыка, літаратара і публіцыста, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь Анатоля Мяснікова з 60-годдзем з дня нараджэння і зычаць яму плёну, натхнення, здароўя на доўгія і доўгія гады.

Пазначана словам «Упершыню»…

Верныя сыны Бацькаўшчыны

Многае, вельмі і вельмі многае, сабранае, сказанае ці зафіксаванае гэтым чалавекам, можа і павінна быць пазначана словам "Упершыню". Ён першым прысвяціў асобныя нарысы і даследаванні многім беларускім гарадам і мястэчкам, сабраўшы і апублікаваўшы іх потым у сваіх працах "Падарожжа па Палессі і Беларускім краі", "Беларускія народныя павер'і", "Народныя прыказкі з тлумачэннем паходжання і значэння іх", "Заходнерускія нарысы", "Мазыршчына", "Нарысы Жмудзі", "Паездка ў заходнія губерні" і інш. Яшчэ ў 1845 годзе ён склаў першы слоўнік і граматыку беларускай мовы "Слоўнік і караняслоў беларускай гаворкі"… Першым выказаў думку і пра тое, што менавіта Мінску наканавана ў будучым роля галоўнага горада Беларусі…

На жаль, шчырая, самаахвярная і такая патрэбная нам, беларусам, праца, яе вынікі і тады, у сярэдзіне XIX стагоддзя, і цяпер, на пачатку XXI, у нашым грамадстве зусім не ацэнены. Між тым, высновы і меркаванні Паўла Міхайлавіча Шпілеўскага ў многіх сферах духоўнай дзейнасці — этнаграфіі, краязнаўстве, фалькларыстыцы, прыгожым пісьменстве, публіцыстыцы, тэатральнай крытыцы — па-ранейшаму актуальныя і патрэбныя.

Паходзіў Павел Шпілеўскі з сям'і рэлігійнага дзеяча, а нарадзіўся 12 лістапада 1823 года ў вёсцы Шыпілавічы Бабруйскага павета Мінскай губерні. Для свайго часу малады чалавек атрымаў проста бліскучую адукацыю: у 1843-м скончыў Мінскую духоўную семінарыю, а яшчэ праз чатыры гады — Пецярбургскую духоўную акадэмію. Наступныя гады – з 1847-га па 1853-і — прысвяціў выкладанню славеснасці ў Варшаўскім павятовым духоўным вучылішчы. З 1853-га Павел Міхайлавіч у Пецярбургу — тагачаснай расійскай сталіцы. Там ён выкладаў у Галоўным педагагічным інстытуце, настаўнічаў у школе пры Экспедыцыі падрыхтоўкі дзяржаўных папер. На вялікае няшчасце, жыць яму заставалася вельмі нямнога: у 1861-м, усяго толькі на 38-м годзе жыцця, Павел Шпілеўскі пакінуў гэты свет…

Вялікую ахвоту і прыязнасць да даследавання і вывучэння роднай старонкі Павел праявіў вельмі рана — яшчэ падчас вучобы ў Мінскай духоўнай семінарыі. Ужо пазней у сваёй ці не лепшай і самай бліскучай працы "Беларусь у характарыстычных апісаннях і фантастычных яе казках" ён напісаў: "Мне ўспамінаюцца тыя цудоўныя дні, поўныя радасці, якую нельга апісаць і якая зразумелая толькі таму, хто сам гэта перажыў, дні, калі я спяшаўся на канікулы з губернскага горада ў аддалены павет і мог з поўнай свабодай раз'язджаць па вёсках і сёлах, дзе па нейкай моцнай неўсвядомленай ахвоце да вывучэння народных павер'яў і казак прыслухоўваўся да гукаў гарманічнай, пявучай беларускай мовы, запісваў словы і расказы з вуснаў сялян, баянаў-самавукаў і знахароў, прабіраўся ў беларукія хаты і клеці, знаходзіў задавальненне ў гутарцы за сціплай вясковай трапезай з сівымі старымі і маршчыністымі бабкамі…".

Гэта яны, "сівыя старыя і маршчыністыя бабкі", сталі для зусім яшчэ юнага даследчыка роднай беларускай нацыянальнай культуры самымі першымі і галоўнымі дарадчыкамі, настаўнікамі-практыкамі, старэйшымі сябрамі. Менавіта ад іх пачуў, занатаваў і апрацаваў потым Павел Шпілеўскі тысячы беларускіх слоў, выслоўяў, прыказак і прымавак, сотні казак, паданняў і песень, апісанняў абрадаў, звычаяў, рэлігійных і святочных рытуалаў…

Ён быў ці не самым першым з тых, хто ў мастацка-папулярнай форме пазнаёміў шырокую грамадскасць Расійскай імперыі з багатай вусна-паэтычнай творчасцю нашага таленавітага народа, яго побытам і тагачаснымі ўмовамі жыцця. У згаданай вышэй працы "Беларусь у характарыстычных апісаннях і фантастычных яе казках", у іншых сваіх выданнях Шпілеўскі творча перапрацоўваў і перакладаў на рускую мову шматлікія народныя творы, і найперш — казкі. Менавіта тады, у сярэдзіне XIX стагоддзя, многія беларускія народныя казкі, так бы мовіць, з падачы маладога даследчыка і этнографа, атрымалі вядомасць і шырокае прызнанне на неабсяжных прасторах Расіі.

Яго моцна абурала і ўзрушала тое, што тагачасныя калегі-вучоныя практычна не звярталі ўвагі на вывучэнне побыту беларускага народа. "Нас цікавяць паданні і вераванні старажытных грэкаў і рымлян, мы пішам пра іх норавы, міфалогію, мову, нават балы і абеды, — з гневам пісаў ён, — чаму ж не напісаць аб роднай Беларусі, такой багатай самабытнымі норавамі, міфалогіяй, мовай і, нарэшце, гульнямі і святамі". Звярнуўшыся з такім своеасаблівым заклікам да калег, Павел перш за ўсё сам паказваў прыклад таго, як, у якім кірунку і якімі метадамі можна і трэба працаваць і дзейнічаць.

У 1845 годзе 22-гадовы навучэнец Пецярбургскай духоўнай акадэміі Павел Шпілеўскі перадае Аддзяленню рускай мовы Расійскай Акадэміі навук складзены ім слоўнік беларускай мовы і граматыкі. Свяцілам расійскай славеснасці ён мог спадабацца, а мог і не: з аднаго боку — распрацоўка цікавая; з другога, на іх думку, — не надта актуальная… Як бы тое ні было, аднак і да сённяшняга дня лёс слоўніка невядомы: хутчэй за ўсё, ён "дзесьці" згубіўся ў аналах папер Расійскай Акадэміі. Аднак сам факт наяўнасці яго засведчыў адназначна: малады беларус узяўся за сур'ёзную карпатлівую справу, якая і насамрэч не дужа цікавіла Аддзяленне рускай мовы РАН, але ж была проста неабходная нашаму беларускаму народу.

У наступным, 1846 годзе, Шпілеўскі пачынае друкаваць сваё вельмі важнае і грунтоўнае даследаванне "Беларускія народныя павер'і". Яно выдавалася ажно да 1852 года.

Напрыканцы 1853-га Павел Міхайлавіч нечакана для сяброў і знаёмых пакідае ўтульную, але такую нязвыклую для яго асабіста расійскую сталіцу і накіроўваецца ў падарожжа-экспедыцыю па роднай Бацькаўшчыне. Ён задумаў надзвычай цікавы і незвычайны праект, разлічаны на тры гады. За гэты час Шпілеўскі аб'ездзе і абыдзе з канца ў канец ажно тры беларускія губерні: Гродзенскую, Мінскую і Віцебскую. Адначасова пачынае друкаваць сваё самае галоўнае навуковае і пазнавальнае даследаванне — працу пад назвай "Падарожжа па Палессі і Беларускім краі", якая ўключае 13 гісторыка-этнаграфічных і публіцыстычных нарысаў аб нашай старонцы. Побач з уласнымі ўражаннямі аўтара аб краявідах мы знаходзім і гістарычныя звесткі пра многія населеныя пункты. Апісанне побыту і штодзённага жыцця беларускага сялянства мяжуе з фальклорам — народнымі песнямі, казкамі, паданнямі. І ўсё гэта пададзена арганічна, тонка і надзвычай вобразна.

На працягу трох гадоў — з 1853-га па 1856-ы — Павел Міхайлавіч публікаваў сваю яшчэ адну значную працу — "Беларусь у характарыстычных апісаннях і фантастычных яе казках". 16 нарысаў-раздзелаў, што ўключаны ў яе, дазваляюць яшчэ раз шырэй і глыбей пазнаёміцца з побытам і вуснапаэтычнай творчасцю нашага народа ў сярэдзіне XIX стагоддзя. Дзелячыся ўражаннямі аб трохгадовым падарожжы па Бацькаўшчыне і шматлікіх сустрэчах з землякамі, Шпілеўскі пісаў: "…Я люблю гэтых добрых людзей, я знаходзіў радасць у іх павольнай размове, у іх песнях, прыказках, прымаўках. Колькі новага, невядомага мне за школьнай партай, я даведаўся ў гэтым народным вучылішчы, багатым разнастайнымі прадметамі і навукамі аб роднай зямлі і мове, аб старажытным жыцці-быцці продкаў…".

Усе без выключэння яго творы напоўнены гарачай сыноўняй любоўю да Бацькаўшчыны, да беларускага народа. Павел Міхайлавіч абараняў у іх самабытнасць і права на самастойнае і незалежнае існаванне беларускай мовы, якая, як вядома, у той час асабліва прыцяснялася і пераследавалася нават на спаконвечных беларускіх землях; сцвярджаў і папулярызаваў лепшыя маральныя якасці беларусаў, верыў у іх вялікія магчымасці і невычэрпны патэнцыял. Усё гэта служыла развіццю самасвядомасці і выхаванню пачуццяў асабістай годнасці беларускага народа.

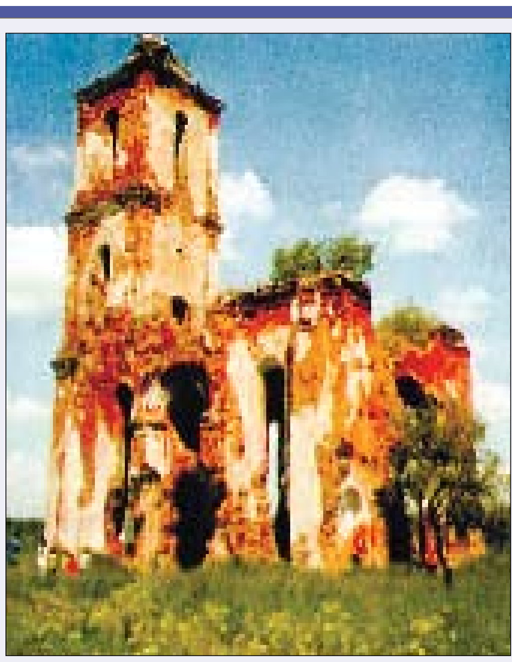
Найбольш спачувальна ставіўся Павел Шпілеўскі да беларускага сялянства, з глыбінь якога ён паходзіў сам. Будучы таленавітым этнографам, пісьменнікам і публіцыстам, ён адзначаў яго працавітасць, уменне пераадольваць цяжкасці, сціпласць, бескарыслівасць… Павел Міхайлавіч пераконваў, што беларусы заўсёды імкнуцца да ведаў, авалодання навукай, мастацтвам, адпрэчваючы гэтым самым пазіцыі рэакцыйнай прэсы аб тым, што наш народ, нібыта некультурны і не імкнецца да адукацыі.

Набыткі і здзяйсненні Паўла Шпілеўскага высока цаніў і паважаў вядомы расійскі літаратар і рэвалюцыйны дэмакрат Мікалай Чарнышэўскі. Гаворачы аб кнізе "Падарожжа па Палессі і Беларускім краі", ён найперш адзначыў яе навуковую каштоўнасць, а ў аповесці Паўла Міхайлавіча "Цыганя" ацаніў "уменне аўтара гаварыць з дзецьмі…". Дарэчы, апроч гэтай аповесці, сярод чытачоў папулярнасцю карысталіся драматычныя творы Шпілеўскага, і перш за ўсё — п'еса "Дажынкі", а таксама многія артыкулы, прысвечаныя тагачаснаму тэатральнаму і літаратурнаму жыццю.

У даследчыцкіх, публіцыстычных і літаратурных творах Паўла Шпілеўскага ўпершыню прыведзены і многія, раней невядомыя, лічбы і факты з гісторыі Вялікага княства Літоўскага, узноўлены іншыя дадзеныя з жыццядзейнасці беларускага народа на працягу папярэдніх дзесяцігоддзяў і нават стагоддзяў. У шырока вядомых тады ў Расійскай імперыі часопісах "Современник", "Сын Отечества", "Пантеон", "Иллюстрация", газеце "Русский мир" і іншых перыядычных выданнях Павел Міхайлавіч выступаў не толькі пад сваім сапраўдным прозвішчам, але і пад псеўданімамі Драўлянскі, Барон Ікс, Знаёмы чалавек. Ён узнімаў і аналізаваў многія вострыя і актуальныя праблемы грамадскага, палітычнага і культурнага жыцця сваёй Бацькаўшчыны. І нельга не пагадзіцца з высновамі асобных даследчыкаў аб тым, што з часоў Францыска Скарыны тэма беларускага патрыятызму не гучала з такой зычнасцю і грамадзянскім пафасам, як у ягонай творчасці — надзвычай змястоўнай і разнастайнай.

У "Падарожжы па Палессі і Беларускім краі" наш слынны зямляк пісаў: "У гады маленства я і не ўяўляў, што некалі, гадоў праз дваццаць, буду вывучаць, ці, дакладней, давучваць, родную сваю мову і дзеля гэтага падарожнічаць па тых самых мясцінах, якія такія дарагія для мяне ўспамінамі аб шчаслівым мінулым. Цяпер надышла для мяне пара выкарыстаць дзіцячае знаёмства з гэтай старажытнарускай мовай, на якой гаварылі галоўныя плямёны славяна-рускія: крывічы і дрыгавічы, і на якой пісалі на Русі многія акты і дагаворы, нават Літоўскі статут. Спатрэбіліся і казкі, пачутыя ў дзяцінстве, і прымаўкі, і прыказкі, і розныя павер'і аб духах, ведзьмаках, чараўніках і страшыдлах… Тое, з чаго раней у нас смяяліся і лічылі не больш як пацехай — лакейскай і дзявочай — у памешчыцкіх хутарах, тое цяпер прыцягвае ўвагу вучонага рускага свету, за тое цяпер узяліся сур'ёзна і разумна ў вучоных кабінетах і на кафедрах… І не дзіва! Беларуская мова, паданні, павер'і і казкі беларусцаў вартыя таго: беларуская мова такая самастойная, такая характарыстычная ў археалагічных і філалагічных адносінах, паданні, павер'і і казкі іх такія арыгінальныя, да таго напоўненыя першабытнай, старажытнай паэзіяй славяна-рускай, што пры цяперашнім напрамку і развіцці ў нас філалогіі і археалогіі становіцца неабходным даследаваць і шукаць галоўны прытулак старажытнай рускай славяншчыны і пазнаёміць выразна з роданачальнымі яе элементамі, што захаваліся ў Беларусі"... Напісана звыш 150 гадоў назад, а гучыць надзённа і сёння!

Анатоль МЯСНІКОЎ

На здымку: Чарэйская царква.

Помнікі Чашніцкага краю

Шмат гістарычных падзей звязана з Чашніччынай, безліч войнаў і іншых бедстваў пракаціліся па ёй. Яшчэ і цяпер сялянскі плуг можа вывернуць на паверхню каменнае альбо жалезнае ядро, наканечнік дзіды ці заржавелыя гільзы ад патрона ці снарада, а часам і цэлыя боепрыпасы.

Чашніччына была поўнасцю заселена людзьмі толькі ў эпоху мезаліту, бо менавіта па яе тэрыторыі праходзіла мяжа апошняга ледавіка. На тэрыторыі Чашніцкага раёна знаходзяцца 44 помнікі археалогіі, у тым ліку 16 — рэспубліканскага значэння.

Найбольш значным з'яўляецца Лукомскае гарадзішча, на якім з X ст. існаваў горад Лукомль, цэнтр Лукомскай воласці. Праўда, шматгадовыя археалагічныя раскопкі сведчаць пра тое, што людзі жылі на гарадзішчы з пачатку нашай эры. У X ст. гэта быў ужо буйны эканамічны і палітычны цэнтр Полацкага княства. Лукомль адыгрываў важную ролю ў жыцці нашай краіны на працягу многіх стагоддзяў. Не адзін раз Лукомль бачыў пад сваімі сценамі войскі непрыяцеля, неаднаразова ён быў спалены. Пасля апошняга разбурэння Лукомскага замка ў 1563 г. маскоўскімі войскамі Івана Грознага горад паступова страчвае сваё ваенна-палітычнае і эканамічнае значэнне і ператвараецца спачатку ў мястэчка, а потым у вёску. Час і людзі не пашкадавалі ні замка з магутнымі мурамі, ні праваслаўнага манастыра, які існаваў у Лукомлі з канца XIV ст.

Другое не менш славутае месца на карце раёна — знакамітая Свята-Троіцкая царква, якая знаходзіцца непадалёк ад вёскі Чарэя. Гэты выдатны помнік эпохі барока пабудавалі ў канцы XV ст. па загадзе і на грошы вядомага дзяржаўнага дзеяча, канцлера ВКЛ, аўтара Статута 1588 г. Льва Сапегі, якому належалі Чарэя і навакольныя землі.

Яшчэ Чашніччына — радзіма славутага сына беларускага народа, асветніка і друкара Васіля Цяпінскага. На месцы яго былой сядзібы ўстаноўлены памятны камень.

Ганна ГРЫБКО

Саюз пісьменнікаў Беларусі і РВУ "Літаратура і Мастацтва" смуткуюць з прычыны заўчаснай смерці былога супрацоўніка Бюро прапаганды Саюза пісьменнікаў Беларусі Пятра ЛІПАЯ і выказваюць шчырыя спачуванні родным і блізкім нябожчыка.

Савет грамадскага аб'яднання «Беларуская бібліятэчная асацыяцыя» выказвае глыбокія спачуванні старшыні Беларускай бібліятэчнай асацыяцыі Чуевай Наталлі Станіславаўне з прычыны напаткаўшага яе гора — смерцю МАЦІ.

РВУ "Літаратура і Мастацтва" выказвае шчырае спачуванне кансультанту аддзела кадраў Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь Броўчанцы Аксане Валянцінаўне з прычыны смерці МАЦІ.

Адхіліўшы чорны квадрат

"Прамавугольнікі Несцерава, або Экалогія душы" — такую назву мае персанальная выстаўка мастака, лідэра творчага аб'яднання "Арцель" Рыгора Несцерава, якая гэтымі днямі экспануецца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі і прысвечана Сусветнаму дню навакольнага асяроддзя. Яго творы светлыя, чыстыя, вылучаюцца сярод іншых, іх адразу пазнаеш. Работы — спроба адлюстраваць тую прыгажосць, пяшчоту і душэўнасць, якая вакол нас, звярнуць увагу людзей на тое, як далікатна і складана ўладкаваны гэты свет, што яго трэба захаваць. Р. Несцераў робіць значны ўнёсак у шматгранную палітру беларускага выяўленчага мастацтва. Такімі словамі акрэслілі творчасць мастака падчас урачыстага адкрыцця выстаўкі дырэктар музея Уладзімір Пракапцоў, галоўны спецыяліст упраўлення мастацтваў Міністэрства культуры Беларусі Аляксандр Зіменка, першы намеснік старшыні Беларускага саюза мастакоў Рыгор Сітніца і іншыя прысутныя. Дадзены вернісаж стаўся добрай нагодай пагутарыць з самім мастаком.

— Рыгор Абрамавіч, вы нарадзіліся ў Падмаскоўі, а як апынуліся ў Беларусі?

— Мае бацькі жылі ў Беларусі. Бацька нарадзіўся тут, вучыўся ў Віцебску ў Юдаля Пэна, у якога таксама вучыўся Шагал. Але лёс склаўся так, што бацька атрымаў прафесію інжынера ў Маскве. А сам я нарадзіўся ў Люберцах.

— Пераехаўшы ў Беларусь, як вы ўспрынялі беларускае мастацкае асяроддзе, традыцыі, набыткі, культуру?

— Дакладней сказаць, мы не пераехалі, а вярнуліся. Я быў яшчэ дзіцем, таму для мяне ўсё было ўспрынята натуральна. Скончыў Мінскае мастацкае вучылішча, Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут. Беларуская школа жывапісу лічыцца дастаткова моцнай, гэта заўважалі калегі з Расіі і іншых краін. Ды і гісторыя мастацтва гэта пацвярджае.

Хоць я палемізую з Малевічам, але ж ён — з'ява беларуская, працаваў у Віцебску. Яго "Чорны квадрат" — спроба не толькі адмяніць жывапіс і мастака, але і адмяніць свет з усёй яго разнастайнасцю і прыгажосцю, закрыць яго чорным экранам адмаўлення. Даволі даўно я ўзбунтаваўся супраць гэтага погляду на рэчы, захапляўся філасофіяй, шукаў памылку ў гэтым светапоглядзе. Так, нараўне са святлом, гармоніяй, любоўю ёсць няўдачы, боль, драма, цёмныя месцы і тупікі. Але, каб вырвацца з іх, мы павінны бачыць перспектыву, мэту, верыць і ведаць, што жыццё можа быць палепшана. Адхіліўшы чорную заслону, прыбраўшы чорны экран, мы ўбачым бліскучы свет: прыроду, жывёл, людзей, якія маюць патрэбу ў нашай падтрымцы, як і мы ў іх. Зразумеў, што ўвогуле ёсць і іншая рэальнасць акрамя чорнага квадрата. Адным словам, багаты, размаіты і рознакаляровы свет. Адсюль ўзнікла крыху вар'яцкая, як і ў Малевіча, ідэя абвясціць жывапіс жывапісам. У палемічным запале назваў гэта "прамавугольнікамі Несцерава", імкнучыся тым самым вярнуць адмененага Малевічам мастака, культуру, майстэрства, гісторыю, пачуцці, прыгажосць... Аднавіць страчанае адзінства матэрыі і духу.

— Шэсць гадоў таму створана творчае аб'яднанне "Арцель", у якое ўвайшлі розныя па жанрах, манеры пісьма, напрамках творчасці мастакі. Можа, у дзейнасці Беларускага саюза мастакоў чагосьці не хапае, таму і ўтвараюцца новыя суполкі аднадумцаў?

— На дзейнасць саюза ніякіх нараканняў няма. Атрымалася так, што напачатку я выбіраў мастакоў не для сябе, бо ніколі не заняўся б гэтай справай. Мяне папрасіў адзін чалавек падабраць мастакоў для аб'яднання, так бы мовіць, для сваіх мэт. Падабраў, знайшоў спонсараў для выдання буклета, выставачную пляцоўку. Наша першая экспазіцыя ў Музеі сучаснага выяўленчага мастацтва мела поспех. Але той чалавек быў для нас не вельмі прыдатны. Шкада было кідаць групу, якую сабраў, бо збіраў не па ўзроставых прынцыпах, не па прыналежнасці да стылю, а розных людзей, як ў хоры: розныя галасы, а разам ствараюць не какафонію, а гармонічны спеў.

Вельмі важна мець такія якасці, як мастацкая праўдзівасць, сумленнасць. Мастак павінен ствараць найперш не для публікі, не для народа, а для свайго сумлення, душы, Бога. Вось тады гэта будзе мець каштоўнасць і для грамадскасці.

Апошнія гадоў дваццаць многія прывыклі дагаджаць народу, прадбачыць, адгадваць яго жаданні: эстрада, папса, маскультура. Ідзе раўненне не на самых таленавітых, прафесійных, шчырых людзей, а на нейкую фальшыўку. Сам народ ужо не жадае гэтага, а яно ўсё працягваецца, насаджаецца. Яму патрэбныя сапраўдныя творцы, урачы, інжынеры, арганізатары і інш., тыя, хто на сваім месцы, а не ганяецца за галасамі народа, каб яму дагадзіць, бо на самай справе атрымліваецца горш.

Так і я адбіраў мастакоў: не важна, мужчына гэта ці жанчына, сталы ці малады чалавек. Самае галоўнае — талент. Ён або ёсць, або яго няма. І ён можа быць ці не быць у любым узросце.

— Членаў "Арцелі" аб'ядноўвае шчырасць, прафесіяналізм, талент, праўдзівасць...

— А яшчэ майстэрства немалую ролю адыгрывае, бо не перадасі дакладна і адэкватна тое, што ўспрымаеш.

— Па вялікім рахунку, большасць мастакоў звяртаецца да прыроды, экалогіі. Вы абралі тэму экалогіі галоўным кірункам у сваёй творчасці?

— Усіх нас цікавіць прырода, чалавек, мы не абыякавыя да жывёл і г.д. Экалагічная сітуацыя мяне хвалюе, і нездарма ў назве выстаўкі ёсць словы "экалогія душы". Справа ў тым, што навакольным асяроддзем для нас з'яўляецца не толькі свежае паветра, зямля, вада, але і чалавек, які стварае гэта асяроддзе сам для сябе, часам спрыяльнае або невыноснае. Забруджванні робім мы самі, калі думаем, што, напрыклад, выгадней, танней ды прасцей зрабіць такое прадпрыемства, дзе зможам зэканоміць нейкую капейчыну за кошт прыроды. Але ж гэтым самым псуём жыццё дзецям, унукам, самім сабе. Недальнабачны погляд. Увесь час ідзе перагібанне палкі то ў адзін бок, то ў другі.

— Можна сказаць, што экалогія душы для вас — грамадзянская пазіцыя?

— З аднаго боку, магу так сцвярджаць. А з другога, нельга пражыць жыццё гарманічна, роўна, увесь час ісці па правільным шляху. Жыццё заносіць то ўправа, то ўлева. Савецкі час, перабудова... Людзі ідуць натоўпам. Кірунак, можа быць, і правільны, але заўсёды непазбежныя перакосы. І на шляху інтэрнацыяналізму можна страціць свае карані, выйсці ў беспаветраную прастору. Таксама нельга замыкацца ў межах сваёй краіны, абмяжоўвацца парканам.

Мы ніколі не абыдземся без сусветнай культуры, без таго, што было ў мінулым. Чаму мы павінны адмаўляцца ад "сярэбранага веку", які называюць рускім, а гэта і наш, беларускі, і нашы творцы бралі ўдзел: В. Бялыніцкі-Біруля, С. Жукоўскі... Старажытныя Егіпет, Кітай, Грэцыя, Рым, шумеры, французскі жывапіс, нямецкая філасофія, англійская літаратура... Як мы можам жыць без усіх гэтых набыткаў і дасягненняў! Сусветная культура ўсё роўна будзе з намі, нават калі мы захочам заткнуць вушы, заплюшчыць вочы.

— Рыгор Абрамавіч, а ў вас ёсць хатнія жывёлы?

— Быў сабака, а цяпер котка. Увогуле, каты ў нас увесь час былі.

— Запытаўся пра гэта таму, што ў вас шмат карцін з выявамі разнастайных жывёл...

— Гэта невыпадкова. Прыкладам, у мяне былі перыяды, калі я пісаў толькі нацюрморты (з непрыгожай бульбай, морквай з савецкага магазіна гародніны), потым год пісаў свае аўтапартрэты, але ж каму яны патрэбныя. Гэта было як адмысловыя практыкаванні, бо выходзіў да свету праз разуменне самога сябе. Потым з'явілася ідэя рэінкарнацыі. На мяне аказала ўплыў індыйская філасофія, і работы з выявамі жывёл уваходзяць у мой вялікі цыкл "Рэінкарнацыя".

Веру, што свет адзіны, мае цела не абмяжоўваецца тым, што бачна, яно — увесь свет. Душа быццам бы адна, але зліваецца з агульнай душой. Для мяне любы чалавек, жывёла, дрэва, пейзаж — гэта мая другая іпастась. Імкнуся нічога не выдумляць, убачыць вобраз, прыкладам, нейкай жывёлы, унутры сябе. Справа ў тым, каб напісаць партрэт іншага чалавека, мастак, нават калі пра гэта і не думае, ён як бы ўваходзіць у яго вобраз. Гэтым і дасягаецца не толькі знешняе, а і ўнутранае падабенства.

Да слова, у кастрычніку будзем ладзіць арцельную выстаўку, прысвечаную Сусветнаму дню абароны жывёл.

— Шмат хто, пабачыўшы вашы карціны, адзначае, што ад іх зыходзіць пяшчота, цеплыня, станоўчая энергетыка.

— У 1991 годзе ў мяне была персанальная выстаўка ў маскоўскім Цэнтральным доме мастака. Сярод іншых, яе наведвалі экстрасенсы, дактары і прапаноўвалі надрукаваць з маіх работ фотаплакаты, каб лячыць дэпрэсіўныя станы сваіх пацыентаў. Сфатаграфавалі, але безвынікова, таму што жывапіс вельмі рэдка паддаецца "фотавоку".

У Маскве я тады ўпершыню выставіў сваю карціну "Знесеныя ветрам" (гэту работу можна пабачыць у экспазіцыі ў НММ Беларусі — аўт.). Некаторыя лічылі, што на ёй увогуле нічога няма: белае на белым. А іншыя ў маіх туманавых пейзажах бачылі канкрэтныя месцы і хацелі ўдакладніць, у Кунцаве ці недзе яшчэ я гэта маляваў. Адказваў, што пейзажы пісаў у Беларусі. Прыемна, калі стан душы гледачоў сугучны работам. А для гэтага карціны павінны быць шчырымі, праўдзівымі.

Заўсёды адлюстроўваю той свет, які ў мяне ў самога ў душы, дзе супастаўляюцца пэўныя моманты майго жыцця. Бывае выдатнае сонечнае надвор'е, але здарылася бяда. Гэты вобраз надалей заўсёды будзе чорнай плямай выплываць з памяці. Ці наадварот, у шэры, золкі кастрычніцкі дзень надараецца нешта вельмі прыемнае, і гэты дзень па жыцці будзе ззяць асляпляльным святлом.

Хачу дадаць, што амаль 40 год займаюся тэмай даследавання гісторыі сусветнай культуры. Зачытаўшы некаторыя ўрыўкі сваёй жонцы (пісьменніца Алена Папова — аўт), тая сказала, што гэта можа быць цікава людзям і трэба напісаць кнігу. Над чым цяпер і працую: першыя паўдня займаюся жывапісам, другія — пішу кнігу.

— Вы выстаўляліся ў шматлікіх прэстыжных замежных галерэях, экспанаваліся ў розных выставачных залах Мінска... Што для вас значыць выставіцца ў Нацыянальным мастацкім музеі нашай краіны?

— Зразумела, для мяне гэта гонар. Тут сама прастора прасякнутая класічнай аўрай, выдатнае асвятленне. Чуў багата станоўчых водгукаў як ад людзей мастацтва, так і ад простых наведвальнікаў. Упэўнены, мастак не той, хто ўмее маляваць, а той, хто бачыць і здольны ўбачанае ўвасобіць. Да сваіх работ стаўлюся крытычна, прыдзірліва. А ў карцінах іншых мастакоў заўсёды імкнуся знайсці толькі станоўчыя рэчы, радуюся іх поспехам.

На жаль, адчуваю недахоп сапраўднай культуры ў грамадстве. Чалавек культуры не займае сёння годнага становішча. Гэта непавага да таленавітых людзей, да заўтрашняга дня. Культура — агульнанацыянальная, агульнадзяржаўная справа, і трэба падымаць яе прэстыж.

Віктар КАВАЛЁЎ

На здымках: Рыгор Несцераў і яго карціны "Касмічнае цела", "Прысутнасць", "Гэта я!".

Фота аўтара

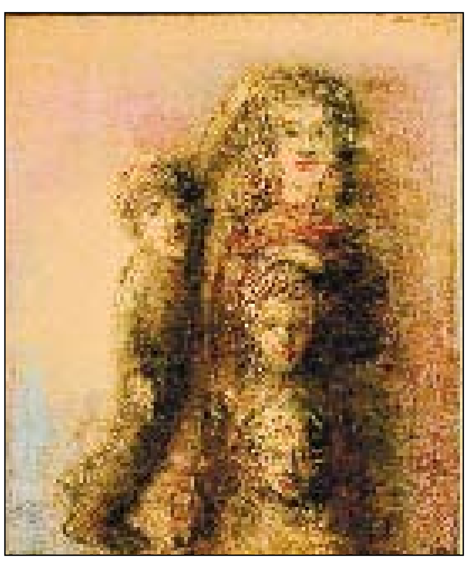
Шматлікія сябры, калегі, родныя, блізкія, прыхільнікі мастацтва Мацвея Басава прыйшлі ў Нацыянальны мастацкі музей Беларусі на яго персанальную выстаўку, прысвечаную 60-гадоваму юбілею мастака "Жывапіс разнастайнасці".

Ён любіць... маляваць!

— Так называецца экспазіцыя, нямала твораў, завершаных менавіта сёлета. І яны радуюць вока, адкрываюць усё новыя старонкі таленту выдатнага майстра пэндзля.

...На маленькім зэдліку закаханыя перажываюць кароткія імгненні шчасця. Гледзячы на гэтую карціну, няцяжка здагадацца, што яе сюжэт звязаны з жыццём у час Вялікай Айчыннай вайны ў гета. Мастак з асаблівай цеплынёй, шчырасцю ўвасабляе вобраз кахання, якое перамагае нават смерць. А ён жа нарадзіўся пасля вайны і маляваў пад уражаннем ад успамінах сваіх бацькоў, дзядулі, бабулі. У яго творах, як у жыцці, нягледзячы на трагедыю, людзі працягваюць жыць, маліцца, кахаць...

...Хлопчык рана пачаў займацца маляваннем. Яго бацька, знаны мастак І. Басаў, прывёў шасцігадовага Мацвея да настаўніка многіх вядомых жывапісцаў — С. Каткова. Сяргей Пятровіч складваў малюнкі Мацвея ў асобую папку. А потым даслаў іх на Міжнародны конкурс дзіцячага малюнка ў Італію. І хлопчык з Беларусі атрымаў там за сваю творчасць бронзавы медаль — першую сур'ёзную ўзнагароду. Гэтая высокая адзнака яго таленту акрыліла юнага мастака, ён з натхненнем працягваў маляваць.

У пошуку фарбаў Мацвею дапамагалі бацька і першы настаўнік. З гадамі выявілася менавіта незвычайная выразнасць, музычнасць яго колеравай палітры, а яшчэ — тонкая філасофія як стан яго душы Мацвея Басава. Потым была вучоба ў мастацкай школе і ў Мінскім дзяржаўным мастацкім вучылішчы імя А. Глебава. У 1988-м таленавітага жывапісца прынялі ў Беларускі саюз мастакоў. З 1981 года Мацвей Басаў узяў удзел больш як у ста рэспубліканскіх, усесаюзных, міжнародных выстаўках у роднай Беларусі, Расіі, Украіне, Польшчы, Эстоніі, Германіі, Аўстрыі, Бельгіі, Нідэрландах, Францыі, ЗША, Швейцарыі, Канадзе, Даніі. Творы М. Басава знаходзяцца ў фондах Беларускага саюза мастакоў, Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь, і нашага Нацыянальнага гістарычнага музея, а таксама ў многіх музеях свету, дзе адбываліся яго выстаўкі.

Біблейская тэма ў творчасці мастака — адна з галоўных. Бог быццам падказвае яму святыя і светлыя сюжэты. А яшчэ ён любіць маляваць пейзажы, цёплыя, лірычныя. З захапленнем піша прыгожую, казачную беларускую прыроду — лес, восеньскія бярозкі, яблыневую квецень, колеры вясны. Звычайная — але незвычайная зеляніназзяе ў яго незвычайным святлом. Гледачы падоўгу затрымліваюцца ля прыгажосці, створанай мастаком. Ваччэй не адвесці! З вялікім натхненнем і цеплынёй малюе М. Басаў закаханых.

А яшчэ ён любіць ствараць партрэты. З асаблівым псіхалагізмам, тонка, цёпла, пранікнёна намаляваў бабулю Машу — чалавека цудоўнага, добрага, які вельмі шмат для яго значыў. Красамоўны штрых: яна падтрымлівала, карміла дзяцей з дзіцячага дома. "Ты можаш быць толькі мастаком", — неяк сказала яна ўнуку. Яе дабрыня, душэўнасць, шчырасць перадаліся Мацвею. У яго майстэрні захоўваецца міні-партрэт дарагой бабулі Машы...

У юбілейны для мастака год дзве яго персанальныя выстаўкі адкрыліся і за мяжой. Але з асаблівым хваляваннем Мацвей Басаў чакаў вернісаж на сваёй радзіме, у родным Мінску. Гэта сталася найлепшым падарункам і для самога мастака і для ўсіх, хто любіць творчасць таленавітага жывапісца.

Вера КРОЗ

На здымках: Мацвей Басаў і яго работы.

Фота Святланы Берасцень і з архіва мастака

З чаго пачынаецца музей?

Цырымоніяй урачыстага падвядзення вынікаў завяршыўся адкрыты конкурс дызайну ўваходнага білета ў Нацыянальны мастацкі музей Беларусі. Наша галоўная скарбніца выяўленчага мастацтва і яе генеральны партнёр "Брытыш-Амерыкан Табака Трэйдынг Компані" ладзілі гэтае творчае спаборніцтва шосты год запар. Калі летась у ім удзельнічалі 44 работы трыццаці чатырох, пераважна маладых, аўтараў, дык сёлета на перамогу прэтэндавалі дванаццаць канкурсантаў (у тым ліку сталыя прафесіяналы), якія прадставілі на суд журы і наведвальнікаў музея 23 узоры ўваходнага білета.

Перад пачаткам цырымоніі госці музея мелі магчымасць азнаёміцца не толькі з сёлетнімі конкурснымі работамі, але і з тымі варыянтамі білета, што вызначаліся як лепшыя на папярэдніх конкурсах і ўводзіліся ва ўжытак у мінулыя гады. Такая ўвага да, здавалася б, аднаразовага, надзеленага простай кантрольнай функцыяй, растыражаванага папяровага квітка вынікае з пазіцыі кіраўніцтва НММ Беларусі.

дома, што ў свеце ёсць наведвальнікі музеяў, якія калекцыяніруюць білеты (ведаю такіх людзей і ў Мінску), і хацелася б, каб і наша Беларусь выглядала ў такой калекцыі на годным еўрапейскім узроўні. Год ад году можа мяняцца колькасць удзельнікаў нашага конкурсу, яны могуць прадстаўляць больш ці менш удалыя работы. Але з кожным разам гэта ўсё роўна крок наперад, які актывізуе працу мастацкай думкі.

Міне паўгода, і работа мастака-пераможцы будзе распаўсюджвацца сярод мільёнаў наведвальнікаў Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі: уваходны білет новага дызайну з'явіцца тут з пачаткам 2011 года.

"Правядзенне гэтага штогадовага конкурсу — наша прынцыповая пазіцыя, — падкрэслівае дырэктар музея Уладзімір Пракапцоў. — Перайначыўшы крылатае выслоўе: "Тэатр пачынаецца з вешалкі", дазволю сабе сказаць, што мастацкі музей пачынаецца з уваходнага білета. Гэта не проста чэк з касавага апарата, гэта брэнд музея, а, можа, і нешта больш значнае. Прынамсі, музей ставіцца да яго як да твора мастацтва і надае дызайну білета асаблівую ўвагу. У арыгінальных эскізах, якія кожны год распрацоўваюць удзельнікі конкурсу, па-свойму адлюстроўваецца гісторыя музея, адмысловым чынам выдзецца яго летапіс. Вякоў, стымулюе пошук у дызайне, далучае да захапляльнага творчага працэсу моладзь, у прыватнасці, студэнтаў Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў".

Член конкурснага журы, прафесар кафедры дызайну гуманітарнага факультэта БДУ Алег Чарнышоў адзначыў важнасць правядзення такога творчага спаборніцтва: "Культура нават праз другарадныя сродкі ўваходзіць у свядомасць. Сёння, калі ў культурны досвед нашага грамадства пранікае столькі некультурных з'яў, клопат пра мастацкае аблічча ўваходнага білета ў галоўны музей краіны — справа знакавая. Арганізатары конкурсу выказалі і прафесійны інтарэс, і глыбокую нацыянальную ідэю. Радуе, што для падтрымання аўтараў у спецыфічнай галіне графікі малой формы ў музея ёсць такі пранікнёны, чулы партнёр-спонсар. Музей багаты сваімі фондамі, каштоўнымі экспазіцыямі, таму вельмі важна, калі людзі, наведаўшы яго, панясуць з сабою і адмысловы білет — як прадмет асобнай, самастойнай цікавасці. Магчыма, ён, упрыгожыўшы хатні архіў, будзе нагадваць пра само існаванне музея і выклікаць імкненне пабываць там ізноў. Жыццё ў шырокім, філасофскім сэнсе, як вядома, складаецца з атамаў ды малекул, і праз такія вось "дробязі" мы ўрэшце атрымліваем тое, што называецца культурай".

У адпаведнасці з умовамі конкурсу былі вызначаныя тры ўзнагароды: галоўны прыз (1,5 млн. беларускіх рублёў), прыз сімпатый гледачоў (500 тыс. беларускіх рублёў) і прыз дырэктара Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі (камплект альбомаў і каталогаў НММ). У выніку тайнага галасавання галоўны прыз атрымаў аўтар білета, прадстаўленага на конкурс пад нумарам 20, — вядомы дызайнер-графік Сяргей Саркісаў; прыз сімпатый гледачоў дастаўся маладому дызайнеру Вікторыі Маеўскай. Прыз дырэктара Уладзімір Пракапцоў уручыў Сяргею Саркісаву, паведаміўшы, што, на яго думку, менавіта гэтаму аўтару ўдалося пераканаўча адлюстраваць у сваім эскізе вобраз музея, які мае класічны імідж.

Святлана БЕРАСЦЕНЬ

На здымках: так выглядае білет-пераможца; начальнік аддзела па карпаратыўных сувязях "Брытыш-Амерыкан Табака Трэйдынг Компані" Сяргей Буры, дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі Уладзімір Пракапцоў і ўладальнік галоўнага прыза — дызайнер-графік Сяргей Саркісаў падчас урачыстага падвядзення вынікаў конкурсу.

Фота Віктара Кавалёва

Значнай падзеяй у культурным жыцці Барысава стаў IX абласны конкурс майстроў манументальнай драўлянай скульптуры "Сонечная цеплыня дрэва". Упершыню ідэя творчага спаборніцтва разьбяроў па дрэве была рэалізавана ў 1998 годзе ў Капылі. З тых часоў свята пабывала ў шматлікіх раённых цэнтрах Мінскай вобласці і сёлета завітала ў горад на Бярэзіне.

Упрыгожаць Барысаў драўляныя скульптуры

Урачыстае адкрыццё конкурсу адбылося ў раённым Цэнтры народнай творчасці, пасля чаго адзінаццаць майстроў на адкрытай пляцоўцы каля Цэнтра пачалі пілiць і секчы бярвенні, каб праз тыдзень з невялікім прадставіць на суд журы па два вырабы ў рознай тэхніцы.

Надышоў апошні дзень свята майстроў і рамяства, свята руплівых чалавечых рук. Частку драўляных скульптур арганізатары ўсталявалі на плошчы 900-годдзя Барысава ля помніка князю Барысу. Астатнія работы часова будуць знаходзіцца на тэрыторыі Барысаўскага раённага цэнтра народнай творчасці. Гэта сапраўдныя мастацкія творы, якія майстры зрабілі адпаведна свайму густу, прафесіяналізму і творчым задумам.

Для падвядзення вынікаў і ўзнагароджвання разьбяроў на самаробную сцэну быў запрошаны старшыня журы конкурсу, прафесар, доктар мастацтвазнаўства, старшыня Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Яўген Сахута.

— Прайшлі дзесяць дзён, і замест калоды дроў, якія былі назапашаны на дворыку, мы бачым выставу адмысловых твораў. Многія куточкі нашай зямлі аздоблены вось такімі арыгінальнымі работамі. Упрыгожаць яны і горад Барысаў, — адзначыў у прывітальным слове Я. Сахута.

Кожны з удзельнікаў конкурсу атрымаў дыплом у адпаведнай намінацыі: "Высокае майстэрства разьбы па дрэве", "Арыгінальнае пластычнае вырашэнне ў дрэве" ці "Выразнасць мастацкага вобраза, нацыянальныя матывы", а таксама каштоўны падарунак і прэмію.

Лаўрэатамі IX абласнога конкурсу майстроў манументальнай драўлянай скульптуры "Сонечная цеплыня дрэва" сталі Алег Шапель (Слуцк), Валерый Казлоўскі (Гомель), Віктар Русецкі (Стаўбцоўскі раён), Аляксандр Лукоўскі (Вілейскі раён), Алег Пракарына (Нясвіжскі раён), Сяргей Дубяга (Вілейскі раён), Леанід Санько (Стаўбцоўскі раён), Уладзімір Хіхіч (Мядзельскі раён), Мікалай Задрэйка (Валожынскі раён), а таксама бацька і сын Фёдар і Віктар Клунко з Брэстчыны.

З віншаваннямі да майстроў, членаў журы і гасцей свята звярнуліся сустаршыня аргкамітэта, намеснік старшыні Барысаўскага райвыканкама Валянціна Шутко, якая паведаміла, што ўсе драўляныя скульптуры будуць размешчаны ў гарадскім парку культуры. Галоўны спецыяліст аддзела ўстаноў культуры і мастацтва ўпраўлення культуры Мінскага аблвыканкама Галіна Ляйко падкрэсліла, што гэты пленэр, які штогод ладзіцца ў Мінскай вобласці, крочыць ад горада да горада, каб нашы вулачкі і паркі былі прыгожымі і ўтульнымі.

Ад разьбяроў выступіў сябра Беларускага саюза майстроў народнай творчасці Алег Пракарына, які падзякаваў арганізатарам конкурсу за цёплы прыём, а таксама за тое, што не пашкадавалі 30 кубаметраў драўніны для працы.

Для майстроў ладзіўся невялічкі канцэрт мастацкай самадзейнасці, у якім прынялі ўдзел ансамбль народнай музыкі і песні "Спадчына" і лаўрэат Міжнароднага конкурсу "Южная звезда" народны эстрадны ансамбль "Белыя зоры". Ні вецер, ні дождж не сапсавалі святочнага настрою, які панаваў на аднаўленай плошчы старажытнага Барысава.

Эстафету X абласнога конкурсу майстроў манументальнай драўлянай скульптуры "Сонечная цеплыня дрэва" барысаўчане перадалі Слуцку, дзе свята адбудзецца ў наступным годзе.

— Узровень конкурсу — высокі, таму што майстры добра вядомыя, — зазначыў Яўген Сахута. — Моладзь таксама не падвяла, як прыклад — работы бацькі і сына Клунко з Брэстчыны. Творы майстроў унікальныя, яны аздобяць гарадскі парк, нададуць гэтаму куточку адметнасць і выразнасць. Гэткі падарунак гаспадарам заўсёды бывае пасля такіх пленэраў. Мы нікога асабліва не вылучаем з майстроў, усе яны атрымалі аднолькавыя ўзнагароды. Можна адзначыць арыгінальнасць работ гомельскага майстра Валерыя Казлоўскага, таму што ён спалучае дасягненні народнай скульптуры і прафесійнага майстэрства.

Калі гаварыць пра самабытнасць, я пазначыў бы работы Мікалая Задрэйкі з Івянца і Віктара Клунко з Брэсцкай вобласці, у якіх адчуваецца народны тыпаж, народная каларыстыка. У кожнага майстра свая стылістыка, напрыклад, Сяргей Дубяга з Вілейкі працуе ў анімалістычнай тэматыцы, у яго цудоўныя мядзведзі, зайцы і г.д. Трэба адзначыць, што з кожным годам майстэрства разьбяроў расце".

Анатоль МАЗГОЎ

На здымках: Леанід Санько ля сваёй скульптуры; Алег Пракарына і яго непаўторнае бервяно; Яўген Сахута (злева) узнагароджвае Сяргея Дубягу; Мікалай Задрэйка за працай.

Фота аўтара

У наступным нумары

Сямідзесяцісямігадовы жыхар Гродна Ігар Міхайлаў даслаў ліст пра свайго бацьку — партызанскага паэта і пісьменніка Аляксандра Міхайлава. Сталага ўзросту чалавека клапаціла толькі адно — каб творчасць бацькі не была забытай, а стала вядомай, як і калісьці раней, у цяжкія часы Вялікай Айчыннай вайны. Карэспандэнт "ЛіМа" ўзяў камандзіроўку ў Гродна. У размове з нашчадкам слыннага чалавека высвятлялася шмат чаго адметнага. Так, нават знаходзячыся ў нямецкім палоне, бацька пісаў вершы. У маленечкі блакноцік, памерам прыкладна з запалкавы карабок.

З глыбінкі

Глыток духоўнасці

Аматары паэзіі Ганцаўшчыны сустрэліся з паэтам-земляком Іванам Лагвіновічам з нагоды яго 70-гадовага юбілею. Арганізатарам гэтага мерапрыемства выступіла Ганцавіцкая раённая бібліятэка імя В. Ф. Праскурава пры ўдзеле Малькавіцкай сельскай бібліятэкі-музея — адзінай такой у раёне. Дарэчы, бібліятэка-музей — пераможца абласнога тура рэспубліканскага конкурсу "Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры".

Хоць сам паэт апошнім часам жыве ў Баранавічах, але з Ганцаўшчынай вельмі моцна сябруе, удзельнічае ва ўсіх літаратурных мерапрыемствах, якія ладзяцца тут.

Павіншаваць юбіляра сабраліся прыхільнікі яго творчасці, землякі, жыхары вёскі Малькавічы, а таксама літаратары з Баранавіч і Лунінеччыны. Вядучыя вечарыны — супрацоўнікі ганцавіцкай раённай бібліятэкі імя В. Ф. Праскурава Таццяна Маляўка і Ала Хваль — так павялі мерапрыемства, што яно нагадвала жаданую сустрэчу блізкіх па духу людзей, дзе разам з віншаваннямі ішла шчырая размова пра паэзію і пра творы наогул Івана Лагвіновіча ў прыватнасці. Чыталі вершы юбіляра вучні мясцовай сярэдняй школы, сам аўтар.

Але, бадай, самым хвалюючым было віншаванне старэйшай жыхаркі вёскі, былой сувязной партызанскага атрада, колішняй настаўніцы мясцовай школы 90-гадовай Ганны Жукоўскай.

Салісты Ганцавіцкага ДГ Віктар Багроў, Таццяна Салавей і Кацярына Ісаева аздаблялі вечарыну сваімі цудоўнымі спевамі.

Наогул, такія сустрэчы — вельмі добрая справа ў прапагандзе літаратуры. Я, як вясковы жыхар, магу гэта засведчыць. А сустрэча з Іванам Лагвіновічам, чалавекам, які большую частку свайго жыцця (з 17-гадовага ўзросту працаваў на шахтах Данбаса) пражыў па-за межамі Беларусі і застаўся верным сваім караням, беларускай мове, сталася прыкладам многім, асабліва тым, хто грэбуе родным словам, хто, адправіўшыся ў дарослае жыццё, забывае сцежкі і да родных сядзіб, і да бацькоўскіх магіл.

Сустрэча ператварылася ў сапраўдны ўрок грамадзянскасці. Тым больш, што сам Іван Лагвіновіч — чалавек надзвычайнай дабрыні, сціпласці, шчырасці, інтэлігентнасці. А гэтыя якасці, пагадзіцеся, асабліва ў нашым сённяшнім часе, нешта ды значаць.

Ірына РУДКОЎСКАЯ

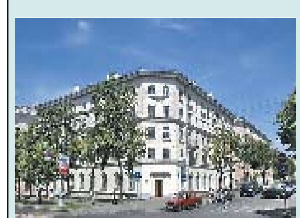
Выходзіць з 1932 года
У 1982 годзе газета ўзнагароджана ордэнам Дружбы народаў

ЗАСНАВАЛЬНІКІ:
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь

ГА "Саюз пісьменнікаў Беларусі"

РВУ "Літаратура і Мастацтва"

ГАЛОЎНЫ РЭДАКТАР
Алесь КАРЛЮКЕВІЧ

Адрас рэдакцыі:
220034, Мінск,
вул. Захарава, 19

Тэлефоны:
галоўны рэдактар — 284-84-61
намеснік галоўнага рэдактара — 284-66-73

Аддзелы:
публіцыстыкі — 284-66-71
крытыкі і бібліяграфіі — 284-44-04
прозы і паэзіі — 284-44-04
мастацтва — 284-82-04
навін — 284-82-04, 284-66-71
бухгалтэрыя — 284-66-72
Тэл./факс — 284-66-73

E-mail: lim_new@mail.ru

Адрас у Інтэрнеце:
www.lim.by

Набор і вёрстка камп'ютэрнага цэнтра РВУ "Літаратура і Мастацтва".

Выходзіць раз на тыдзень па пятніцах.

Выдавец:
Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова "Літаратура і Мастацтва".

Друкарня Рэспубліканскага унітарнага прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку"
г. Мінск,
пр. Незалежнасці, 79.

Індэкс 63856
Наклад 2998
Умоўна друк. арк. 3,72
Нумар падпісаны ў друк 24.06.2010 у 11.00

Рэгістрацыйнае пасведчанне № 7
Заказ — 2989

Д 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

ISSN 0024-4686